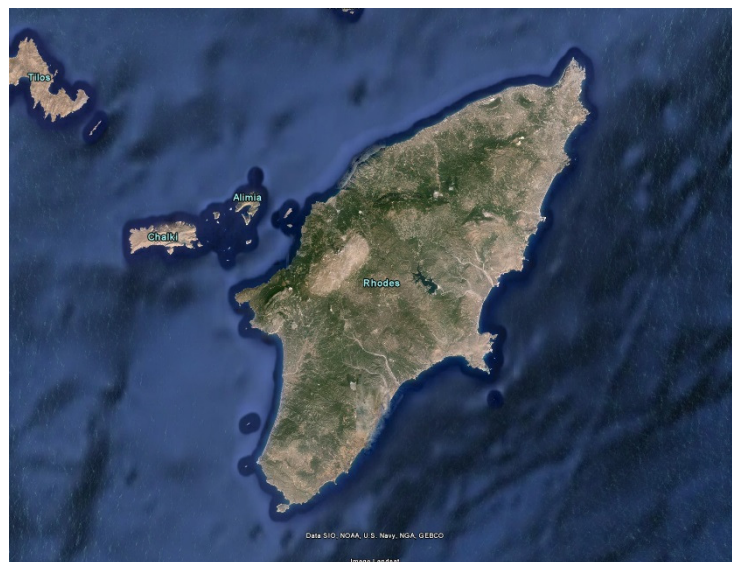

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2014 - 2020

ΡΟΔΟΣ

A. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

A1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ – ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η **Ρόδος**, με έκταση 1400,68 χλμ², είναι το μεγαλύτερο νησί των Δωδεκανήσων και το τέταρτο σε έκταση νησί της Ελλάδας, μετά την Κρήτη, την Εύβοια και τη Λέσβο. Ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 115.290 κατοίκους, σύμφωνα με απογραφή που έγινε το 2011, και καθιστά τη Ρόδο το πολυπληθέστερο ελληνικό νησί -εκτός της Κρήτης και της Εύβοιας. Βρίσκεται περίπου 350 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά της Αθήνας και 18 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της Τουρκίας. Διαθέτει ακτογραμμές μήκους 253 χιλιομέτρων. Το νησί της Ρόδου βρίσκεται στο σταυροδρόμι δυο μεγάλων θαλάσσιων διαδρομών της Μεσογείου, ανάμεσα στο Αιγαίο πέλαγος και των ακτών της Μέσης Ανατολής όπως είναι η Κύπρος και η Αίγυπτος. Ως σημείο συνάντησης τριών πολιτισμών, η Ρόδος έχει γνωρίσει πολλούς πολιτισμούς.

Η Ρόδος αποτελεί έδρα της ομώνυμης Περιφερειακής Ενότητας, η οποία περιλαμβάνει επίσης και τα νησιά Χάλκη, Σύμη, Τήλος και Καστελλόριζο. Πρωτεύουσα του νησιού είναι η πόλη της Ρόδου με πληθυσμό περίπου 55.000 κατοίκων. Ο Δήμος Ρόδου αποτελείται από τις Δημοτικές Ενότητες **Ατάβυρου**, **Αρχαγγέλου**, **Αφάντου**, **Ιαλυσού**, **Καλλιθέας**, **Καμείρου**, **Λίνδου**, **Νότιας Ρόδου**, **Πεταλούδων** και **Ρόδου** οι οποίες αποτελούνται από τις παρακάτω Δημοτικές Κοινότητες:

Ατάβυρος : Άγιος Ισίδωρος, Έμπωνα, Κρητηνία, Μονόλιθος και Σιάννα

Αρχάγγελος: Αρχάγγελος, Μαλώνα και Μάσσαρη

Αφάντου : Αφάντου και Αρχίπολη

Ιαλυσός: Ιαλυσός

Καλλιθέα: Καλυθιές, Κοσκινού και Ψίνθος

Κάμειρος: Απόλλωνα, Διμυλιά, Πλατάνια, Καλαβάρδα, Σάλακος, Σορωνή και Φάνες

Λίνδος: Λάερμα, Λάρδος, Λίνδος, Κάλαθος και Πυλώννα

Νότια Ρόδος: Απολακκιά, Αρνίθα, Ασκληπειός, Βάτι, Γεννάδι, Ίστριος, Λαχανιά, Κατταβιά, Μεσαναγρός και Προφύλια

Πεταλούδες: Δαματριά, Θεολόγος, Κρεμαστή, Μαριτσά, Παραδείσι και Παστίδα

Ρόδος: Ρόδος

Στην Ρόδο υπάρχει μετεωρολογικός σταθμός από τον οποίο προκύπτουν τα παρακάτω δεδομένα (Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία). Η μέση ετήσια θερμοκρασία που καταγράφεται στον προαναφερθέντα σταθμό ανέρχεται στους 19,27 °C, ενώ οι μέσες μηνιαίες τιμές κυμαίνονται μεταξύ 12,18 °C (Ιανουάριος) και 27,24 °C (Αύγουστος). Η μέση ελάχιστη θερμοκρασία αέρα, 9,18 °C, καταγράφεται τον Φεβρουάριο, ενώ η μέση μέγιστη, 30,65 °C, καταγράφεται τον Αύγουστο.

Πίνακας 1 : Μετεωρολογικά στοιχεία

ΜΗΝΕΣ	ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΕΣ °C							Μέση σχετική υγρασία %	Μέση νέφωση όγδοα	ΥΕΤΟΣ		Επικρατούσα διεύθυνση ανέμου	Μέση ένταση ανέμου σε κόμβους
	Μέση	Μέση Μέγιστη	Μέση Ελάχιστη	Απολύτως Μέγιστη	Απολύτως Ελάχιστη	Μέση απολύτως Μέγιστη	Μέση απολύτως Ελάχιστη			Μέσο ύψος χλμ.	Μέγ. Ζάφουρου σε χλμ.		
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	12,18	15,11	9,27	22,00	-4,00	18,56	4,02	70,52	4,13	151,96	125,30	W	7,31
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	12,29	15,23	9,18	22,00	-2,20	18,78	3,74	69,56	4,04	102,43	92,40	W	8,24
ΜΑΡΤΙΟΣ	13,92	16,94	10,54	27,60	0,20	21,49	5,54	69,44	3,58	68,86	76,90	W	8,40
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	16,76	19,96	13,00	30,60	5,20	25,31	9,17	67,41	3,31	29,28	119,90	W	8,56
ΜΑΙΟΣ	20,68	24,11	16,31	34,80	5,00	29,96	12,16	65,67	2,35	17,13	138,50	W	8,36
ΙΟΥΝΙΟΣ	24,86	28,26	20,40	37,40	12,60	33,25	16,76	59,23	0,93	1,83	28,60	W	10,26
ΙΟΥΛΙΟΣ	27,02	30,41	22,74	40,00	14,60	34,76	19,92	58,46	0,23	0,33	6,90	W	11,52
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	27,24	30,65	23,23	42,00	17,00	34,81	20,83	60,81	0,24	0,17	4,80	W	11,21
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	24,83	28,16	21,06	36,60	10,20	32,27	17,32	62,16	0,79	6,22	34,40	W	9,54
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	21,03	24,48	17,45	33,20	7,20	29,28	12,69	67,69	2,22	58,31	158,00	W	6,61
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	16,80	20,15	13,64	28,40	2,40	24,43	8,76	71,42	3,20	89,32	178,80	W	5,96
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	13,70	16,68	10,83	22,80	1,20	20,31	5,78	72,55	4,09	157,22	146,40	W	6,89
ΕΤΟΣ	19,27	22,51	15,64	42,00	-4,00	26,93	11,39	66,24	2,43	683,07	178,80	W	8,57

Πηγή : Μετεωρολογικός Σταθμός Ρόδου

Το μέσο ετήσιο ύψος των ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων είναι 683,07 μ.μ. Σύμφωνα με τα παραπάνω δεδομένα, οι μήνες που εμφανίζουν τους ισχυρότερους ανέμους είναι οι καλοκαιρινοί, Ιούνιος, Ιούλιος και Αύγουστος, με επικρατέστερη διεύθυνση την Δυτική. Η μέση ετήσια σχετική υγρασία ανέρχεται σε 66,24 % και οι ημέρες νέφωσης κατά την διάρκεια του έτους είναι περιορισμένες με εμφάνιση μεγαλύτερης συχνότητας κατά τους μήνες του χειμώνα, Δεκέμβριο, Ιανουάριο και Φεβρουάριο, ενώ είναι ελάχιστες κατά τους μήνες Ιούνιο, Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο.

A.2 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το νησί μπορεί να χαρακτηριστεί ημιορεινό με ψηλότερη κορυφή τον Αττάβυρο (1215 μ.) που βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του. Οι ορεινοί όγκοι του νησιού είναι ο Προφήτης Ηλίας (800 μ.), ο Ακραμύτης (823 μ.) που φαίνεται να αποτελεί τη φυσική συνέχεια του Αττάβυρου, η Κούμουλη, το Παραδείσι, η Φιλήρμος κ.λπ. Το βόρειο και ανατολικό τμήμα του νησιού χαρακτηρίζεται από ομαλή σχετικά μορφολογία και λοφώδες ανάγλυφο. Τα βουνά της Ρόδου είναι κατάφυτα από πεύκα και τα διασχίζουν πολλές πηγές. Μεγάλα ποτάμια και λίμνες δεν υπάρχουν στο νησί, υπάρχουν όμως πολλοί χείμαρροι και πηγαία νερά.

Προς την παράκτια ζώνη υπάρχουν πεδιάδες με τις οποίες συνδέονται γραφικές κοιλάδες με νερά και πλούσια βλάστηση. Στο εσωτερικό του νησιού μικρά οροπέδια είναι κατάφυτα από ελαιώνες και οπωροφόρα δέντρα ενώ στις κλιτύες των λόφων αναπτύσσονται ποικίλες καλλιέργειες.

Η μορφολογία των ακτών του νησιού χαρακτηρίζεται από την εναλλαγή σημαντικών κόλπων ή όρμων και ακρωτηρίων.

Το νησί διαθέτει φυσικό περιβάλλον ιδιαίτερης αισθητικής αξίας με χαρακτηριστικότερα το Φυσικό Δάσος κυπαρισσιού στον Έμπωνα περιοχή που έχει χαρακτηριστεί ως διατηρητέο μνημείο της φύσης και την κοιλάδα των Πεταλούδων όπου από τον Ιούνιο μέχρι και τον Σεπτέμβριο χιλιάδες πεταλούδες **Panaxia Quandripunctaria** κατακλύζουν αυτόν τον σημαντικό βιότοπο.

Στη Ρόδο, συνολικά, έχουν καταγραφεί 1.351 φυτά εκ των οποίων 8 είναι τοπικά ενδημικά, 13 είναι ενδημικά του Αιγαίου και της Ρόδου, ενώ 64 είναι ενδημικά της Τουρκίας και της Ρόδου. Λόγω του θερμομεσογειακού κλίματος οι βιότοποι που απαντώνται σε όλο το νησί είναι κυρίως αυτοί της ευμεσογειακής ζώνης βλάστησης με αείφυλλους θάμνους (με χαρακτηριστικότερα είδη το σχίνο *Pistacia lentiscus*, την κουμαριά *Arbutus unedo* και το πουρνάρι *Quercus coccifera*), φρύγανα (με χαρακτηριστικότερα είδη το θυμάρι *Corydanthus capitatus*, την αστοιβή *Sarcopoterium spinosum*, τη ρίγανη *Origanum sp*, τον ασφόδελο *Asphodelus sp* και την ασφάκα *Phlomis fruticosa*), καθώς και πευκόφυτες πλαγιές τραχείας πεύκης *Pinus brutia*, που κατά τόπους συγκροτεί σπάνια μικτά δάση με οριζοντιόκλαδα κυπαρίσσια (*Cupressus sempervirens v. horizontalis*).

Τα μικτά αυτά δάση απαντώνται σε ελάχιστα μέρη στην Ελλάδα (Δωδεκάνησα και Κρήτη) και στη Ρόδο τα βρίσκουμε σε μία από τις καλύτερες και πιο αντιπροσωπευτικές τους μορφές. Στα σημεία της ενδοχώρας καλλιεργούνται κυρίως ελιές και αμπέλια, ενώ στα παράλια κυριαρχούν τα κέδρα (*Juniperus sp*) που φύονται ως και τη θάλασσα. Ανάμεσα στα ξεχωριστά φυτικά είδη της Ρόδου συμπεριλαμβάνεται και η λικιδάμβαρα (*Liquidambar orientalis*) ή ζητιά όπως την αποκαλούν οι Ροδίτες.

Η κατανομή αυτού του δέντρου περιορίζεται στη Ρόδο και σε δύο περιοχές της ΝΔ Μικράς Ασίας. Συνήθως φυτρώνει σε ποτάμια και ρεματιές που έχουν συνεχή ροή καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Στη ζητιά οφείλεται η μεγάλη συσσώρευση των πεταλούδων στη γνωστή «κοιλιά των πεταλούδων». Άλλα είδη που συμμετέχουν λιγότερο ή περισσότερο στη βλάστηση του νησιού είναι η κουκουναριά, η χαρουπιά, τα ρείκια, η μυρτιά, η δάφνη, η αγριοκουμαριά, το σπάρτο, η ασπαραθιά, ο αρκουδόβατος, το σπαράγγι, η πικροδάφνη, η γαλαστοιβή, η θρούμπα, η ασφάκα, οι λαδανιές, η λεβάντα, η αφάνα, το αμάραντο και η σκυλοκρεμμύδα

Στο νησί της Ρόδου έχουμε σημαντικούς χερσαίους οικοτόπους, εθνικής και διεθνούς σημασίας, με ένα μεγάλο αριθμό ειδών, παρότι οι πληθυσμοί πολλών σπονδυλωτών έχουν μειωθεί τα τελευταία χρόνια και συνεχίζουν να απειλούνται λόγω των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων. Αντίστοιχα, τα γλυκά νερά της Ρόδου φιλοξενούν μεγάλη ποικιλία χλωρίδας και πανίδας.

Τα χαρακτηριστικά ζώα που μπορούμε να βρούμε στα υδάτινα συστήματα του νησιού είναι το ενδημικό ψάρι **γκιζάνι** (*Ladigesocypris ghigii*), το γαστερόποδο, το καβούρι, η γαρίδα, το χέλι, ο βάτραχος της Καρπάθου και η χελώνα.

Σε ότι αφορά την *ορνιθοπανίδα*, περισσότερα από πενήντα είδη πουλιών φωλιάζουν στο νησί ενώ άλλα διακόσια είδη επισκέπτονται το νησί κατά τη μετανάστευση π.χ. ο μαυροπετρίτης, ο πετρίτης, το χρυσογέρακο, η αετογερακίνα, ο σπιζαετός (το πιο μεγάλο αρπακτικό στη Ρόδο), ο γαλαζοκότσουφας, η λευκοσουσουράδα, ο μαυροτσιροβάκος. Από καιρό σε καιρό, εμφανίζονται πουλιά που είναι πολύ σπάνια στην Ευρώπη όπως ο ερημοσφυριχτής (*Charadrius leschenaulti*) και η σμυρναλκύονα (*Halcyon smyrnensis*).

Το **πλατόνι** *Dama dama*, είναι το πιο γνωστό και αντιπροσωπευτικό είδος από τα *χερσαία θηλαστικά* της Ρόδου, στα οποία περιλαμβάνονται και πολλά άλλα είδη.

Στη Ρόδο υπάρχει επίσης ένας πληθυσμός μικρόσωμων αλόγων ελευθέρως βοσκής, εκ των οποίων επέζησε, τα τελευταία χρόνια, ένας πολύ μικρός αριθμός που ζει σε βραχώδεις λόφους στα περίχωρα του χωριού Αρχάγγελος. Ο βιότοπός τους πριν περισυλλεχτούν για λόγους προστασίας και αύξησης του πληθυσμού σε περιφραγμένο χώρο στην περιοχή του χωριού Αρχάγγελος, με σκοπό την απελευθέρωση αργότερα στον ίδιο χώρο, βρισκόταν στην περιοχή του όρους Κουτσούπη Αρχαγγέλου και στην περιοχή του Αγ. Νεκταρίου Αρχίπολης.

Ακόμη η **Κοιλιά με τις Πεταλούδες** βρίσκεται 15 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της πρωτεύουσας. Το περιβάλλον είναι πολύ όμορφο, αφού βρίσκεται ανάμεσα σε λόφους, με πολλά δέντρα και ρυάκια. Οι

εκατοντάδες, πολύχρωμες πεταλούδες επιλέγουν μέρη όπως αυτό για να αφήνουν τα αβγά τους και να αναπαραχθούν. Οι **Επτά Πηγές** βρίσκονται σε απόσταση 19 μιλίων νοτιοανατολικά της πρωτεύουσας. Η τοποθεσία είναι υπέροχη, με πολλά πεύκα και πλατάνια και για αυτό το λόγο η θερμοκρασία είναι πιο χαμηλή. Υπάρχει μία λίμνη που αποτελείται από 7 πηγές.

A.3 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Μέσω της μακραίωνης ιστορίας της Ρόδου, όλοι οι διαφορετικοί λαοί που κατοίκησαν στη Ρόδο έχουν αφήσει το σημάδι τους σε όλες τις πλευρές του πολιτισμού του νησιού: στην τέχνη, τη γλώσσα, την αρχιτεκτονική. Η στρατηγική του θέση απέφερε στο νησί μεγάλο πλούτο και κατέστησε την πόλη της Ρόδου μια από τις εξέχουσες πόλεις της αρχαίας Ελλάδας.

Το νησί κατοικήθηκε στα τέλη της Νεολιθικής περιόδου (4000 π.Χ.). Το 408 π.Χ. οι τρεις μεγάλες πόλεις του νησιού, Ιαλυσός, Κάμιρος και Λίνδος ίδρυσαν την πόλη της Ρόδου. Το πολεοδομικό σχέδιο της αρχαίας πόλης της Ρόδου βασίστηκε στις πολεοδομικές και φιλοσοφικές ιδέες του διάσημου αρχαίου Έλληνα πολεοδόμου Ιππόδαμου. Το σχέδιο των δρόμων της αρχαίας πόλης είναι γνωστό χάρη σε αρχαιολογικές ανασκαφές δεκαετιών.

Κατά την Ρωμαϊκή Περίοδο το νησί διατήρησε σε μεγάλο βαθμό το μεγαλείο της και εξελίχθηκε σε ένα από τα σημαντικότερα κέντρα γνώσης, επιστήμης και τέχνης που αποδεικνύεται και από τις γραπτές πηγές που διασώζονται έως τις μέρες μας, και από οι αρχαιολογικές ανασκαφές που συνεχίζονται ακόμη.

Η αίγλη του νησιού επανήλθε κατά την Ιπποτική περίοδο όπου μετά την πώληση του στο τάγμα των Ιπποτών του Αγίου Ιωάννη οι οχυρώσεις επεκτάθηκαν, εκσυγχρονίστηκαν και συνεχώς ενισχύονταν. Ένα νοσοκομείο, ένα παλάτι, αρκετές εκκλησίες ήταν ορισμένα από τα πολλά δημόσια κτίρια, τα οποία ανεγέρθηκαν την εποχή αυτή. Τα κτίρια αυτά αποτελούν αξιοσημείωτα παραδείγματα της Γοτθικής και Αναγεννησιακής αρχιτεκτονικής.

Κατά την Οθωμανική περίοδο οι προσόψεις των κτιρίων της περιόδου των Ιπποτών με τους σκαλιστούς τους διακόσμους, τις τοξωτές πύλες και τους πέτρινους πελεκητούς τοίχους, εμπλουτίστηκαν με τα τυχαία χαρακτηριστικά της Βυζαντινής Αρχιτεκτονικής προσαρμοσμένης όμως στο τοπικό κλίμα και πολιτισμό. Στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής, τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά των υπαρχόντων κτιρίων διατηρήθηκαν. Οι πιο χαρακτηριστικές προσθήκες ήταν τα λουτρά (συνήθως στο πίσω μέρος των σπιτιών) και τα ξύλινα κλειστά μπαλκόνια στις προσόψεις των σπιτιών πάνω από στενούς δρόμους. Έτσι, τα περισσότερα κτίρια της εποχής των Ιπποτών στη **Μεσαιωνική πόλη** ήταν καλά διατηρημένα. Το αποτέλεσμα ήταν ένα μείγμα ανατολικής αρχιτεκτονικής με έντονα δυτικά στοιχεία που είχαν παραμείνει και νέα κτίρια που κτίστηκαν με το ύφος της τότε τοπικής αρχιτεκτονικής μέχρι τον 19ο αιώνα.

Οι Ιταλοί, που κατάκτησαν το νησί αμέσως μετά, κατεδάφισαν τα σπίτια που είχαν κτιστεί πάνω και παραπλεύρως των τειχών κατά την Οθωμανική περίοδο και μετέτρεψαν το Εβραϊκό και το Οθωμανικό νεκροταφείο σε μια «πράσινη ζώνη» που περιελάμβανε την Μεσαιωνική πόλη. Διατήρησαν τα εναπομείναντα στοιχεία της περιόδου των Ιπποτών, ενώ αφαίρεσαν όλες τις Οθωμανικές προσθήκες. Επίσης, επανοικοδόμησαν το κατεστραμμένο παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου. Παράλληλα, μετέφεραν το διοικητικό κέντρο εκτός της Μεσαιωνικής πόλης στο σημερινό Μαντράκι ανοικοδομώντας κτίρια που χρησιμοποιούνται ακόμα και σήμερα. Τέλος, ίδρυσαν ένα ινστιτούτο για την μελέτη της Ιστορίας και του Πολιτισμού της περιοχής και υλοποίησαν σημαντικά έργα υποδομής (δρόμους, παροχή ηλεκτρισμού, λιμάνι κ.α.) και μεταμόρφωσαν σε σημαντικό βαθμό την πόλη της Ρόδου, η οποία διέθετε πλέον ένα νέο πολεοδομικό σχέδιο, κανονισμούς δόμησης και πολλά νέα δημόσια και ιδιωτικά κτίρια.

Το 1957, μετά την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στο Ελληνικό κράτος, ένα νέο πολεοδομικό σχέδιο εγκρίθηκε με διάταγμα και το 1960 το σύνολο της Μεσαιωνικής Πόλης αναγνωρίστηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού ως «προστατευόμενο μνημείο». Το 1988, η παλιά πόλη της Ρόδου ανακηρύχθηκε από την UNESCO Πόλη Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Σήμερα, η Μεσαιωνική πόλη αποτελεί ένα ζωντανό κομμάτι της σύγχρονης πόλης, όπου αναπτύσσονται εμπορικές, τουριστικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες, ενώ περιλαμβάνει και κατοικήσιμες περιοχές.

Η **Λίνδος** είναι πόλη και αρχαιολογικός τόπος στο ακρωτήριο Κράνα των ανατολικών ακτών της Ρόδου, στα Δωδεκάνησα, στο νοτιοανατολικό Αιγαίο. Η πόλη της Λίνδου απέχει περίπου 55 χλμ. από την πόλη της

Ρόδου και οι παραλίες όπως και οι αρχαιότητές της, την καθιστούν δημοφιλή τουριστικό προορισμό. Πάνω από τη σύγχρονη πόλη δεσπόζει η αρχαία ακρόπολη της, μια φυσική οχυρωματική θέση που αξιοποιήθηκε από τους αρχαίους κατοίκους της περιοχής, μετέπειτα από τους Ρωμαίους, τους Βυζαντινούς, τους Ιωαννίτες Ιππότες και τέλος, από τους Τούρκους

Η **Κάμειρος**, μαζί με τη **Λίνδο** και την **Ιαλυσό**, ήταν μία από τις τρεις πόλεις-κράτη, τις οποίες, σύμφωνα με τον Όμηρο, ίδρυσαν οι Δωριείς που εγκαταστάθηκαν στη Ρόδο. Τα παλαιότερα έως σήμερα γνωστά ίχνη κατοίκησης στην ευρύτερη περιοχή της Καμείρου, την Καμειρίδα, ανάγονται στους μυκηναϊκούς χρόνους και προέρχονται από νεκροταφείο θαλαμοειδών τάφων στο χωριό Καλαβάρδα, λίγα χιλιόμετρα βορειανατολικά της Καμείρου. Στον αρχαιολογικό χώρο σώζονται τα ερείπια της ελληνιστικής/ρωμαϊκής πόλης της Καμείρου. Ήρθαν στο φως σε ανασκαφές του 19ου αι. και κυρίως κατά την περίοδο της Ιταλοκρατίας (1912--1943).

Η περιοχή της **Ιαλυσίας** καταλαμβάνει το βορειότερο τμήμα του νησιού. Είχε κατοικηθεί κατά την προϊστορική εποχή. Στο χωριό Τριάντα έχουν αποκαλυφθεί λείψανα μινωικού οικισμού ενώ μυκηναϊκά νεκροταφεία έχουν εντοπισθεί στους γύρω λόφους Μακριά Βουνάρα και Μόσχου Βουνάρα (1700-1400 π.Χ.). Η αρχαία πόλη της Ιαλυσού εκτείνεται γύρω από το λόφο **Φιλήρημο**, όπου βρίσκεται η ακρόπολη με μνημεία της αρχαίας, βυζαντινής και ιπποτικής περιόδου. Ο ναός της Αθηνάς Πολιάδος χρονολογείται στον 3ο-2ο αιώνα π.Χ, αλλά κατέλαβε τη θέση παλαιότερου ναού της κλασικής εποχής. Κατά την παλαιοχριστιανική περίοδο θεμελιώνεται επάνω στον αρχαίο ναό τρίκλιτη βασιλική με αίθριο, στο βόρειο κλίτος της οποίας θα κτιστεί το 10ο αιώνα μονόχωρη εκκλησία με τρούλλο. Την περίοδο της Φραγκοκρατίας τη θέση αυτή καταλαμβάνουν μεσαιωνικό μοναστήρι και εκκλησία που σώζεται ως τις μέρες μας.

Τα **Λουτρά Καλλιθέας** βρίσκονται στην ανατολική Μεσογειακή ακτή του νησιού. Αυτά τα θρυλικά λουτρά ήταν διάσημα τα αρχαία χρόνια για τα ιαματικά νερά που έρεαν από τους βράχους που περιέβαλλαν τον Κόλπο της Καλλιθέας. Οι ντόπιοι κάτοικοι επισκέπτονταν την περιοχή τακτικά για να ωφεληθούν από τις θεραπευτικές ιδιότητες των ιαματικών υδάτων. Σήμερα, τα Λουτρά της Καλλιθέας φιλοξενούν κάποια δείγματα εντυπωσιακής Ιταλικής αρχιτεκτονικής που κατασκευάστηκε την δεκαετία του 20. Ο πρόσφατα ανακαινισμένος θόλος παλαιότερα είχε νερό πηγής που έρεε μέσα από τα σιντριβάνια δημιουργώντας ένα λουτρό. Αυτός ο θόλος έχει ύψος 14 μέτρα και έχει διακοσμηθεί περίτεχνα, αφήνοντας άφωνους τους επισκέπτες.

Μέχρι και σήμερα ακόμη ανακαλύπτονται περιοχές μεγάλου αρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Τα έτη 2006-2009 πραγματοποιήθηκαν αρχαιολογικές έρευνες στον **Δήμο Αταβύρου** στην περιοχή της **Κυμισάλας** σε έκταση περίπου 10 τετραγωνικών χλμ. διάσπαρτες σε δασώδη περιοχή, οι οποίες επικεντρώθηκαν στην οχυρή ακρόπολη του Αγίου Φωκά και την εκτεταμένη νεκρόπολη της Κυμισάλας,

Το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, η ΚΒ' ΕΠΚΑ και η συνεργαζόμενη Σχολή Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου προτίθενται να προχωρήσουν σύντομα, σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, στην ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου της Κυμισάλας, καθώς αυτός όχι μόνο παρουσιάζει τεράστιο επιστημονικό ενδιαφέρον, αλλά εντάσσεται και σε ένα μοναδικό φυσικό περιβάλλον. Η περιοχή, η οποία έχει χαρακτηριστεί και ως προστατευμένη περιοχή του δικτύου Natura 2000 (κωδικός GR 4210005), έχει όλες τις προϋποθέσεις να αποτελέσει στο εγγύς μέλλον, έναν μοναδικό χώρο που θα συνδυάζει την αρχαιολογική με τη φυσιολατρική περιήγηση

Η νέα αυτή αρχαιολογική έρευνα αποτελεί ουσιαστικά τη δεύτερη, μετά την ανασκαφή στο ιερό του **Ερεθιμίου Απόλλωνος στη Θεολόγο**, μεγάλη συστηματική ανασκαφή στην ύπαιθρο της Ρόδου.

Στο νησί λειτουργούν:

Ενυδρείο που βρίσκεται στη Νέα Πόλη της Ρόδου και μετράει γύρω στα 80 χρόνια ζωής. Σκοπός του είναι η μελέτη της χλωρίδας και πανίδας που αναπτύσσεται γύρω από τα Δωδεκάνησα. Στις εκθέσεις του μπορείτε να θαυμάσετε θαλάσσια είδη υπό εξαφάνιση, χελώνες και φώκιες. Είτε είστε οικολόγοι είτε όχι το θέαμα είναι σίγουρα μοναδικό.

Δημοτικό Μουσείο Μοντέρνας Ελληνικής Τέχνης στην μεσαιωνική πόλη, στην πλατεία Σύμης. Ένας μη κερδοσκοπικός δημοτικός φορέας που έχει ως σκοπό τη μελέτη και τη προώθηση του μοντέρνου ελληνικού πολιτισμού, τόσο προς την τοπική κοινότητα όσο και προς τη διεθνή. Το μουσείο περιλαμβάνει 3 εκθέσεις : Gallery, New Gallery, Modern Art Centre. Υπάρχει πλούσια συλλογή έργων ζωγραφικής,

χαρακτικής και γλυπτικής, μοντέρνων Ελλήνων καλλιτεχνών. Το μουσείο ανανεώνει τις εκθέσεις συχνά και διοργανώνει εκδηλώσεις για να ενημερώσει το κοινό για θέματα τέχνης και πολιτισμού.

Αρχαιολογικό Μουσείο της Ρόδου που βρίσκεται στην πρωτεύουσα της Ρόδου με αντικείμενα από την Ελληνιστική περίοδο που περιλαμβάνουν: βάζα, κεραμικά είδη, σαρκοφάγους, αγάλματα. Εδώ βρίσκεται και το περίφημο άγαλμα της Αφροδίτης της Ρόδου, που κατασκευάστηκε τον 5ο π.Χ. αιώνα και είναι το κόσμημα του μουσείου.

Στο νησί επίσης λειτουργούν τμήματα του **Πανεπιστήμιο Αιγαίου** που απαρτίζεται από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, το Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού και το Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών.

Οι σημαντικότερες θρησκευτικές γιορτές είναι το προσκύνημα στην **Παναγιά της Κρεμαστής** (πρώτο δεκαπενθήμερο Αυγούστου) με πλούσιες εκδηλώσεις πολιτισμού, της **Παναγιάς Τσαμπίκας** (8/9), του **Αγίου Σουλιά** (τέλος Ιουλίου), της **Παναγιάς Σκιαδενης** στο χωριό Μεσαναγρός (Σάββατο του Λαζάρου - Κυριακή του Θωμά) με λιτανεία εικόνας που γίνεται με τελετουργικό τρόπο, της **Παναγιάς Υψηνής** στη Λάρδο και της **Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού** (14 Σεπτεμβρίου) στο χωριό Απόλλωνα.

A4. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Ο πληθυσμός της σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011, ανέρχεται σε 152.538 κατοίκους. Η εξέλιξη του πληθυσμού φαίνεται στον παρακάτω πίνακα

Πίνακας 2: Απογραφή πληθυσμού

	ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ						
	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011
ΡΟΔΟΣ	58.946	63.954	66.609	87.833	98.181	117.007	152.538
Ν. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	121.522	123.021	121.017	145.071	163.476	190.071	242.270

Πηγή: Ελ. Στατ.

Από τον πίνακα φαίνεται ότι ο πληθυσμός του νησιού παρουσίασε μια συνεχή αύξηση, με ταχύτερους ρυθμούς τις τελευταίες δεκαετίες, με αποτέλεσμα να τριπλασιάσει σχεδόν τον πληθυσμό του από το 1951 ως το 2011. Η αύξηση αυτή οφείλεται στην ραγδαία αύξηση του τουρισμού με επισκέπτες κυρίως από το εξωτερικό - με την καθιέρωση των απευθείας πτήσεων (charters) από σχεδόν όλες τις χώρες της Ευρώπης αλλά και του Ισραήλ - αλλά και από το εσωτερικό της Ελλάδας που βοήθησε το νησί να «κρατήσει» τον μόνιμο πληθυσμό του και παράλληλα να ενισχυθεί και από πληθυσμό των κοντινών νησιών αλλά και της υπόλοιπης Ελλάδας, αφού προσέφερε απλόχερα δυνατότητα εργασίας και ευημερίας στους νέους.

Η ηλικιακή δομή του πληθυσμού φαίνεται στον παρακάτω πίνακα σύμφωνα με την απογραφή του 2001, από τον οποίο και προκύπτει η αριθμητική υπεροχή των εργασιακά ενεργών ατόμων. Νεότερα στοιχεία (της απογραφής 2011) για την σύνθεση του πληθυσμού δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμη αλλά εξακολουθεί και το 2011 αυτή η αυξητική τάση που οφείλεται στους νέους που απασχολούνται στον τουρισμό.

Πίνακας 3: Ηλικιακή Κατανομή πληθυσμού

Ομάδες ηλικιών	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο
0-14	11.109	10.253	21.362
15-24	10.671	8.181	18.852
25-64	32.878	31.128	64.006
65 και άνω	5.802	6.985	12.787
Σύνολο	60.460	56.547	117.007

Πηγή: Ελ. Στατ. (2001)

Η διάρθρωση της απασχόλησης του πληθυσμού κατά τομέα φαίνεται στον παρακάτω πίνακα (2001).

Πίνακας 4: Κατανομή πληθυσμού ανά τομέα απασχόλησης

	Αριθμός απασχολουμένων κατά τομέα δραστηριότητας			Σύνολο
	Α'ΓΕΝΗΣ	Β'ΓΕΝΗΣ	Γ'ΓΕΝΗΣ	
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	621.043	959.028	3.042.751	4.622.822
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	9.854	25.529	93.357	128.740
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ	4.616	13.394	64.326	82.336
ΡΟΔΟΣ	2.182	8.226	42.245	52.653

Πηγή: Ελ. Στατ. (2001)

Τα στοιχεία του πίνακα 4 επιβεβαιώνουν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού απασχολείται στον Τριτογενή τομέα λόγω της ραγδαίας ανάπτυξης του τουρισμού, όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω. Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΠΕΚΕΠΕ στην Ρόδο υποβάλλονται 9.221 αιτήσεις για λήψη ενιαίας οικονομικής ενίσχυσης. Από τις 9.221 αιτήσεις μόνο οι 536 αφορούν κατά κύριο επάγγελμα αγρότες καθώς αιτούνται επιπλέον και εξισωτική αποζημίωση.

Μία επιπλέον απόδειξη του παραπάνω δεδομένου είναι και η αύξηση του πληθυσμού τις τελευταίες δεκαετίες σε περιοχές του νησιού που κατά κύριο λόγο ασχολούνται με το τουριστικό προϊόν, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, ενώ παράλληλα παραμένει σταθερός ή και μειώνεται ο πληθυσμός σε περιοχές που ο πρωτογενής τομέας έχει σημαντική παρουσία:

Πίνακας 5: Περιοχές που σημείωσαν σημαντικές μεταβολές στον πληθυσμό

	ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ						
	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011
ΑΥΞΗΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ							
ΡΟΔΟΣ	24.280	28.119	33.100	41.425	43.558	53.709	57.311
ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	2.588	2.934	3.024	4.171	5.872	5.752	5.628
ΑΦΑΝΤΟΥ	2.603	2.775	2.489	3.925	5.634	5.933	10.498
ΙΑΛΥΣΟΣ	2.822	3.162	3.485	7.212	7.193	10.107	19.288
ΚΑΛΥΘΙΕΣ	1.665	1.697	1.778	2.788	3.234	5.861	8.032
ΚΟΣΚΙΝΟΥ	1.048	1.219	1.200	2.390	1.975	3.224	10.134
ΛΙΝΔΟΣ	737	643	707	807	904	1.091	3.710
ΜΕΙΩΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ							
ΑΓΙΟΣ ΙΣΙΔΩΡΟΣ	955	1.011	701	774	576	590	355
ΑΠΟΛΑΚΚΙΑ	485	555	538	574	647	415	556
ΑΡΝΙΘΑ	185	217	239	260	302	310	346
ΒΑΤΙ	287	248	255	288	375	188	481
ΚΑΤΤΑΒΙΑ	687	674	541	618	603	590	321
ΛΑΧΑΝΙΑ	269	201	171	270	346	341	294
ΣΙΑΝΝΑ	479	367	262	294	280	244	190

Πηγή: Ελ. Στατ.

A5. ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Μεταφορών

Το **οδικό δίκτυο** της Ρόδου διακρίνεται στο εθνικό δίκτυο, το επαρχιακό και τις λοιπές οδούς (εσωτερικό και αγροτικό δίκτυο). Σε αυτό, το Εθνικό δίκτυο προσμετρά 45 χλμ., το επαρχιακό 475 χλμ. Και το υπόλοιπο δίκτυο 210 χλμ.. Από τη Ρόδο ξεκινούν δύο βασικοί οδικοί άξονες, ανατολικά η Εθνική οδός Ρόδου-Λίνδου, η οποία αποτελεί τμήμα της Ευρωπαϊκής Οδού 95, δρόμος με 2 λωρίδες ανά κατεύθυνση στο μεγαλύτερο τμήμα του με διαχωριστική διάζωμα, τύπου new jersey στη μέση και δυτικά η επαρχιακή οδός Ρόδου-Αεροδρομίου-Μονολίθου, η οποία για τα πρώτα 20χλμ, μέχρι το αεροδρόμιο, διασχίζει αστικές περιοχές. Είναι δρόμος διπλής κατεύθυνσης με μια λωρίδα ανά κατεύθυνση.

Το **διεθνές αεροδρόμιο** της Ρόδου έχει πάρει την ονομασία του από τον Διαγόρα, τον αρχαίο ολυμπιονίκη από την Ρόδο. Βρίσκεται στα δυτικά παράλια του νησιού κοντά στο χωριό Παραδείσι και απέχει 18 χλμ. Από το κέντρο της πόλης της Ρόδου. Κατασκευάστηκε στις αρχές της δεκαετίας του '70 για να αντικαταστήσει το παλαιότερο στρατιωτικό αεροδρόμιο της Δαματριάς, το οποίο δεν μπορούσε να ανταπεξέλθει στις συνεχόμενα αυξημένες απαιτήσεις που επέφερε η τουριστική ανάπτυξη του νησιού. Στην συνέχεια υπήρξαν δύο φάσεις επεκτάσεων. Η πρώτη ολοκληρώθηκε το 1998 και η δεύτερη το 2007. Εξυπηρετεί ολόκληρο το νησί αλλά και πολλά μικρότερα κοντινά νησιά των Δωδεκανήσων. Το αεροδρόμιο, μετά τα αεροδρόμιο της Αθήνας, του Ηρακλείου και της Θεσσαλονίκης, αποτελεί το 4ο αεροδρόμιο που δέχεται τη μεγαλύτερη επιβατική κίνηση, πλησιάζοντας τα 4.000.000 επιβάτες, ετησίως.. Εκτελούνται όλο το χρόνο 10 καθημερινές πτήσεις για Αθήνα, ενώ συνδέεται συχνά με την Θεσσαλονίκη, το Ηράκλειο και τακτικά με όλα τα Δωδεκάνησα και αρκετά νησιά του Αιγαίου. Κατά τη χειμερινή περίοδο εκτελούνται ελάχιστες διεθνείς πτήσεις (κυρίως προς Ιταλία, Αίγυπτο και Ισραήλ), ενώ τη θερινή περίοδο πολλές πτήσεις charter (σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρώπης). Το αεροδρόμιο λειτουργεί όλες τις ημέρες και ώρες του χρόνου και προσφέρει υπηρεσίες ενοικίασης και ελεγχόμενης στάθμευσης αυτοκινήτων.

Η πόλη της Ρόδου διαθέτει τρία **λιμάνια** και μια **μαρίνα**. Στο α' λιμάνι, το οποίο βρίσκεται κατά μήκος της οδού 7ης Μαρτίου, στο κέντρο της πόλης, ελλιμενίζονται τα μικρά πλοία που συνδέουν την πόλη με άλλα μέρη του νησιού και τα μικρά νησιά. Το β' λιμάνι, αποτελεί το παλιό λιμάνι της πόλης όπου ελλιμενίζονται τα μεγαλύτερα Ε/Γ, Ο/Γ και το καλοκαίρι τα κρουαζιερόπλοια. Από το καλοκαίρι του 2009, δόθηκε λύση σε ένα χρόνιο πρόβλημα του λιμανιού της Ρόδου, καθώς δημιουργήθηκε το γ' λιμάνι της πόλης (Ακαντιάς), στο οποίο μεταφέρθηκαν τα επιβατικά πλοία προερχόμενα από τον Πειραιά, την Κρήτη και την Θεσσαλονίκη, ενώ το παλιό λιμάνι χρησιμοποιείται πλέον μόνο για τα κρουαζιερόπλοια. Το νησί έχει καθημερινή ακτοπλοϊκή σύνδεση με τον Πειραιά και την Κω, ενώ συνδέεται συχνά με την Κρήτη, τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα, πολλά νησιά των Κυκλάδων, τη Θεσσαλονίκη, τη Λέσβο, τη Χίο και τη Σάμο. Στη μαρίνα της Ρόδου βρίσκονται συχνά πολλές θαλαμηγοί υπό ξένη σημαία αλλά και ψαροκάικα.

Υδρευσης – Άρδευσης

Η Ρόδος διαθέτει ενδιαφέροντα υδρολογικά χαρακτηριστικά εξαιτίας του ανάγλυφου της και του συμπλέγματος των βραχωδών σχηματισμών της. Η χρήση των υδάτινων πόρων έχει στηριχθεί στα υπάρχοντα πηγάδια στην κάθε περιοχή, καθώς και στις πηγές. Άρδευτικά που

Στο νησί υπάρχουν οι παρακάτω **ελεύθερες υδάτινες επιφάνειες**:

ΦΡΑΓΜΑΤΑ

1. Φράγμα της Απολακκιάς με χωρητικότητα 950.000 m³ νερού που χρησιμοποιείται για άρδευση και ύδρευση της περιοχής
2. Φράγμα του Γαδουρά με χωρητικότητα 63.500.000 m³ νερού με πρόβλεψη για ύδρευση της πόλης της Ρόδου.

Λιμνοδεξαμενή Σκολωνίτη με χωρητικότητα 450.000 m³ νερού που χρησιμοποιείται για άρδευση.

Το φράγμα της Κρητηνίας με χωρητικότητα 2.000.000 m³ είναι υπό κατασκευή και το έργο από τον Οκτώβριο του 2013, έχει μεταφερθεί από το ΥΠΑΑΤ στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, η οποία θα αναλάβει την αποπεράτωση του φράγματος.

Στο νησί υπάρχει επίσης ένας μεγάλος αριθμός **πηγών**, καλύπτοντας τις ανάγκες ύδρευσης και άρδευσης. Οι πιο σημαντικές πηγές βρίσκονται στο βόρειο τμήμα του νησιού, με παροχή που κυμαίνεται από 30 – 80 m³/ώρα σε ετήσια βάση.

Μικρότερης κλίμακας εγγειοβελτιωτικά έργα είναι :

1) Αρδευτικά Έθωνα

Εξυπηρετεί τις κοινότητες Μαλώνας- Μάσαρη και Αρχαγγέλου. Πρόκειται για ανοιχτό επενδυμένο δίκτυο που υδροδοτείται από πηγές. Η αρδεύσιμη έκταση είναι 4.000 στρ. και αρδεύονται ετησίως 2.300 στρ. Αρδεύονται κυρίως δενδρώδεις καλλιέργειες (εσπεριδοειδή). Το έργο λειτουργεί από την Ιταλοκρατία.

2) Αρδευτικό επτά πηγών

Εξυπηρετεί την κοινότητα Αφάντου και συγκεκριμένα την περιοχή των Κολυμπίων. Λειτουργεί από την εποχή της Ιταλοκρατίας και αρδεύονται ελάχιστες δενδρώδεις εκτάσεις.

3) Αρδευτικό Αρχίπολης

Εξυπηρετεί την ομώνυμη Δημοτική Κοινότητα και αρδεύει περίπου 300 στρ.

4) Αρδευτικό μεγάλης πηγής Ασκληπειού

Εξυπηρετεί την Δημοτική Κοινότητα Ασκληπειού και υδροδοτείται από γεώτρηση. Έχει αρδεύσιμη έκταση 700 στρ. ενώ λόγω ανεπάρκειας της γεώτρησης η έκταση που αρδεύεται ετησίως είναι λιγότερο από 100 στρ.

5) Αρδευτικό Νάνων

Εξυπηρετεί την περιοχή του οικισμού Νάνων του Δημοτικού Διαμερίσματος Έμπωνας. Πηγή υδροδότησης είναι ο ομώνυμος ταμιευτήρας. Αρδεύονται ετησίως 100 στρέμματα.

6) Αρδευτικό Καλαμωνιάς

Εξυπηρετεί την περιοχή Καλαμωνιάς του Δημοτικού Διαμερίσματος Έμπωνας. Το δίκτυο είναι κλειστού τύπου και υδροδοτείται από την μικρή παροχή μιας πηγής και ενισχύεται από γεωτρήσεις. Οι αρδευόμενες καλλιέργειες είναι κυρίως οπωροφόρα δέντρα.

7) Αρδευτικό Σαλάκου

Άρδευση με ανοιχτά δίκτυα από τις πηγές Σαλάκου.

Να σημειωθεί ότι στο σύνολο σχεδόν των Δημοτικών Ενοτήτων λειτουργούν υδραυλικά έργα τα οποία είναι υδροαρδευτικά και υδροδοτούνται ως επί το πλείστον από γεωτρήσεις, ωστόσο το κόστος άρδευσης είναι υψηλό.

Τα υπόγεια ύδατα χρησιμοποιούνται από ένα μεγάλο αριθμό **πηγαδιών** και **γεωτρήσεων**. Πριν από το 1970, τα υπόγεια ύδατα βρίσκονταν σε μία στάθμη βάθους περίπου 12-15 μέτρα από την επιφάνεια του εδάφους και συγκεντρώνονταν κυρίως στο βόρειο τμήμα του νησιού και σε χειμάρριες αποθέσεις. Οι αυξημένες απαιτήσεις σε νερό όμως εξαιτίας της τουριστικής δραστηριότητας, οδήγησαν στην

υπεράντληση με αποτέλεσμα την πτώση του υδάτινου ορίζοντα και την μείωση της παροχής και της ποιότητας των υδάτων (υφαλμύρωση).

Σύμφωνα με τον πίνακα 6, έχουν εγκριθεί πέντε (5) ακόμα οριστικές μελέτες για κατασκευή φραγμάτων και λιμνοδεξαμενών στο νησί.

Πίνακας 6 : Οριστικές μελέτες Λιμνοδεξαμενών και φραγμάτων που εγκρίθηκαν από το ΥΠΑΑΤ

Θέση	Είδος Έργου	Χωρητικότητα	Προϋπολογισμός	Τρόπος Κατασκευής
Επτά πηγές	Λιμνοδεξαμενή	400.00	2.788.000	Στεγανωτική μεμβράνη
Λάρδος	Φράγμα ύψους 29 μ.	2.000.000	5.869.400	Χωμάτινο φράγμα
Ασκληπειό	Λιμνοδεξαμενή	700.000	5.575.900	Στεγανωτική μεμβράνη
Νάνοι	Λιμνοδεξαμενή	25.000	146.700	Στεγανωτική μεμβράνη
Σορωνή	Φράγμα ύψους 30 μ.	2.000.000	5.869.400	Χωμάτινο φράγμα

Πηγή : ΥΠΑΑΤ

Τηλεπικοινωνιών & Ενέργειας

Το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο στο νησί της Ρόδου έχει εκσυγχρονισθεί στο μεγαλύτερο μέρος του, μέσω της ανάπτυξης νέων υποδομών που μπορούν να δημιουργήσουν εναλλακτικούς δρόμους σύνδεσης με όλη τη χώρα.

Με τη βελτίωση της τηλεπικοινωνιακής υποδομής είναι δυνατό να επιτευχθεί η εφαρμογή εξειδικευμένων εφαρμογών π.χ. τηλεϊατρική και τηλεκπαίδευση.

Τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα του νησιού, που αποτελούν και πόλους τουριστικής δραστηριότητας, έχουν εκσυγχρονίσει τις τηλεπικοινωνιακές τους υποδομές με την τοποθέτηση ψηφιακών γραμμών και ευρυζωνικού δικτύου, που δίνει τη δυνατότητα μεταφοράς πληροφορίας σε ελάχιστο χρόνο. Συγκεκριμένα, όλη η πόλη της Ρόδου και όλο το Βόρειο τρίγωνο του νησιού έχουν εκσυγχρονίσει τα δίκτυα τους, καθώς και κάποιοι μεμονωμένοι τουριστικοί πυρήνες όπως η Λίνδος, το Γεννάδι κ.α. Ωστόσο, υπάρχουν πολλές περιοχές στο νησί που, λόγω της γεωγραφικής τους θέσης, είναι απομονωμένες και λόγω της μη ύπαρξης τουριστικής ανάπτυξης, παρουσιάζουν προβλήματα και ελλείψεις σε σχέση με την τηλεπικοινωνιακή τους υποδομή.

Η ενεργειακή υποδομή αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από το δίκτυο της ηλεκτρικής ενέργειας. Η τροφοδοσία του νησιού με ηλεκτρική ενέργεια γίνεται από το θερμοηλεκτρικό εργοστάσιο της ΔΕΗ που βρίσκεται στην περιοχή της Σορωνής. Η ανέγερση νέου εργοστασίου στην περιοχή της Κατταβιάς, έργο που έχει ανακοινωθεί εδώ και χρόνια, βρίσκεται στο στάδιο της υλοποίησης.

Η χρήση ήπιων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, περιορίζεται στη χρήση της ηλιακής ενέργειας για θέρμανση νερού για οικιακή χρήση καθώς και στις τουριστικές μονάδες του νησιού. Εκτεταμένη είναι και η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων από ιδιώτες σε πολλές περιοχές της Ρόδου η εκμετάλλευση των οποίων όμως καλύπτει πολύ μικρό ποσοστό της πραγματικής ζήτησης σε ενέργεια στο νησί.

A.6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

A.6.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο πρωτογενής τομέας του νησιού είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος και έχει μακρά παράδοση. Οι κάτοικοι του νησιού ασχολούνταν πάντα με την γεωργία και την κτηνοτροφία και παρήγαγαν πλήθος προϊόντων. Ακόμα και στις ορεινές και δύσβατες περιοχές έφτιαχναν αναβαθμίδες και καλλιεργούσαν κάθε σπιθαμή γης. Τις προηγούμενες δεκαετίες και μέχρι την δεκαετία του '80 η γεωργική παραγωγή του νησιού είχε ένα ευρύ φάσμα προϊόντων. Η ραγδαία ανάπτυξη του τουρισμού και ο τρόπος που δίνονταν οι εισοδηματικές ενισχύσεις στους παραγωγούς περιόρισε τον πρωτογενή τομέα και το κέντρο βάρους της οικονομίας μετατοπίστηκε στον τριτογενή τομέα και κυρίως στον τουρισμό. Τα τελευταία χρόνια όμως, λόγω της οικονομικής κρίσης, αρκετά άτομα κυρίως νέα σε ηλικία στρέφονται ξανά στην ύπαιθρο κι αυτό είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό για την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα του νησιού.

Τα γεωργικά προϊόντα που μπορεί να βρει κανείς στην Ρόδο είναι κυρίως λάδι, κρασί, σταφύλια, εσπεριδοειδή, κηπευτικά υπαίθρια και υπό κάλυψη, αροτραίες καλλιέργειες. Η κτηνοτροφία στο νησί περιλαμβάνει την αιγοπροβατοτροφία, την βοοτροφία, την ορνιθοτροφία και την μελισσοκομία.

ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Το σύνολο της γεωργικής γης που δύναται να καλλιεργηθεί είναι 444.200 στρέμματα ενώ οι περιοχές που χαρακτηρίζονται ως βοσκότοποι είναι 196.300στρ. όπως φαίνεται από τον πίνακα 7.

Πίνακας 7: Χρήσεις γης

Χρήσεις Γης	Ρόδος		Ν. Δωδεκανήσου	
	Έκταση (στρ.)	Κατανομή (%)	Έκταση (στρ.)	Κατανομή (%)
Γεωργική γη	444.200	32	765.900	28
Βοσκότοποι	196.300	14	520.400	19
Δάση	691.300	50	1.200.500	44
Λοιπές εκτάσεις	64.300	5	217.200	8
Σύνολο	1.396.100	100	2.704.000	100

Πηγή:Ελ. Στατ. (Χρήσεις γης 1999-2000)

Ο βοσκότοπος όμως, που αξιοποιείται, σύμφωνα με τον κατάλογο του δικαιώματος βοσκής για το 2013 του Δήμου Ρόδου, είναι 67.356 στρ. Η έκταση που καλύπτεται από δάση είναι 691.300στρ. αν και τα τελευταία χρόνια η έκταση αυτή έχει μειωθεί σημαντικά λόγω των πυρκαγιών που προκλήθηκαν.

Η καλλιεργημένη γεωργική γη είναι **251.344** στρ. και από αυτήν αρδεύονται τα **14.922** στρ. Η διάρθρωση των καλλιεργειών κατά κατηγορία και αναλυτικά φαίνεται στους παρακάτω πίνακες.

Πίνακας 8: Έκταση ανά Κατηγορία καλλιεργειών

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	Σύνολο εκτάσεων φυτών μεγάλης καλλιέργειας και λοιπών καλλιεργειών		1β. Κηπευτική γη, θερμοκήπια, εμπορικοί ανθόκηποι, σπορεία		1γ. Αγρανάπαυση 1 - 5 ετών (πρώτη εγγραφή)		2. Δενδρώδεις καλλιέργειες		3. Αμπέλοι Σταφιδάμπελοι		ΣΥΝΟΛΟ	
	ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡ.)	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΗ (ΣΤΡ.)	ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡ.)	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΗ (ΣΤΡ.)	ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡ.)	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΗ (ΣΤΡ.)	ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡ.)	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΗ (ΣΤΡ.)	ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡ.)	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΗ (ΣΤΡ.)	ΕΚΤΑΣΗ (ΣΤΡ.)	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΗ (ΣΤΡ.)
Δ.Ε. ΡΟΔΟΥ	1352	0	65	65	2118	0	822	64	120	0	4477	129
Δ.Ε. ΑΤΑΒΥΡΟΥ	1997	0	1762	1762	5343	0	14043	1700	9815	615	32960	4077
Δ.Ε. ΚΑΜΕΙΡΟΥ	6356	0	1389	1389	4611	0	20652	1002	4598	532	37606	2923
Δ.Ε. ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	8128	0	1366	1366	9307	0	8089	1008	552	373	27442	2747
Δ.Ε. ΙΑΛΥΣΟΥ	3583	0	527	527	3898	0	2065	300	0	0	10073	827
Δ.Ε. ΚΑΛΥΘΙΩΝ	10220	0	361	361	3575	0	18296	594	0	0	32452	955
Δ.Ε. ΑΦΑΝΤΟΥ	1637	0	285	285	5438	0	6872	580	31	25	14263	890
Δ.Ε. ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	829	0	67	67	4633	0	4721	180	2	2	10252	249
Δ.Ε. ΛΙΝΔΙΩΝ	637	0	156	136	4074	0	12170	281	92	0	17129	417
Δ.Ε. Ν.ΡΟΔΟΥ	21030	0	567	567	41866	0	15731	1095	46	46	79240	1708
ΣΥΝΟΛΟ	55769	0	6545	6525	84863	0	103461	6804	15256	1593	251344	14922

Πηγή: Ετήσιο γεωργικό δελτίο 2008 Ελ. Στατ.

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΡΟΔΟΥ	ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΛΙΝΔΙΩΝ	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	ΑΦΑΝΤΟΥ	ΑΤΤΑΒΥΡΟΥ	ΚΑΜΕΙΡΟΥ	ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	ΙΑΛΥΣΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
Είδος											
Σιτάρι μαλακό	1.100	2.000	0								3.100
Σιτάρι σκληρό	50	3.800	14.650	170	135	620	524	2.275	2.413	600	25.237
Κριθάρι		315	580		10			506	119	210	1.740
Βρώμη		330	120			50		166	138	90	894
Αραβόσιτος χωρίς συγκαλλιέργεια	7										7
Φασόλια χωρίς συγκαλλιέργεια		10	629		5	45		65	59	4	817
Κουκιά	5	5	25	5	5	10	6	5	16		82
Φακή			4		5		50	17	6		82
Λαθούρια (Φάβες)			4		10						14
Ρεβίθια		15	26	3		15	13	39	25	2	138
Μπιζέλια			17	3	2			3	14		39
Λοιπά βρώσιμα όσπρια		20	12	3							35
Σουσάμι		40	63			15		24	8		150
Αραχίδα (φυσιτίκι υπόγειο ή αράπικο)						5			14		19
Βίκος		120						162	325	9	616
Λούπινα								3			3
Λαθούρια			7						40		47
Μπιζέλια κτηνοτροφικά (πίσα)									14		14
Λοιπά κτηνοτροφικά φυτά για καρπό			30								30
Κριθάρι για σανό		300			60	100		916	751	40	2.167
Βρώμη για σανό	80	1.750	750	40	90	382	45	470	1.137	795	5.539
Βίκος για σανό	10	600	1.860	190	200		174	178	1.065	170	4.447
Λοιπα σανά (από ρόβι, λαθούρια, μπιζέλια, φακή κλπ.)		100	80	10	100		80	5	170		545
Μηδική (πολυετές τριφύλλι)	40	70	12		10	50		95	145	45	467
Τριφύλια ετήσια και λοιπά πολυετή					50				16		66

Κοφτολίβαδα						30		130	17		177
Αραβόσιτος χλωρός		170			10	35		20	16		251
Σόργο χλωρό		5			10			30			45
Κριθάρι							20				20
Καρπούζια	10	30	763	30	58	120	525	324	136	11	2.007
Πεπόνια	10	10	356	53	24	50	185	149	84	7	928
Πατάτες άνοιξης	15	330	335	40	1	60	204	422	840	1.310	3.557
Πατάτες καλοκαιρινές	5		487		34				103	290	919
Πατάτες φθινοπώρου και χειμώνα	20	200	220	50	10	50	155	299	451		1.455
Γλυκοπατάτες							16	53	6		75
Κηπευτική γη, θερμοκήπια, εμπορικοί ανθόκηποι, σπορεία	65	361	567	156	178	285	1.762				3.374
Αμπέλοι Σταφιδάμπελοι	120		44	92	23	31	9.815	4.598	552		15.275
Φυτώρια	12	1				3				6	22
Λάχανα	5	18	16	16	17	12	90	77	168	65	484
Κουνουπίδια	5	12	11	5	6	6	53	33	74	45	250
Σπανάκι	2	10	6	3	6	12	42	52	22	11	166
Πράσα	2	10	2		1	5	5	2	6	3	36
Κρεμύδια ξερά	10	67	202	25	7	12	136	138	80	18	695
Σκόρδα ξερά		17	11	2	3	2	61	55	16	9	176
Αρακάς χλωρός					4			7	8	5	24
Αρακάς ξερός (καρπός)		2									2
Μαρούλια	2	20	8	5	10	7	96	32	53	83	316
Αντίδια και ραδικία		14	1			6	5	5	15	20	66
Τομάτα βιομηχανική							3				3
Τομάτες επιτραπέζιες για νωπή χρήση, υπαίθρου	10	35	112	23	11	48	481	577	209	52	1.558
Τομάτες επιτραπέζιες για νωπή χρήση (θερμοκήπια)	4	1	22	2	15	30	230	58	90	13	465
Φασολάκια χλωρά	2	20	23	15	14	5	69	63	38	9	258
Μπάμιες ποτιστικές		9	16	5	13	6	11	18	28	3	109
Μπάμιες ξερικές					1						1
Κολοκυθάκια	2	12	16	8	14	14	65	91	67	25	314
Αγγούρια υπαίθρου		5	11	7	3	2	9	28	34	14	113
Αγγούρια(θερμοκήπια)			5	1		20	175	20	29	5	255

Μελιτζάνες υπαίθρου		15	15	8	7	10	49	54	50	6	214
Μελιτζάνες υπό κάλυψη				1	1	20	17	30	20	5	94
Αγκινάρες		1	1		1	1	1	15	15	3	38
Σπαράγγια									5		5
Φράουλες (χαμοκέρασα)									125		125
Λοιπά (μαϊντανός, άνηθος κ.λ.π.)			9		4				11		24
Ελαιόδενδρα για ελιές βρώσιμες		0	835	1.700	173	75	28		2	-	2.813
Ελαιόδενδρα για ελιές ελαιοποιήσεως	760	18.000	56.596	10.256	31.760	6.270	13.015	19.640	7.100	1.964	165.361
Λεμονιές	15	74	174	35	1	65	156	194	267	75	1.056
Πορτοκαλιές	20	93	1.102	117	2.190	249	162	322	311	18	4.584
Μανταρινιές	8	19	31	23	1.050	100	27	74	128	8	1.468
Αχλαδιές	-	5	2	10	1	0	5	26	3	-	52
Μηλιές			0	0	0		16	12			28
Βερικοκιές	3	10	0	5	3	100	110	66	15	-	312
Ροδακινιές	10	12	4	5	3	0	401	163	148		746
Κερασιές									1		1
Συκιές για νωπά σύκα		10	14	0	16	0	34	6	3	-	83
Συκιές για ξερά σύκα	2	55	5	5	0	0	52	27	18	-	164
Δαμασκηνιές για ξερά δαμάσκηνα						10			0		10
Αμυγδαλιές		11	58	13		0	21	56	30	-	189
Καρυδιές		5	2	0	0	0	0	51	3	-	61
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΤΑΣΕΩΝ	2.411	29.144	80.951	13.140	36.365	9.043	29.199	32.946	17.872	6.048	257.119

Πηγή:Ετήσιο γεωργικό δελτίο 2008 Ελ. Στατ.

Πίνακας 10 : Παραγωγή ανά καλλιέργεια

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΡΟΔΟΣ	ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΛΙΝΔΙΩΝ	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	ΑΦΑΝΤΟΥ	ΑΤΑΒΥΡΟΥ	ΚΑΜΕΙΡΟΥ	ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	ΙΑΛΥΣΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
Είδος											
Σιτάρι μαλακό	110000	200000	0								310.000
Σιτάρι σκληρό	5650	420000	1.705.000	13.700	10.300	61.872	57.550	291.655	351.680	56.500	2.973.907
Κριθάρι		24300	126.000		2.500			80.660	14.065	25.100	272.625
Βρώμη		39000	40.000			6.250		24.800	16.150	810	127.010
Αραβόσιτος χωρίς συγκαλλιέργεια	2800										2.800
Φασόλια χωρίς συγκαλλιέργεια		1000	62.800		3.000	4.200		9.220	5.800	380	86.400
Κουκιά	470	500	3.800	250	2.500	900	240	500	1.950		11.110
Φακή			1.000		1.500		2.500	1.680	537		7.217
Λαθούρια (Φάβες)			800		2.800						3.600
Ρεβίθια		1.500	8.300	200		1.000	800	3.900	2.400	155	18.255
Μπιζέλια			2.200	160	1.000			900	1.247		5.507
Λοιπά βρώσιμα όσπρια		2.000	1.200	150							3.350
Σουσάμι		2.500	7.460			1.500		1.040	480		12.980
Αραχίδα (φυστίκι υπόγειο ή αράπικο)						1.000			4.260		5.260
Βίκος		17.000						28.250	42.500	900	88.650
Λούπινα								700			700
Λαθούρια			1.100						4.400		5.500
Μπιζέλια κτηνοτροφικά (πίσα)									1400		1.400
Λοιπά κτηνοτροφικά φυτά για καρπό			7.000								7.000
Κριθάρι για σανό		80.000			360.000	30.000		228.200	211.640	7.000	916.840
Βρώμη για σανό	24900	390000	180.000	8.800	27.000	108.030	14.250	126.000	464.750	214.100	1.557.830
Βίκος για σανό	2650	160000	709.000	29.300	80.000		35.750	42.500	469.000	32.550	1.560.750
Λοιπα σανά (από ρόβι,λαθούρια, μπιζέλια,		20000	10.000	800	30.000		40.000	850	42.000		143.650

φακή κλπ.)												
Μηδική (πολυετές τριφύλλι)	9300	100000	20.000		3.000	75.000		112.100	75.500	50.000		444.900
Τριφύλια ετήσια και λοιπά πολυετή					15.000				24.000			39.000
Κοφτολίβαδα						4.000		58.500	34.000			96.500
Αραβόσιτος χλωρός		215000			3.000	55.000		31.000	32.000			336.000
Σόργο χλωρό		7000			2.800			5.000				14.800
Κριθάρι								0				0
Καρπούζια	11000	85000	1.576.000	6.300	36.200	354.230	1.575.000	738.600	349.000	24.200		4.755.530
Πεπόνια	11000	15000	489.000	17.800	72.000	84.000	439.500	208.600	133.500	10.500		1.480.900
Πατάτες άνοιξης	2000	370000	648.000	80.000	400	95.300	334.000	552.100	1.152.000	1.531.690		4.765.490
Πατάτες καλοκαιρινές	4800		865.000		22.000				166.000	266.800		1.324.600
Πατάτες φθινοπώρου και χειμώνα	19500	350000	470000	57000	25000	50000	270000	319700	471000			2032200
Γλυκοπατάτες							32000	45900	8000			85900
Κηπευτική γη, θερμοκήπια, εμπορικοί ανθόκηποι, σπορεία	65	361	567	136	162	285	1762					3338
Αμπέλοι Σταφιδάμπελοι	-		44	4.000	0	25	615	532	373			5.589
Φυτώρια	12	1				3				6		22
Λάχανα	7065	25000	18.900	9.200	2.350	22.400	126.900	97.200	230.000	100.661		639.676
Κουνουπίδια	6085	17000	9.900	4.300	1.020	8.000	88.200	33.100	85.000	69.689		322.294
Σπανάκι	1628	10000	5600	1330	620	12000	39000	44300	19000	3000		136478
Πράσα	2370	12000	1800		250	5000	5000	1500	6000	2250		36170
Κρεμύδια ξερά	10300	88000	71.800	17800	3.000	11.200	111.000	163.400	108.550	19.200		604.250
Σκόρδα ξερά		13000	2.200	1.300	1.290	1.200	25.850	33.400	10.300	6.750		95.290
Αρακάς χλωρός					520			2.000	6.700	3.000		12.220
Αρακάς ξερός (καρπός)		1000										1.000
Μαρούλια	1900	19000	5.500	2.800	3.800	7.000	72.900	24.750	44.590	80.070		262.310
Αντίδια και ραδίκια		11000	600			6.000	4.200	5.100	10.200	17.000		54.100
Τομάτα βιομηχανική							1.500					1.500
Τομάτες επιτραπέζιες για νωπή χρήση, υπαίθρου	26410	105000	243.600	20.600	17.000	108.000	1.524.500	741.000	685.000	155.090		3.626.200
Τομάτες επιτραπέζιες για νωπή χρήση (θερμοκήπια)	35000	1000	56.800	16.000	33.000	36.000	1.650.000	357.000	825.000	140.000		3.149.800
Φασολάκια χλωρά	13050	17000	14.800	7.050	4.770	3.000	49.000	34.650	22.050	7.000		172.370
Μπάμιες ποτιστικές		5500	3.600	1.400	1.680	3.800	8.200	9.010	19.000	1.500		53.690
Μπάμιες ξερικές					80							80
Κολοκυθάκια	2248	14000	11.200	5.900	7.250	20.400	69.300	83.000	62.450	4.150		279.898

Αγγούρια υπαίθρου		13000	8.900	7.700	660	3.000	8.500	49.500	36.100	24.250	151.610
Αγγούρια(θερμοκήπια)			8.000	900		200.000	1.896.000	101.000	70.000	50.000	2.325.900
Μελιτζάνες υπαίθρου		25500	10.100	5.500	2.100	16.000	50.500	86.500	70.600	14.500	281.300
Μελιτζάνες υπό κάλυψη				3.500	150	70.000	67.000	26.060	70.900	15.000	252.610
Αγκινάρες		1500	500		300	1.000	800	17.000	10.200	2.800	34.100
Σπαράγγια									3.500		3.500
Φράουλες (χαμοκέρασα)									450.000		450.000
Λοιπά (μαϊντανός, άνηθος κ.λ.π.)			4.050		1.150				8.350		13.550
Ελαιόδενδρα για ελιές βρώσιμες		25700	19.000	13.000	34.125	12.000	4.300		2.000	1.700	111.825
Ελαιόδενδρα για ελιές ελαιοποιήσεως	14000	1234000	255.200	176.000	11.627.850	762.000	580.000	2.761.000	1.345.000	180.620	18.935.670
Λεμονιές	10000	109600	73260	15000	61050	34140	255000	168650	149800	42000	918500
Πορτοκαλιές	11000	405.000	60.900	34.500	2.259.185	113.750	172.000	355.600	152.500	6.500	3.570.935
Μανταρινιές	8000	29000	15.500	12.500	1.680.800	35.040	33.700	51.000	73.000	7.200	1.945.740
Αχλαδιές	150	8.000	6.200	2.900	4.400	8.850	20.400	45.050	7.000	1.300	104.250
Μηλιές			4.660	1.450	1.830		3.220	6.545			17.705
Βερικοκιές	5000	12000	6900	1800	4200	60200	293300	45400	6.700	3500	439000
Ροδακινιές	5000	16000	8000	1400	6700	3000	502800	80060	90500		713460
Κερασιές									100		100
Συκιές για νωπά σύκα		7000	17500	1200	3630	250	4800	7120	1300	2100	44900
Συκιές για ξερά σύκα	600	79000	1200	1350	455	500	18020	3210	7660	9100	121095
Δαμασκηνιές για ξερά δαμάσκηνα						2000			2000		4000
Αμυγδαλιές		16500	7420	2700		1600	39600	11530	2405	400	82155
Καρυδιές		10000	2590	1700	3300	9000	22350	36400	2480	200	88020

Πηγή:Ετήσιο γεωργικό δελτίο 2008 Ελ. Στατ.

Ελαιοκαλλιέργεια

Η ελαιοκαλλιέργεια είναι η πρώτη σε έκταση δενδρώδης καλλιέργεια στη Ρόδο. Παρά το μέγεθος σε έκταση που καταλαμβάνει, την οικονομική σημασία και την συμβολή της στην οικονομία λόγω του ότι το ελαιόλαδο δημιουργεί εισόδημα στο χώρο της αγροτικής οικονομίας, παραμένει μια σχεδόν παραδοσιακή καλλιέργεια με επικουρική σπουδαιότητα στα αγροτικά εισοδήματα.

Πίνακας 11 : Έκταση, τεμάχια, μέση έκταση ανά τεμάχιο των ποικιλιών Θρούμπας και Κορωνέικης ανά Δημοτική Ενότητα

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΣΥΝΟΛΟ		ΘΡΟΥΜΠΑ					ΚΟΡΩΝΕΙΚΗ				
	ΤΕΜΑΧΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ (στρ.)	ΤΕΜΑΧΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ	Μ.Ο. ΕΚΤΑΣΗΣ / ΤΕΜΑΧΙΟ	ΕΛΑΙΟΔΕΝΤΡΑ	Μ.Ο. ΔΕΝΤΡΩΝ ΑΝΑ ΣΤΡΕΜΜΑ	ΤΕΜΑΧΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ	Μ.Ο. ΕΚΤΑΣΗΣ / ΤΕΜΑΧΙΟ	ΕΛΑΙΟΔΕΝΤΡΑ	Μ.Ο. ΔΕΝΤΡΩΝ ΑΝΑ ΣΤΡΕΜΜΑ
Δ. ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	6.029	7.566	5.931	7.359	1,2	61.012	8	98	206	2,1	2.638	13
Δ. ΑΤΑΒΥΡΟΥ	7.058	12.999	5.559	9.338	1,7	96.672	10	1.499	3.661	2,4	56.556	15
Δ. ΑΦΑΝΤΟΥ	4.140	10.160	3.881	9.163	2,4	78.781	9	259	997	3,8	11.540	12
Δ. ΙΑΛΥΣΟΥ	494	2.587	270	1.569	5,8	11.874	8	224	1.018	4,5	10.773	11
Δ. ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	4.602	17.072	3.680	11.840	3,2	97.558	8	922	5.232	5,7	61.892	12
Δ. ΚΑΜΕΙΡΟΥ	8.080	25.452	4.376	13.959	3,2	140.419	10	3.704	11.493	3,1	170.283	15
Δ. ΛΙΝΔΙΩΝ	4.021	11.215	3.460	9.125	2,6	82.596	9	561	2.090	3,7	29.168	14
Δ. ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	4.078	11.063	2.571	7.210	2,8	61.550	9	1.507	3.853	2,6	59.788	16
Δ. ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	5.744	19.860	2.520	8.960	3,6	97.202	11	3.224	10.900	3,4	173.880	16
Δ. ΡΟΔΟΥ	141	985	68	554	8,2	3.202	6	73	431	5,9	4.002	9
ΣΥΝΟΛΟ	44.387	118.958	32.316	79.077		730.866		12.071	39.881		580.520	
Μ.Ο.					2,4		9			3,3		15

Πηγή : ΣΓΠΑΜ&ΕΤ 2011 (επεξεργασμένο από Δ/ση Αγρ. Οικονομίας)

Σύμφωνα με τα στοιχεία της υπηρεσίας μας και από τις δηλώσεις των παραγωγών στο ελαιοκομικό Μητρώο (ΣΓΠ-ΕΤ), υπάρχουν περίπου 1.707.000 ελαιόδεντρα σε 150.000 στρέμματα (Έκταση από ΣΓΠ-ΕΤ 130.252 στρ.). Στη νήσο Ρόδο καλλιεργούνται κυρίως δύο ποικιλίες (Κορωνέικη και Ντόπια – Θρουμπολιά). Βάσει του Ελαιοκομικού μητρώου οι δυο ποικιλίες καταλαμβάνουν συνολικά 118.958 στρέμματα με 1.311.386 ελαιόδεντρα. Από αυτή την έκταση τα 2/3 είναι Θρουμπολιά και το 1/3 Κορωνέικη. Εντούτοις, λόγω της μεγαλύτερης πυκνότητας φύτευσης ελαιοδέντρων Κορωνέικης, τα δέντρα της εν λόγω ποικιλίας αποτελούν το 45% των ελαιοποιήσιμων ελαιοδέντρων. Επίσης από τον πίνακα 11 φαίνεται ότι η μέση έκταση των ελαιοτεμαχίων με Κορωνέικη είναι μεγαλύτερη από αυτή με Θρουμπολιά (3,3 στρ. και 2.4 στρ. αντίστοιχα) . Το δεδομένο αυτό συνδυασμένο με το ότι τα ελαιοτεμάχια με Κορωνέικη α) είναι νεώτεροι ελαιώνες σε σχέση με αυτούς της Θρούμπας β) καλλιεργούνται πιο συστηματικά (ένα σημαντικό ποσοστό αυτών αρδεύεται) και γ) αποδίδουν καλύτερης ποιότητας ελαιόλαδο, καθιστούν την ελαιοκαλλιέργεια με Κορωνέικη σχετικά πιο βιώσιμη σε σχέση με την καλλιέργεια της Θρούμπας. Από τον πίνακα 11, φαίνεται

ότι η Δημοτική Ενότητα Καμείρου καλλιεργεί την μεγαλύτερη έκταση των ελαιοδέντρων σε σχέση με τις υπόλοιπες Δημοτικές Ενότητες του νησιού. Αξιοσημείωτο επίσης είναι ότι στις Δ.Ε. Αρχαγγέλου και Αφάντου η αναλογία της Κορωνέικης περιορίζεται σε κάτω του 10%, γεγονός που επηρεάζει και την ποιοτική σύσταση των ελαιολάδου αυτών των περιοχών. Επιπλέον στις περιοχές των Δημοτικών Ενοτήτων Πεταλουδών και Καμείρου τα δέντρα Κορωνέικης είναι περισσότερα από αυτά της Θρουμπολιάς. Τα παραπάνω στοιχεία έχουν ενδιαφέρον ώστε να διερευνηθεί η ανάγκη αναδιάρθρωσης των ποικιλιών ελιάς στο νησί της Ρόδου.

Θα πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη ορισμένες άλλες παράμετροι που σχετίζονται με την αναλογία των δύο ποικιλιών στο νησί. Μια εξ αυτών είναι η προϋπόθεση που θέτει η πιστοποίηση παρθένου ελαιολάδου ΠΓΕ «Ρόδος» η οποία ορίζει την αναλογία των ποικιλιών σε 75% Θρουμπολιά και 25% Κορωνέικη (315783/14-1-1994 ΥΠΑΑΤ). Μια εξίσου σημαντική παράμετρος για την αναλογία των δύο ποικιλιών στο ελαιόλαδο της Ρόδου είναι η αυξημένη περιεκτικότητα της Δ7-στιγμαστενόλης σε ελαιόλαδο το οποίο παράγεται από την Θρουμπολιά. Η συγκεκριμένη ουσία σε συγκεντρώσεις άνω του 0,5%, σύμφωνα με τον 702/2007 της Ε.Ε. αποτελεί «πιθανή ένδειξη παρουσίας σπορέλαιου» γεγονός που προκαλεί προβλήματα στην διάθεση του συγκεκριμένου ελαιολάδου, που κατά τα λοιπά είναι εξαιρετικής ποιότητας.

Πίνακας 12 : Παραγωγή ελαιολάδου την περίοδο 2003-2013 ανά ελαιοτριβείο

ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΑ	ΕΔΡΑ	2003/04	2004/05	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	M.O
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 1	ΑΓ. ΙΣΙΔΩΡΟΣ	5.544	63.168	4.653	14.982	51.966	24.330	10.593	31.996	29.850	39.748	25.166
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 2	ΑΠΟΛΛΩΝΑ	50.163	188.632	61.843	145.778	99.278	114.811	113.892	42.597	177.635	67.001	96.512
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 3	ΑΠΟΛΛΩΝΑ	33.253	239.144	76.704	172.083	165.928	188.167	203.144	106.858	480.014	175.028	167.302
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 4	ΑΡΧΑΓΓ.	7.498	318.869	64.623	225.215	87.952	198.958	251.912	74.365	497.529	199.969	175.172
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 5	ΑΡΧΑΓΓ.	10.890	167.460	41.955	149.894	51.448	107.838	0	0	309.207	88.219	84.265
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 6	ΑΡΧΑΓΓ.	14.109	344.372	77.532	340.537	123.885	283.441	387.542	153.388	458.787	165.903	213.591
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 7	ΑΦΑΝΤΟΥ	4.048	152.760	42.627	93.732	8.924	23.904	0	0	57.720	0	34.883
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 8	ΑΦΑΝΤΟΥ	3.353	91.768	0	46.043	10.162	14.151	45.214	0	76.117	0	26.073
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 9	ΕΜΠΩΝΑ	42.188	158.762	56.938	52.841	111.634	91.387	84.378	40.332	143.232	66.860	77.141
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 10	ΘΕΟΛΟΓΟΣ	0	65.183	23.056	72.969	0	0	0	0	0	0	14.655
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 11	ΘΕΟΛΟΓΟΣ	7.540	85.065	56.958	77.291	37.488	83.747	145.885	66.192	162.360	130.139	77.515
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 12	ΚΑΛΥΘΙΕΣ	13.810	145.969	68.894	142.129	45.023	128.862	198.018	17.351	338.247	89.328	107.966
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 13	ΚΟΣΚΙΝΟΥ	9.600	99.980	10.348	96.509	25.588	58.480	69.515	30.513	103.727	51.765	50.548
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 14	ΚΡΕΜΑΣΤΗ	0	50.330	21.303	90.876	5.428	14.243	128.391	0	103.865	47.078	41.956
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 15	ΛΑΕΡΜΑ	18.253	77.494	20.115	37.986	39.999	15.187	26.071	7.903	42.155	26.297	28.315
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 16	ΜΑΡΙΤΣΑ	14.222	185.217	72.856	232.516	43.830	110.003	233.776	36.534	170.787	67.840	106.144
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 17	ΜΟΝΟΛΙΘΟΣ	25.423	134.756	50.469	39.662	39.615	88.380	122.469	81.510	149.309	101.289	75.717
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 18	ΣΟΡΩΝΗ	28.507	212.813	85.117	208.688	48.375	112.012	167.687	58.175	265.581	166.611	123.051
ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ 19	ΨΙΝΘΟΣ	0	75.872	22.349	43.697	0	10.068	37.390	0	85.105	0	24.953
ΣΥΝΟΛΑ		288.401	2.857.614	858.340	2.283.428	996.523	1.667.969	2.225.877	747.714	3.651.227	1.483.075	1.550.924

Πηγή : Δ/ση Αγρ. Οικονομίας

Το ελαιόλαδο του νησιού έχει πιστοποιηθεί ως παρθένο ελαιόλαδο ΠΓΕ «Ρόδος», ωστόσο πιστοποίηση για την παραγωγή του, έχει λάβει μόνο ένα ελαιοτριβείο ενώ για την τυποποίηση του είναι πιστοποιημένο

μόνο ένα τυποποιητήριο – συσκευαστήριο . Στο νησί υπάρχουν συνολικά δυο τυποποιητήρια ελαιολάδου, ενώ για έχουν καταθέσει φακέλους για άδεια λειτουργίας τυποποιητηρίου ακόμα δύο επιχειρήσεις.

Αξιοσημείωτο είναι ότι μέχρι και το 2012 λειτουργούσε μόνο ένα τυποποιητήριο στο νησί και αυτό αποτέλεσε αρνητικό παράγοντα στην περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου. Τα ελαιοτριβεία που λειτουργούσαν την τελευταία δεκαετία όπως φαίνεται και στον πίνακα 12 ήταν 19 εκ των οποίων τα δύο έχουν πλέον διακόψει την λειτουργία τους. Από τα δεκαεπτά ελαιοτριβεία που λειτουργούν σήμερα τα δεκαπέντε είναι φυγοκεντρικού τύπου 3 φάσεων και τα δύο έχουν τροποποιηθεί σε διφασικά με θετικά αποτελέσματα για το περιβάλλον.

Η παραγωγή της τελευταίας δεκαετίας όπως φαίνεται στον πίνακα 12 εμφανίζεται να μη έχει κάποια ιδιαίτερη τάση αύξησης ή μείωσης με μέσο όρο τους 1.550 τόνους. Οι αυξομειώσεις της παραγωγής από έτος σε έτος, θεωρούνται έντονες και κυμαίνονται από 558 τόνους (έτη 2008 – 2009) έως και 2.903 τόνους (έτη 2010 – 2011). Η τάση αυτή αν και οφείλεται στο φυσικό φαινόμενο της παρενιαυτοφορίας που εμφανίζει η ελιά, λειτουργεί ανασταλτικά στην βιωσιμότητα του κλάδου και επιβεβαιώνει την παραδοσιακή μορφή καλλιέργειας που ακολουθούν οι παραγωγοί του νησιού, σε αντίθεση με τις σύγχρονες τεχνικές που ελαχιστοποιούν το εν λόγω φαινόμενο. Επιπλέον αυτές οι διακυμάνσεις στην παραγωγή, δημιουργούν ανάλογες διακυμάνσεις στην τιμή του ελαιολάδου με παρενέργειες στην αγορά και ανάπτυξη φαινομένων εκμετάλλευσης των ελαιοπαραγωγών.

Τα βασικότερα προβλήματα της παραγωγής ελαιολάδου είναι ότι η ελαιοκαλλιέργεια δεν γίνεται συστηματικά για την βελτίωση της παραγωγής και της ποιότητας του ελαιολάδου, λαμβανομένου υπόψη ότι μεγάλος αριθμός ελαιώνων ανήκει σε μη κατά κύριο επάγγελμα γεωργούς οι οποίοι ασχολούνται κυρίως με την καρποσυλλογή και περιστασιακά με τις άλλες απαιτούμενες καλλιεργητικές φροντίδες (οργώματα, φρεζαρίσματα, κλαδεύματα, λιπάνσεις, καταπολέμηση εχθρών και ασθενειών κτλ.).

Αν και η επεξεργασία του ελαιοκάρπου για παραγωγή ελαιολάδου έχει σημαντικά βελτιωθεί με τον εκσυγχρονισμό των ελαιοτριβείων της Ρόδου, το πρόβλημα της επεξεργασίας των αποβλήτων συνεχίζει να είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Το πυρηνελουργείο που λειτουργεί στο νησί απορροφά το σύνολο του πυρήνα που παράγεται ως υποπροϊόν από τα ελαιουργεία του νησιού, ωστόσο ο μηχανολογικός του εξοπλισμός δεν είναι τέτοιος ώστε να μπορεί να επεξεργαστεί και πυρήνα προερχόμενο από διφασικά ελαιοτριβεία. Το πυρηνελουργείο έχει δυναμικότητα επεξεργασίας 160.000 υγρού πυρήνα ενώ το πυρηνόξυλο που παράγεται ως υποπροϊόν, διατίθεται σε ελαιοτριβεία και θερμοκήπια της Ρόδου και της Κω. Για το έτος 2012 το πυρηνόξυλο που παρήγαγε ήταν 676 τόνοι. Τέλος ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα παραμένει η διάθεση του ελαιολάδου λόγω έλλειψης κρατικής ή συνεταιριστικής παρέμβασης με αποτέλεσμα οι παραγωγοί να πέφτουν στα χέρια των χονδρεμπόρων και οι τιμές του ελαιολάδου να φτάνουν σε πολύ χαμηλά επίπεδα κάθε χρόνο. Αυτό σε συνδυασμό με την λειτουργία μόνο ενός τυποποιητηρίου στο νησί καθιστά την διάθεση του ελαιολάδου ακόμα δυσκολότερη. Έτσι η υψηλή ζήτηση τοπικού τυποποιημένου

ελαιόλαδου ιδιαίτερα από καταστήματα που απευθύνονται σε παραθεριστές καλύπτεται από ελαιόλαδο προερχόμενο από άλλες περιοχές της Ελλάδας (Κρήτη).

Εκτός των ελαιοποιήσιμων ποικιλιών, υπάρχουν και 600 στρέμματα περίπου επιτραπέζιας ελιάς (Αμφίσσης – Καλαμών – Χαλκιδικής) με 7.500 ελαιόδενδρα. Πέρα των αμιγώς επιτραπέζιων ελαιοδέντρων η ντόπια ποικιλία Θρούμπα, η οποία θεωρείται διπλής κατεύθυνσης, καταναλώνεται και ως βρώσιμη. Παρά την ζήτηση του συγκεκριμένου τύπου ελιάς Θρούμπας, δεν υπάρχει στο νησί τυποποιητήριο βρώσιμης ελιάς, ώστε να αποτελέσει προϋπόθεση ανάπτυξης της επιτραπέζιας ελιάς και έτσι περιορίζεται στα επίπεδα της οικογενειακής οικονομίας.

Αμπελοκαλλιέργεια

Στο νησί της Ρόδου η αμπελουργία έχει μια πολύ μακρά και ιδιαίτερη παράδοση, καθιστώντας τον κλάδο αυτό ιδιαίτερα σημαντικό για την τοπική κοινωνία. Επιπλέον τα κρασιά και τα οινοποιεία της Ρόδου έχουν καταφέρει να αποκτήσουν τεράστια φήμη, μέσω των διακρίσεων τους στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό. Στο νησί, σήμερα υπάρχουν συνολικά **6.918,4** στρ. οινοποιήσιμων αμπελώνων.

Σύμφωνα με τον πίνακα13, στον οποίο απεικονίζεται η υφιστάμενη έκταση ανά ποικιλία και ανά Δημοτική κοινότητα είναι προφανές ότι ο κυριότερος όγκος των οινοποιήσιμων αμπελώνων εντοπίζεται στην περιοχή της Δημοτικής Ενότητας Αταβύρου όπου καλλιεργούνται 4.320 στρ.. Από αυτά το μεγαλύτερο μέρος βρίσκεται στους πρόποδες του Αταβύρου. Στις περιοχές αυτές καλλιεργείται κυρίως η ποικιλία Αθήρι η οποία αποτελεί και την πιο διαδεδομένη στο νησί αφού καλύπτει συνολικά 4.195 στρ. αμπελώνων. Σημαντική έκταση καταλαμβάνει και η ποικιλία Μανδηλαριά (Αμοργιανό) με 1.576 στρ. και καλλιεργείται κυρίως στις Δημοτικές Ενότητες Καμείρου και Πεταλούδων. Παρά τις τάσεις μείωσης της έκτασης των αμπελώνων στο νησί, την τελευταία δεκαετία πραγματοποιήθηκαν φυτεύσεις αμπελώνων στα πλαίσια του χρηματοδοτούμενου προγράμματος Αναδιάρθρωσης και Μετατροπής Αμπελώνων. Η αναδιάρθρωση αυτή είχε ως αποτέλεσμα την εγκατάσταση αμπελώνων που βασίζονται σε σύγχρονα συστήματα καλλιέργειας τα οποία επιτρέπουν την μερική εκμηχάνισή τους (γραμμικοί υποστυλωμένοι αμπελώνες). Επιπλέον πραγματοποιήθηκε και αναδιάρθρωση ως προς το ποικιλιακό δυναμικό του ροδίτικου αμπελώνα με σημαντικότερη τάση την αντικατάσταση των ποικιλιών Grenache rouge, Μανδηλαριά, και Αθήρι με τις ποικιλίες Syrah, Merlot, Tempranillo, Μαλαγουζιά, Ασύρτικο και άλλες. Η έκταση των αμπελώνων που φυτεύτηκε την δεκαετία 2003 έως και το 2013 ανέρχεται σε 1.400 στρ. και αφορά κυρίως την αντικατάσταση παλιότερων αμπελώνων και ένα μικρότερο μέρος αφορά την φύτευση δικαιωμάτων από το Εθνικό Απόθεμα.

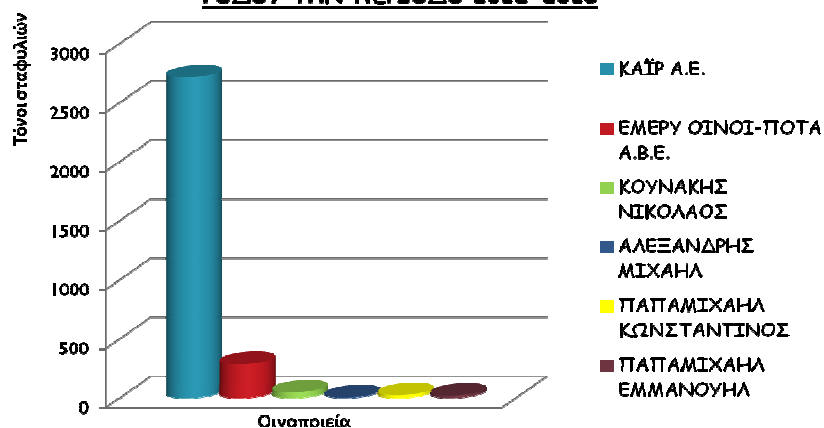
Πίνακας 13 : Έκταση αμπελώνων ανά ποικιλία και ανά Δημοτική κοινότητα

ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ	Δ.Ε. ΑΤΑΒΥΡΟΥ					Δ.Ε.ΚΑΜΕΙΡΟΥ					Δ.Ε. ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ		ΥΠΟΛΟΙΠΕΣ Δ.Κ.	ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΓ. ΣΙΔΩΡΟΣ	ΕΜΠΩΝΑ	ΣΙΑΝΝΑ	ΜΟΝΟΛΙΘΟΣ	ΚΡΗΤΗΝΙΑ	ΣΑΛΑΚΟΣ	ΚΑΛΑΒΑΡΔΑ	ΑΠΟΛΛΩΝΑ	ΦΑΝΕΣ	ΣΟΡΩΝΗ	ΔΑΜΑΤΡΙΑ	ΘΕΟΛΟΓΟΣ		
ΑΘΗΡΙ	902	1690	562,6	345	219,4	289,5	9,1	90	5,7	3,5	4	0	75	4195,6
ΜΑΝΔΗΛΑΡΙΑ	57,8	183	116	12,7	52,4	110	29,3	137	540	111	108	50,7	68,6	1576,5
ΜΟΣΧΑΤΟ		21,4	3		16,4			8,5	67,8		1,3			118,4
SYRAH		4,5	3,1			22,9	5,2		94,7	10,3	3,5		23,7	167,9
CABERNET S.		11,6	11,1		1	19,1	12,9	2,3	64,9	13,4	3,5	3,6	76,5	219,9
MERLOT		11,3				11,6			65,8	4	3	3	29,7	128,4
ΑΣΥΡΤΙΚΟ		2,5					11,5		2					16,0
ΑΛΛΕΣ		57,8	20,8	5,9	8,9	83,3	33,5	5,7	160	20,9	14,8	8,4	75,7	495,7
ΣΥΝΟΛΟ	959,8	1982	716,6	363,6	298,1	536,4	101,5	243,5	1001	163,1	138,1	65,7	349,2	6918,4
			4320					2045,4			203,8		349,2	

Πηγή : Αμπελουργικό Μητρώο 2013 (Επεξεργασμένος)

Σύμφωνα με τα στοιχεία που τηρούνται στη Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας στη Ρόδο λειτουργούν τα εξής 7 οινοποιεία: CAIR Α.Γ.Β.Ε., EMERY ΟΙΝΟΙ-ΠΟΤΑ Α.Β.Ε., Κουνάκης Νικόλαος, Αλεξανδρής Μιχαήλ, Παπαμιχαήλ Εμμανουήλ, Παπαμιχαήλ Κωνσταντίνος, Κοινωνία των Κληρονόμων Βασιλείου Κυριακούλη. Απ' αυτά η CAIR είναι το μόνο συνεταιριστικό οινοποιείο και διαχειρίζεται τον μεγαλύτερο όγκο παραγωγής, όπως φαίνεται στο γράφημα που ακολουθεί. Τα υπόλοιπα 6 είναι ιδιωτικά, εκ των οποίων το ένα παραμένει ανενεργό τα τελευταία 5 χρόνια.

ΣΤΑΘΥΛΙΑ ΠΟΥ ΠΑΡΑΔΟΘΗΚΑΝ ΣΤΑ ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΑ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2012-2013

Το πιο παλιό σε λειτουργία είναι η ΕΜΕΡΥ, η οποία ιδρύθηκε το 1923 και λειτούργησε αρχικά ως αποσταγματοποιείο. Τη δεκαετία του '60 όμως που άρχισε να φθίνει η ποτοποιεία και να αυξάνεται η ζήτηση του κρασιού, μπήκε δυναμικά στον τομέα της οινοποίησης με την εγκατάσταση του πρώτου εργοστασίου στην Έμπωνα. Ήταν το πρώτο οινοποιείο στην Ελλάδα με οινοδεξαμενές από ανοξείδωτο χάλυβα. Στη συνέχεια ενισχύθηκε με την ένταξή της στο μέτρο 2.1 του Προγράμματος ΕΠΑΑΑΥ 2000-2006 «Επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων» και προχώρησε σε εκσυγχρονισμό του εργοστασίου που λειτουργεί σήμερα στην Έμπωνα.

Η CAIR Α.Ε ιδρύθηκε το 1928 από έναν όμιλο Ιταλών επενδυτών. Η πλήρης ονομασία της εταιρίας ήταν Compagnia Agricola Industriale Rodi και από αυτήν προέκυψε το γνωστό CAIR. Η δραστηριότητα της ήταν και είναι εστιασμένη στην παραγωγή και εμπορία υψηλής ποιότητας Ροδιακών οίνων, με σκοπό την προώθησή τους και εκτός συνόρων όχι μόνο του νησιού, αλλά και της χώρας. Το έτος 2004 εντάχθηκε στο μέτρο 2.1 του Προγράμματος ΕΠΑΑΑΥ 2000-2006 «Επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων» και προχώρησε στην μετεγκατάσταση και τον εκσυγχρονισμό του εργοστασίου, το οποίο λειτουργεί σήμερα στη Λεωφόρο Ρόδου-Λίνδου σε ένα γήπεδο 30 στρεμμάτων.

Όσον αφορά τις κατηγορίες των οίνων που παράγονται στο νησί της Ρόδου, εκτός από τους επιτραπέζιους, μπορούν να παραχθούν οίνοι ποικιλιακοί καθώς και οίνοι ΠΟΠ και ΠΓΕ. Στον πίνακα 14 υπάρχουν οι επιτρεπόμενες και συνιστώμενες ποικιλίες στο Νομό Δωδεκανήσου καθώς και οι οίνοι που μπορούν να παρασκευαστούν.

Όλα τα οινοποιεία του νησιού παράγουν οίνους «ΠΓΕ Δωδεκάνησος», τρία εξ' αυτών παράγουν και οίνους «ΠΟΠ Ρόδος», ενώ η ΚΑΪΡ παράγει επίσης αφρώδεις οίνους ξηρούς (brut) και ημίξηρους (demi sec), οι οποίοι την περίοδο 2013-2014 για πρώτη φορά κατετάγησαν στους «οίνους ΠΟΠ» και επίσης παράγει «Οίνους με Ονομασία κατά παράδοση», τη γνωστή σε όλους ρετσίνα.

Πίνακας 14: Επιτρεπόμενες και συνιστώμενες ποικιλίες και οίνοι ΠΟΠ, ΠΓΕ που μπορούν να παρασκευαστούν στην Ρόδο.

	ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ	ΟΙΝΟΣ (ΠΟΠ)	Τοπικός (ΠΓΕ) «Δωδ/κος» & «Αιγαιο/κος»
ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΕΣ	ΑΘΗΡΙ Β	Ροδος λευκος	Δωδ/κος Λευκός, Αιγαιο/κος Λευκός
	ΑΣΥΡΤΙΚΟ Β	Ροδος λευκος	Δωδ/κος Λευκός, Αιγαιο/κος Λευκός
	ΜΟΣΧΑΤΟ ΑΣΠ Β*	Μοσχάτος Ρόδου	Δωδ/κος Λευκός, Αιγαιο/κος Λευκός
	ΜΟΣΧΑΤΟ ΤΡΑΝ Β*	Μοσχάτος Ρόδου	Δωδ/κος Λευκός, Αιγαιο/κος Λευκός
	UGNI BLANC Β		Δωδ/κος Λευκός, Αιγαιο/κος Λευκός
	GRENACHE RO. Ν		Δωδ/κος Ερυθρός, Αιγαιο/κος Ερυθρός
	CABERNET SAU.Ν		Δωδ/κος Ερυθρός, Αιγαιο/κος Ερυθρός
	ΜΑΝΔΗΛΑΡΙΑ Ν	Ρόδος Ερυθρός	Δωδ/κος Ερυθρός, Αιγαιο/κος Ερυθρός
	SYRAH Ν		Δωδ/κος Ερυθρός, Αιγαιο/κος Ερυθρός
ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΕΣ	ΦΩΚΙΑΝΟ Ν		
	ΜΟΥΡΒΕΡΔΕ Ν		Δωδ/κος Ερυθρός, Αιγαιο/κος Ερυθρός
	ΜΑΛΑΓΟΥΖΙΑ Β	Ροδος λευκος	Δωδ/κος Λευκός, Αιγαιο/κος Λευκός
	CHARDONNAY Β		Δωδ/κος Λευκός, Αιγαιο/κος Λευκός
	SAUVIGNON BLANC Β		Δωδ/κος Λευκός, Αιγαιο/κος Λευκός
	ΔΙΜΗΝΙΤΗΣ Ν		
	MERLOT Ν		Δωδ/κος Ερυθρός, Αιγαιο/κος Ερυθρός
	ΜΑΥΡΟΘΗΡΙΚΟ	Ροδος Ερυθρός	Δωδ/κος Ερυθρός, Αιγαιο/κος Ερυθρός
	CINSAUT Ν		Δωδ/κος Ερυθρός, Αιγαιο/κος Ερυθρός
	ΡΟΖΑΚΙ Β		
	ΤΕΜΡΑΝΙΛΛΟ		Δωδ/κος Ερυθρός, Αιγαιο/κος Ερυθρός
	ΜΑΥΡΟΤΡΑΓΑΝΟ Ν		
	ΛΗΜΝΙΩΝΑΣ Ν		
	ΑΗΔΑΝΙ Ν		
ΑΥΓΟΥΣΤΙΑΤΗΣ Ν			

Πηγή : Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας

Πίνακας 15: Παραγωγή οίνου τις περιόδους 2009-2010, 2010-2011, 2012-2013 ανά κατηγορία οίνου.

ΑΜΠΕΛΟ-ΟΙΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ	Ποσότητα χρησιμοποιηθέντων προϊόντων (100kg)	Οίνοι ΠΟΠ		Οίνοι ΠΓΕ		Οίνοι ποικιλιακοί χωρίς ΠΟΠ/ΠΓΕ		Οίνοι χωρίς ΠΟΠ/ΠΓΕ		Οίνοι με Ονομασία κατά παράδοση χωρίς ΠΟΠ/ΠΓΕ		Άλλοι Οίνοι	
		Ε/Ε	Λ	Ε/Ε	Λ	Ε/Ε	Λ	Ε/Ε	Λ	Ε/Ε	Λ	Ε/Ε	Λ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2009-2010	44.979,6	3.422,0	10.466,0	4.121,6	3.557,6			2.077,6	5.210,9		2.250,0		
ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2010-2011	35.459,5	2.843,0	6.371,0	2.612,3	3.686,4	2.232, 8	3.056,6				2.250,0		52,0
ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2011-2012	19.480,0	1.444,0	2.776,5	3.372,0	1.198,8	1.682, 8	1.575,0				1.850,0		
ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2012-2013	30.949,3	2.517,0	4.270,0	3.822,1	1.919,8	6,6	40,8	2.472,3	4.772,2		2.565,0		
Αρμονικός Μ.Ο.	32.717	2.557	5.971	3.482	2.591	1.307	1.557	2.275	4.992	0	2.229	0	52

Πηγή : Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία των Δηλώσεων Παραγωγής Οίνων και Γλευκών, τα οποία τηρούνται στη Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας προκύπτουν ο παρακάτω πίνακας, ο οποίος αφορά την παραγωγή οίνων και γλευκών των οινοποιείων της Ρόδου τα τελευταία 4 χρόνια

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι εκτός από την περίοδο 2011-2012, που ήταν δικαιολογημένη η μειωμένη παραγωγή λόγω της προσβολής των αμπελιών από περονόσπορο, γενικότερα υπάρχει μια πτώση στην απορρόφηση σταφυλιών από τα δύο μεγαλύτερα οινοποιεία της Ρόδου, που οφείλεται κυρίως στις οικονομικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις. Οι δυσχέρειες αυτές επηρεάζουν τους παραγωγούς, αφενός με τις μεγάλες καθυστερήσεις στις πληρωμές των παραδιδόμενων σταφυλιών, που ξεπερνούν και το ένα έτος, αφετέρου με τις χαμηλές τιμές οι οποίες σύμφωνα με τον πίνακα..... στις περισσότερες ποικιλίες παρέμειναν σταθερές από το 2009 έως και το 2012, ενώ σε μια περίοδο 12 ετών η μέση τιμή αγοράς σταφυλιών αυξήθηκε μόλις 23%.

Πίνακας 16 : Τιμές πώλησης σταφυλιών στο συνεταιριστικό οινοποιείο την περίοδο 2000-2012 (€/100 KG)

ΚΥΡΙΩΤΕΡΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1 ΑΘΗΠΙ	35,10	36,70	36,70	38,10	36,40	35,60	37,50	40,20	39,60	42,00	42,00	42,00	42,00
2 ΜΑΝΔΗΛΑΡΙΑ	29,00	32,30	32,30	34,30	32,60	31,50	33,60	37,30	37,50	37,50	37,50	37,50	37,50
3 ΜΟΣΧΑΤΟ	52,80	52,90	58,70	58,70	56,40	56,00	58,00	49,70	60,30	62,00	62,00	62,00	62,00
4. SYRAH						47,00	47,00	43,80	43,80	50,00	50,00	50,00	50,00
5. CABERNET S.	41,50	47,00	44,00	45,40	49,80	50,00	51,50	53,00	53,00	53,00	53,00	53,00	53,00
M.O	39,6	42,23	42,93	44,13	43,8	44,02	45,52	44,8	46,84	48,9	48,9	48,9	48,9

Πηγή : Δ/ση Αγρ. Οικονομίας

Η εξέλιξη αυτή σε συνδυασμό με το υψηλό κόστος καλλιέργειας των αμπελώνων έχει οδηγήσει τους παραγωγούς στην διερεύνηση άλλων διεξόδων και έτσι οι τάσεις που παρατηρούνται είναι οι εξής:

α) Σε περιοχές με ελάχιστη γεωργική ανάπτυξη και σημαντική εγκατάλειψη της υπαίθρου όπως είναι οι Δημοτικές Κοινότητες Αγ. Ισιδώρου και Μονολίθου, οι αμπελώνες εγκαταλείπονται χωρίς να υπάρχει περαιτέρω αξιοποίηση της γης.

β) Σε περιοχές με υψηλή γεωργική ανάπτυξη, όπως είναι οι Δημοτικές Κοινότητες Έμπωνας και Κρητηνίας, οι αμπελώνες εγκαταλείπονται και μετατρέπονται σε άλλες καλλιέργειες (ροδακινιές, επιτραπέζια σταφύλια, κηπευτικά) .

γ) Σε περιοχές με τουριστική ανάπτυξη αλλά και σχετικά ανεπτυγμένη γεωργική δραστηριότητα όπως είναι οι Δημοτικές Κοινότητες Φανών, Σορωνής, Δαματριάς η γη έχει αποκτήσει υψηλή αξία και οι αμπελώνες εγκαταλείπονται για αλλαγή χρήσης γης (οικιστική, τουριστική, εμπορική) ή για ανάπτυξη άλλης καλλιέργειας.

δ) Σε όλες τις αμπελουργικές περιοχές, οι εισροές (λιπάσματα, φυτοφάρμακα, εργασία) έχουν μειωθεί σε μεγάλο βαθμό ώστε να μειωθεί το κόστος καλλιέργειας, με αποτέλεσμα να μειώνεται η

παραγωγή αλλά και να καθίστανται οι αμπελώνες ιδιαίτερα ευάλωτοι σε ασθένειες, όπως έγινε το 2011 με την έξαρση του Περονόσπορου. Ως γενικό αποτέλεσμα των μειωμένων εισροών είναι να καθίστανται οι αμπελώνες μη βιώσιμοι.

ε) Ένα σημαντικό μέρος της παραγωγής δεν παραδίδεται πλέον στα οινοποιεία αλλά οδηγείται στα αποστακτήρια του νησιού για παραγωγή του αποστάγματος γνωστού ως «Σούμα».

Σε αντίθεση με τα δύο μεγαλύτερα οινοποιεία της Ρόδου τα οποία αγοράζουν το σύνολο της πρώτης ύλης, οι μικροί οινοπαραγωγοί, οι οποίοι κατέχουν εκτάσεις με οινοποιήσιμα αμπέλια εμφανίζουν μία αυξητική τάση, η οποία βέβαια λόγω της χαμηλής δυναμικότητας των μονάδων τους δεν είναι ιδιαίτερως αισθητή επί του συνόλου. Παρόλα ταύτα όμως υπάρχουν αμπελοκαλλιεργητές κυρίως, οι οποίοι ενδιαφέρονται για ίδρυση και λειτουργία νέων οινοποιείων.

Η λύση της απόσταξης των οινοποιήσιμων σταφυλιών είναι πολύ συνηθισμένη και τα τελευταία χρόνια αποκτά μεγάλες διαστάσεις. Έτσι ενώ τα προηγούμενα χρόνια η παραγωγή της προοριζόταν κυρίως για την ικανοποίηση της οικογενειακών αναγκών, τα τελευταία πέντε χρόνια έχει εξελιχθεί σε σημαντικό εισόδημα. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι για το έτος 2012 χορηγήθηκαν από την Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας, 240 βεβαιώσεις σε αμπελουργούς ώστε να χρησιμοποιηθούν στο τελωνείο Ρόδου για την έκδοση αδειών διήμερης απόσταξης. Σύμφωνα με στοιχεία της Δ/σης Αγροτικής Οικονομίας, τα στέμφυλα που οδηγήθηκαν στα αποστακτήρια ξεπέρασαν τους 85 τόνους, ποσότητα που μεταφράζεται σε 343 τόνους σταφύλια. Η παραγωγή Σούμας ήταν περίπου 16 τόνοι. Εκτιμώντας από τις παρατυπίες που κάθε έτος εντοπίζει το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος, σε ελέγχους για παραγωγή σούμας, οι παραπάνω ποσότητες ενδέχεται να είναι μεγαλύτερες. Το 2013 λειτούργησαν τέσσερις (4) επιπλέον άμβυκες διήμερων αποστάξεων σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, ανεβάζοντας το συνολικό αριθμό σε δεκαέξι (16). Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το ότι οι βεβαιώσεις που δόθηκαν από την Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας για το έτος 2013 ήταν ακόμη περισσότερες από το 2012, φτάνοντας τις 299, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η απόσταξη στεμφύλων για παραγωγή σουμάς αυξάνει συνεχώς. Η σούμα διακινείται στην τοπική αγορά σε γυάλινα δοχεία χύμα, χωρίς καμία τυποποίηση και η τιμή της ανέρχεται σε 4 έως 6 € το λίτρο.

Η υφιστάμενη κατάσταση της αμπελουργίας, όπως διαμορφώνεται με όλα τα προβλήματα, που έχουν καταγραφεί παραπάνω, εμφανίζει μια ισχυρή ύφεση που δεν θυμίζει σε τίποτα εποχές που το αμπέλι αποτελούσε βασικό γεωργικό προϊόν του νησιού. Σε μια σύντομη ανασκόπηση της σύγχρονης ιστορίας του αμπελώνα της Ρόδου, το 1933 η αμπελουργική έκταση εμφανίζεται να καλύπτει 16.831 στρ. Η έκταση αυτή σταδιακά μειώθηκε στα σημερινά επίπεδα, που σύμφωνα με το αμπελουργικό μητρώο του ΥΠΑΑΤ ανέρχεται σε 6.918 στρ. Οι σημαντικότερες αιτίες στις οποίες μπορεί να αποδοθεί αυτή η εξέλιξη είναι:

α) Οι κοινωνικές μεταβολές (μετανάστευση, εγκατάλειψη της υπαίθρου, ενασχόληση με τουρισμό)

β) Το χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα εκρίζωσης αμπελώνων που εφαρμόστηκε την δεκαετία 1990, με το οποίο εκριζώθηκε το σύνολο των αμπελώνων στην ανατολική Ρόδο.

γ) Το χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα οριστικής εγκατάλειψης αμπελώνων που εφαρμόστηκε κατά την περίοδο 2008-2011, με το οποίο σύμφωνα με τον πίνακα εκριζώθηκαν 914,5 στρ.. Στο εν λόγω πρόγραμμα συμμετείχαν 100 αμπελουργικές εκμεταλλεύσεις εκ των οποίων οι 96 εκρίζωσαν το σύνολο των αμπελώνων τους.

δ) Οι οικονομικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν τα δύο μεγαλύτερα οινοποιεία του νησιού και κυρίως το συνεταιριστικό το οποίο απορροφούσε την μεγαλύτερη ποσότητα των σταφυλιών.

Πίνακας 17 : Τιμές πώλησης σταφυλιών στο συνεταιριστικό οινοποιείο την περίοδο 2000-2012 (€/100 KG)

	ΑΙΤΟΥΝΕΣ ΑΝΩ ΤΩΝ 55 ΕΤΩΝ		ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 55 ΕΤΩΝ	
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)
ΕΚΡΙΖΩΣΗ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	64	519,60	32	318,20
ΕΚΡΙΖΩΣΗ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	4	76,70	0	0,00

Πηγή : Δ/ση Αγρ. Οικονομίας

Γενικά ο κλάδος της αμπελουργίας για την Ρόδο παρά τα προβλήματα που αντιμετωπίζει έχει να επιδείξει μια σειρά εξαιρετικών κρασιών, για τα οποία έχει λάβει βαρυσήμαντα διεθνή βραβεία. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει την ιδανική ισορροπία μεταξύ κλίματος, εδάφους και ποικιλιακού δυναμικού του αμπέλωνα της Ρόδου. Ενώ η αξιοποίηση του τουρισμού τόσο για την αύξηση των πωλήσεων σε τοπικό επίπεδο όσο για και την ανάπτυξη του οινοτουρισμού είναι σε εμβρυακό στάδιο, και αυτό δηλώνει ότι υπάρχει υψηλό περιθώριο ανάπτυξης του κλάδου.

Όσπρια

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ενιαίας ενίσχυσης, στη Ρόδο καλλιεργούνται 15,2 στρέμματα ρεβίθια και 106,6 στρέμματα φασόλια. Συγκεκριμένα, στην περιοχή της Νότιας Ρόδου καλλιεργούνται 97,5 στρέμματα της ντόπιας ποικιλίας ξερού φασολιού Κατταβιάς, παραδοσιακή ποικιλία φασολιών με εξαιρετικά οργανοληπτικά χαρακτηριστικά, και στρεμματική απόδοση περίπου 50κιλά/στρέμμα. Η καλλιέργεια φασολιών επιδοτείται στρεμματικά σύμφωνα με τον ΚΑΝ (ΕΚ) 1405/2006 του Συμβουλίου «σχετικά με τον καθορισμό ειδικών μέτρων για τη γεωργία στα μικρά νησιά του Αιγαίου».

Κηπευτικά

Η καλλιέργεια κηπευτικών, τόσο η υπαίθρια όσο και η υπό κάλυψη είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη στο νησί της Ρόδου. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛ. ΣΤΑΤ (2008) τα κηπευτικά καταλαμβάνουν συνολική έκταση 6.545στρ. Σε αυτήν την έκταση δεν περιλαμβάνονται οι πατάτες και τα μμποστανικά (καρπούζια, πεπόνια) που έχουν έκταση 5.931στρ. και 2.935στρ. αντίστοιχα, όπως φαίνεται από τον πίνακα των καλλιεργειών, όπου περιλαμβάνονται στην κατηγορία «φυτά μεγάλης καλλιέργειας».

Η καλλιέργεια των υπαίθριων κηπευτικών εντοπίζεται κυρίως στις Δημοτικές Ενότητες Αταβύρου, Καμείρου, Νότιας Ρόδου. Τα υπαίθρια κηπευτικά περιλαμβάνουν κυρίως τομάτα, καρπούζι, πεπόνι, μελιτζάνα, λάχανο, κουνουπίδι, κολοκυθάκι, κρεμμύδι, σπανάκι, φασολάκι, σκόρδο. Τα υπό κάλυψη κηπευτικά περιλαμβάνουν κυρίως τομάτα, αγγούρι, μελιτζάνα, πιπεριά. Τα θερμοκήπια εντοπίζονται σε μεγαλύτερη έκταση στην παραλιακή περιοχή Μανδρικού και Καμείρου Σκάλας της Δημοτικής Ενότητας Αταβύρου. Σύμφωνα με στοιχεία του Πρωτογενή τομέα του Δήμου Ρόδου, η συνολική έκταση των θερμοκηπίων για καλλιέργεια κηπευτικών στη Δημοτική Ενότητα Αταβύρου ανέρχεται στα 420στρ. Καλλιεργούνται επίσης κηπευτικά σε χαμηλή κάλυψη, των οποίων οι αποδόσεις είναι ιδιαίτερα υψηλές και με σωστή οργάνωση θα μπορούσαν να δώσουν εξαγωγές. Τα κηπευτικά που καλλιεργούνται σε χαμηλή κάλυψη είναι κυρίως το καρπούζι, το πεπόνι και λιγότερο η τομάτα τα οποία καλύπτουν συνολική έκταση γύρω στα 400στρ. (στοιχεία Πρωτογενή τομέα Δήμου Ρόδου).

Όσον αφορά την πατάτα καλλιεργείται δυο περιόδους το χρόνο, με ανάλογες συγκομιδές: για την ανοιξιάτικη συγκομιδή την περίοδο από αρχές Απριλίου έως τέλος Ιουλίου, και για τη φθινοπωρινή από αρχές Νοεμβρίου έως 31 Μαρτίου. Η στρεμματική απόδοση είναι 1,5 έως 2 τόνους/στρέμμα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ενιαίας ενίσχυσης, στη Ρόδο καλλιεργούνται 804 στρέμματα ανοιξιάτικης και 619,7 στρέμματα φθινοπωρινής πατάτας. Η καλλιέργεια της πατάτας επιδοτείται στρεμματικά σύμφωνα με τον ΚΑΝ (ΕΚ) 1405/2006 του Συμβουλίου «σχετικά με τον καθορισμό ειδικών μέτρων για τη γεωργία στα μικρά νησιά του Αιγαίου».

Η ανοιξιάτικη καλλιέργεια πατάτας, που καλλιεργείται σε μεγαλύτερη κλίμακα (3.557στρ.) μπορεί να αποτελέσει από μόνη της μια προσοδοφόρα καλλιέργεια, δεδομένου ότι την άνοιξη το κόστος καλλιέργειας είναι μικρότερο, οι αποδόσεις υψηλότερες και εφόσον υπάρξει δυνατότητα αποθήκευσης, το προϊόν μπορεί να βγει στην αγορά σε εποχή με καλές τιμές. Οι ποικιλίες που καλλιεργούνται στο νησί είναι Sroda και Liseta.

Η παραγωγή κηπευτικών εκτός από την τοπική αγορά, διοχετεύεται και στα γύρω νησιά. Οι ανάγκες του νησιού ιδιαίτερα τη θερινή περίοδο δεν καλύπτονται και είναι απαραίτητη η επέκταση της καλλιέργειας. Άλλωστε η Ρόδος λόγω των διαθέσιμων εκτάσεων και των ευνοϊκών κλιματικών συνθηκών, είναι νησί που προσφέρεται για επέκταση των κηπευτικών. Υπάρχουν περιοχές όπου λόγω του ιδιαίτερου μικροκλίματος (αρκετά ζεστό φθινόπωρο) επιτρέπουν όψιμες φυτεύσεις σε κηπευτικές καλλιέργειες (πχ πατάτα) και δίνουν τη δυνατότητα παραγωγής προϊόντων σε μεγάλο χρονικό διάστημα με τα οφέλη που συνεπάγονται (καλύτερες τιμές, μεγαλύτερες αγορές).

Εσπεριδοειδή

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας στο νησί της Ρόδου η καλλιέργεια των εσπεριδοειδών καλύπτει έκταση 7.108 στρεμμάτων εκ των οποίων τα 4.584 στρέμματα αντιστοιχούν στην καλλιέργεια πορτοκαλιών, τα 1.468 στρέμματα στην καλλιέργεια μανταρινιών και τα 1.056 στρέμματα στην καλλιέργεια λεμονιών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ισοζυγίου παραγωγής-διάθεσης (κατά χρήση) εσπεριδοειδών εσοδείας 2012/2013, παρήχθησαν και καταναλώθηκαν (συμπεριλαμβανομένων αυτοκατανάλωσης,

φθορών και εσωτερικής κατανάλωσης) 3.300 τόνοι καθαρού βάρους πορτοκαλιών , 890 τόνοι λεμονιών , 1.750 τόνοι μανταρινιών και 10,5 τόνοι γκρέιπ φρουτ.

Μεγάλο μειονέκτημα του συγκεκριμένου κλάδου, είναι ο περιορισμός της περιόδου συγκομιδής τους χειμερινούς μήνες, με αποτέλεσμα σημαντικό μέρος της παραγωγής να εγκαταλείπεται και να σαπίζει στο χωράφι. Επίσης, δεν συναντάμε συστηματικούς οπωρώνες αλλά κυρίως πορτοκαλεώνες με διάσπαρτα δένδρα μανταρινιάς και λεμονιάς. Να σημειωθεί ότι δεν υπάρχει μεταποιητική μονάδα διότι οι υπάρχουσες ποικιλίες δεν είναι κατάλληλες και η παραγωγή δεν είναι αρκετή.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται ο αριθμός των δέντρων σε κανονικούς οπωρώνες καθώς και τα διάσπαρτα δέντρα. Από τα στοιχεία του πίνακα, φαίνεται ότι ένα ποσοστό 26% των δέντρων λεμονιάς, 12,6% των δέντρων πορτοκαλιάς και 28% των δέντρων μανταρινιάς είναι διάσπαρτα σε κήπους και περιβόλια.

Πίνακας 18 : Κατανομή εσπεριδοειδών σε διάσπαρτα και κανονικά

	ΚΑΝΟΝΙΚΑ	ΔΙΑΣΠΑΡΤΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΕΝΤΡΩΝ
ΛΕΜΟΝΙΕΣ	28.865	15.762	44.627
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΕΣ	113.710	16.418	130.128
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΕΣ	42.747	16.810	59.557
ΣΥΝΟΛΟ	185.322	48.990	234.312

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Στο νησί δεν υπάρχει μεταποιητική μονάδα διότι οι υπάρχουσες ποικιλίες δεν είναι κατάλληλες και η παραγωγή δεν είναι αρκετή.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ανατολική πλευρά του νησιού παρατηρείται τα τελευταία τρία χρόνια σταδιακή μείωση στην παραγωγή εσπεριδοειδών, η οποία οφείλεται τόσο στην εξασθένηση των δέντρων λόγω ηλικίας, αλλά και στην προσβολή τους από ασθένειες και εχθρούς. Αντίθετα στην Δυτική πλευρά η παραγωγή παραμένει σταθερή, ενώ σε κάποια χωριά όπως για παράδειγμα στην Έμπωνα και το Μανδρικό εμφανίζει και μία μικρή αύξηση, λόγω του ότι πολλά από τα παλιά γηρασμένα δέντρα έχουν αντικατασταθεί με νέες και πιο ανθεκτικές ποικιλίες.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που τηρούνται στη Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας το έτος 2012 υπέβαλαν αίτηση ενίσχυσης εσπεριδοειδών στα πλαίσια του προγράμματος στήριξης Μικρών Νησιών Αιγαίου 723 καλλιεργητές εσπεριδοειδών.

Λοιπές Δενδρώδεις Καλλιέργειες

Από τις υπόλοιπες δενδρώδεις καλλιέργειες ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η καλλιέργεια πυρηνόκαρπων των οποίων η έκταση είναι 1.068στρ. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα των καλλιεργειών τη μεγαλύτερη έκταση καλύπτουν τα ροδάκινα (746στρ) και βερίκοκα (312)στρ και πολύ μικρή έκταση τα δαμάσκηνα (10στρ). Η καλλιέργεια εντοπίζεται κυρίως στη Δημοτική Ενότητα Αταβύρου και εκτιμάται σε 800 στρ περίπου. Τα τελευταία χρόνια η συγκεκριμένη καλλιέργεια αντιμετωπίζει προβλήματα στην ανθοφορία λόγω των υψηλών θερμοκρασιών τη χειμερινή περίοδο.

Να σημειωθεί ότι ενδιαφέρον παρουσιάζει στο νησί και η καλλιέργεια της Ροδιάς. Την τελευταία διετία φυτεύτηκαν περίπου 500στρ ροδιάς από νέους κυρίως παραγωγούς για συστηματική καλλιέργεια με προσανατολισμό κυρίως τη χυμοποίηση. Η πλειοψηφία των παραγωγών αυτών έχει συνάψει συμβόλαια με συνεταιριστική μονάδα μεταποίησης – τυποποίησης της Βόρειας Ελλάδας.

Αροτραίες Καλλιέργειες

Από τις αροτραίες καλλιέργειες σημαντική έκταση κατείχε η καλλιέργεια του **σκληρού σιταριού** μέχρι το 2005. Μέχρι τότε, στη Ρόδο η καλλιεργούμενη έκταση μόνο του σκληρού σιταριού, έφθανε και

μέχρι τα 50.000 στρέμματα. Από το 2006 και μετά η έκταση της καλλιέργειας μειώθηκε εξαιρετικά λόγω αλλαγής στο καθεστώς των επιδοτήσεων. Τα τελευταία χρόνια η έκταση του σκληρού σιταριού έχει περιοριστεί στα 25.000 στρέμματα και η έκταση των λοιπών σιτηρών ανέρχεται στα 5.800 στρέμματα.

Λαμβάνοντας υπόψη, ότι έγιναν σημαντικές επενδύσεις τα προηγούμενα χρόνια σε μηχανολογικό εξοπλισμό (ελκυστήρες, παρελκόμενα, θεριζοαλωνιστικές μηχανές κτλ) και το ότι το σιτάρι αποτελεί πρώτη ύλη για την παρασκευή παραδοσιακών προϊόντων όπως χωριάτικο ψωμί, κουλούρες, παξιμάδια, μακαρόνια, χόνδρο, πλιγούρι είναι απαραίτητη η επέκταση της καλλιέργειας. Μάλιστα τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαντικά βήματα με επενδύσεις στον τομέα της μεταποίησης και συσκευασίας των παραπάνω προϊόντων.

Είναι απαραίτητη λοιπόν, η δημιουργία ενός νέου πλαισίου στήριξης της καλλιέργειας, το οποίο θα αποφεύγει τις ακρότητες του παρελθόντος και θα συμβάλει στην επέκταση της καλλιέργειας και στην αύξηση της παραγωγής.

Τα κτηνοτροφικά φυτά (σανοδοτικά και καρποδοτικά) καλύπτουν σημαντική έκταση (14.300στρ). Το σύνολο της παραγωγής αυτοκαταναλώνεται στις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις. Μετά την αλλαγή στο καθεστώς των επιδοτήσεων διατηρούνται πολλές εκτάσεις σε κατάσταση αγρανάπαυσης, οι οποίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την επέκταση της καλλιέργειας με στόχο την κάλυψη των αναγκών σε ζωοτροφές και τη μείωση του κόστους παραγωγής της κτηνοτροφίας.

Αρωματικά – Φαρμακευτικά Φυτά

Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότεροι άνθρωποι δίνουν συνεχώς μεγαλύτερη βαρύτητα στην υγιεινή διατροφή, σε θεραπείες με φάρμακα που χρησιμοποιούν φυτικές ουσίες, σε καλλυντικά που επίσης χρησιμοποιούν ως βάση τους ουσίες από βότανα και φυτά. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στη δυτική Ευρώπη η κατανάλωση φαρμακευτικών φυτών διπλασιάστηκε την τελευταία δεκαετία. Επίσης, η συστηματική μελέτη πολλών φυτών έχει δώσει πολλές νέες ουσίες και χρήσεις, π.χ. αρωματοθεραπεία, ομοιοπαθητική κλπ. Ακόμη, αποδείχτηκε ότι σε πάρα πολλές περιπτώσεις τα χημικώς παρασκευασμένα υποκατάστατα των αιθέριων ελαίων είχαν ελάχιστη σχέση ως προς τη θεραπευτική, την αρωματική και την αρτυματική αξία τους με τα φυσικώς παραγόμενα από αρωματικά φυτά αιθέρια έλαια.

Τα φαρμακευτικά φυτά κατατάσσονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, στα αυτοφυή και στα καλλιεργούμενα. Τα αυτοφυή παλαιότερα κάλυπταν όλες σχεδόν τις ανάγκες της Φαρμακευτικής, αλλά σήμερα είναι ασύμφορη η εκμετάλλευση τους λόγω των υψηλών ημερομισθίων που απαιτεί η συλλογή τους, της δυσκολίας στην συγκέντρωση τους καθώς και της ανομοιογένειας ως προς την ποιότητα και την περιεκτικότητά τους σε δραστικές ουσίες. Επιπροσθέτως, για να μην καταστραφεί η ενδημική χλωρίδα, η συλλογή αυτοφυών φυτών πρέπει να αποφεύγεται όπου ο τοπικός φυτικός πληθυσμός είναι μικρός σε μέγεθος.

Στην περιοχή μας υπάρχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για την καλλιέργεια αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών, γιατί παρουσιάζει εναλλακτική λύση με μεγάλες προοπτικές. Οι κλιματολογικές συνθήκες είναι πολύ ευνοϊκές για την ανάπτυξη τέτοιου είδους καλλιεργειών, έτσι ώστε να αξιοποιηθούν άγονες και ξερικές εκτάσεις στις οποίες είναι αδύνατο να καλλιεργηθεί οτιδήποτε άλλο.

Η παρουσία των αρωματικών – φαρμακευτικών φυτών είναι συνυφασμένη με το τοπίο της περιοχής μας, κάτι που δηλώνει την πλήρη προσαρμογή των φυτών αυτών στις γεωκλιματικές συνθήκες της περιοχής. Η καλλιέργεια των αρωματικών φυτών δεν απαιτεί ιδιαίτερες καλλιεργητικές φροντίδες (π.χ. ελάχιστες χημικές επεμβάσεις, αρδεύσεις) και μπορεί να αναπτυχθεί σε οριακά, από πλευράς γονιμότητας, εδάφη. Αξίζει να επισημανθεί ότι τα αρωματικά φυτά παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τους μελισσοκόμους, και μεγάλες προοπτικές βελτίωσης της μελισσοχλωρίδας στις περιοχές που εγκαθίσταται η καλλιέργειά τους. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ενιαίας ενίσχυσης, στην περιοχή καλλιεργούν 11 παραγωγοί αρωματικά-φαρμακευτικά φυτά και τα διοχετεύουν στην αγορά είτε νωπά είτε αποξηραμένα.

Όσον αφορά τον μεταποιητικό τομέα, από τα στοιχεία που υπάρχουν στη διάθεσή μας, στην περιοχή μας υπάρχουν δύο επιχειρήσεις που επεξεργάζονται, συσκευάζουν και εμπορεύονται αρωματικά φυτά.

Στην αγορά υπάρχουν μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης του τομέα, λόγω της εκτενούς χρήσης τους για την παραγωγή τροφών, ποτών, καλλυντικών, στη φαρμακοβιομηχανία, αλλά και στη μελισσοκομία, γι' αυτό και το ενδιαφέρον από την πλευρά των καλλιεργητών είναι έντονο.

Η καλλιέργεια των φαρμακευτικών και αρωματικών φυτών έχει το πλεονέκτημα ότι παρέχει στην αγορά τρία διαφορετικά προϊόντα δηλαδή νωπά φυτικά υλικά, ξερά φυτικά υλικά και αιθέρια έλαια.

Από στοιχεία της ενιαίας ενίσχυσης και σε συνδυασμό με τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν, η υφιστάμενη κατάσταση του κλάδου αρωματικών-φαρμακευτικών φυτών στη Ρόδο είναι σύμφωνα με τον πίνακα 19

Πίνακας 19 : Εκτάσεις αρωματικών φυτών ανά είδος καλλιέργειας

ΕΙΔΟΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ
Θυμάρι	7
Θρούμπι	5
Ρίγανη	14
Φασκόμηλο-Αλισφακιά	20
Κάρδαμο	0,1
Χαμομήλι	0,1
Μαντζουράνα	0,2
Μέντα	2,5
Δάφνη	2
Δεντρολίβανο	3
Βασιλικός	3
Λεβάντα	3
Αλόη	17
Δυόσμος	5
Λουίζα	1
Λεμονοθύμαρο	0,5
ΣΥΝΟΛΟ	83,4

Η καλλιέργειά τους εμπεριέχει ακόμη περιβαλλοντική διάσταση, η οποία αναφέρεται πρώτα από όλα στην προστασία του περιβάλλοντος από την αλόγιστη και άναρχη συλλογή και εκμετάλλευση των αυτοφυών αρωματικών / φαρμακευτικών φυτών, αλλά και κατά δεύτερον στην καλλιέργεια φυτικών ειδών πλήρως συνυφασμένων με το τοπικό περιβάλλον. Τα αυτοφυή είδη δεν απαιτούν υψηλό κόστος παραγωγής, αφού ως «άγρια είδη» έχουν αναπτύξει με το πέρασμα των χρόνων άμυνες ενάντια σε κλιματολογικές και βιολογικές (παθογενείς) αντιξοότητες, ενώ χαρακτηριστικό είναι ότι προσαρμόζονται σε υποβαθμισμένα ποιοτικά εδάφη τα οποία χρησιμοποιούνται κυρίως για ξηρικές μεγάλες καλλιέργειες με πениχρές απολαβές που βασίζονται σε επιδοτήσεις.

Η ευκολία της παραγωγικής διαδικασίας που παρουσιάζουν τέτοιου είδους φυτά, εξοικονομεί υδατικό δυναμικό λόγω της μηδενικής ή μικρής ποσότητας νερού που απαιτούν τα περισσότερα είδη αλλά και φιλικότητα στο περιβάλλον λόγω μικρών εισροών σε φυτοφάρμακα, λιπάσματα κ.α. που απαιτούνται για την καλλιέργειά τους.

Αναμφισβήτητα τα συγκεκριμένα είδη αποτελούν στοιχεία του ελληνικού οικοσυστήματος με αποτέλεσμα να μην αναμένονται ιδιαίτερα καλλιεργητικά προβλήματα. Έτσι, η επιλογή καλλιέργειας και εμπορίας των προϊόντων τους, αποτελεί μια άριστη εναλλακτική πρόταση καλλιέργειας με την προϋπόθεση ότι οι βιότυποι που θα καλλιεργηθούν θα είναι επιλεγμένοι και προσαρμοσμένοι στις εδαφοκλιματικές συνθήκες της περιοχής.

ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Η κτηνοτροφία στο νησί της Ρόδου, έχει παρελθόν, παρόν και μέλλον. Βέβαια, παρά την μεγάλη παράδοση που έχει και στα πλαίσια των γενικότερων δύσκολων συνθηκών, ο κλάδος πιέζεται ασφυκτικά και οι κτηνοτρόφοι αντιμετωπίζουν ουσιαστικά προβλήματα που έχουν να κάνουν τόσο με την εκτροφή του ζωικού κεφαλαίου όσο και με την διάθεση των παραγόμενων προϊόντων. Από τη μία ο ανταγωνισμός με φτηνά εισαγόμενα είδη και από την άλλη η άνοδος του κόστους παραγωγής καθιστούν τη ζωή των κτηνοτρόφων πολύ δύσκολη. Η παραγωγή χλωράς νωμής δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών του ζωικού κεφαλαίου με αποτέλεσμα την αγορά έτοιμων ζωοτροφών, κάτι που αυξάνει ακόμη περισσότερο το κόστος παραγωγής παρά την χρηματοδότηση από την Ε.Ε. για την μεταφορά των ζωοτροφών στα Μικρά Νησιά του Αιγαίου Πελάγους. Η έλλειψη επαρκών μονάδων μεταποίησης δυσχεραίνει την ήδη υπάρχουσα προβληματική κατάσταση.

Παρά τα όποια προβλήματα, η κτηνοτροφία μπορεί να βελτιωθεί, στηριζόμενη στις φυσικές δυνατότητες που έχει το νησί της Ρόδου, την παράδοσή της και την αναγκαιότητα ύπαρξης ενός τόσο ζωτικού κλάδου σε υγιείς βάσεις.

Πίνακας 20. Ζωικό κεφάλαιο ανά Δημοτική Κοινότητα

A/A	ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΟΙ	Δημοτικά Διαμερίσματα	ΒΟΟΕΙΔΗ	ΠΡΟΒΑΤΑ	ΑΙΓΕΣ	ΧΟΙΡΟΙ	ΚΟΥΝΕΛΙΑ	ΚΟΤΕΣ
1	ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΣ	116	345	310	190	1400	10900
2	ΙΑΛΥΣΟΥ	ΙΑΛΥΣΟΣ	890	1490	460	4435	400	27400
3	ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	ΚΑΛΥΘΙΕΣ	62	700	2100	60	140	500
4		ΚΟΣΚΙΝΟΥ	240	600	1300	890	250	50800
5		ΨΙΝΘΟΣ	75	500	4400	3250	200	3100
		ΣΥΝΟΛΟ	377	1800	7800	4200	590	54400
6	ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	ΔΑΜΑΤΡΙΑ	37	88	93	69	75	27200
7		ΘΕΟΛΟΓΟΣ	10	890	1200	185	40	2090
8		ΚΡΕΜΑΣΤΗ	37	37	215	220	400	11300
9		ΜΑΡΙΤΣΑ	34	1400	2800	5150	50	32000
10		ΠΑΡΑΔΕΙΣΙ	30	160	110	22	250	17700
11		ΠΑΣΤΙΔΑ	31	75	330	1140	100	400

		ΣΥΝΟΛΟ	179	2650	4748	6786	915	90690	
12	ΚΑΜΕΙΡΟΥ	ΑΠΟΛΛΩΝΑ	0	222	2966	0	1500	1400	
13		ΔΙΜΥΛΙΑ	467	190	1710	120	0	200	
14		ΚΑΛΑΒΑΡΔΑ	63	0	1300	69	10	70020	
15		ΠΛΑΤΑΝΙΑ	0	470	131	20	15	120	
16		ΣΑΛΑΚΟΣ	36	1110	1410	230	0	6300	
17		ΣΟΡΩΝΗ	272	910	245	63	2050	2000	
18		ΦΑΝΕΣ	101	155	420	135	0	960	
			ΣΥΝΟΛΟ	939	3057	8182	637	3575	81000
19	ΑΤΤΑΒΥΡΟΥ	ΑΓΙΟΣ ΙΣΙΔΩΡΟΣ	0	310	830	0	0	75	
20		ΕΜΠΩΝΑ	2	1930	2850	185	320	910	
21		ΚΡΗΤΗΝΙΑ	0	125	627	52	20	40	
22		ΜΟΝΟΛΙΘΟΣ	0	570	880	0	0	44	
23		ΣΙΑΝΝΑ	0	680	628	40	30	80	
			ΣΥΝΟΛΟ	2	3615	5815	277	370	1149
24		ΑΦΑΝΤΟΥ	ΑΦΑΝΤΟΥ	70	2500	220	250	50	3000
25	ΑΡΧΙΠΟΛΗ		179	160	190	685	80	680	
	ΣΥΝΟΛΟ		249	2660	410	935	130	3680	
26	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	5	2957	4192	72	45	1200	
27		ΜΑΛΩΝΑ	2	851	1058	13	12	180	
28		ΜΑΣΣΑΡΗ	27	322	571	14	0	107	
		ΣΥΝΟΛΟ	34	4130	5821	99	57	1487	
29	ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΑΠΟΛΑΚΚΙΑ	0	0	64	0	0	285	
30		ΑΡΝΙΘΑ	0	0	9	0	0	190	
31		ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΣ	0	1050	640	0	0	80	
32		ΒΑΤΙ	0	0	148	0	0	0	
33		ΓΕΝΝΑΔΙ	36	210	1898	0	0	290	
34		ΙΣΤΡΙΟΣ	0	55	880	68	0	261	
35		ΚΑΤΤΑΒΙΑ	13	25	2700	42	150	430	
36		ΛΑΧΑΝΙΑ	0	410	950	102	0	255	
37		ΜΕΣΑΝΑΓΡΟΣ	0	0	1581	0	0	1450	
38		ΠΡΟΦΥΛΙΑ	0	0	12	0	0	3500	
			ΣΥΝΟΛΟ	49	1750	8882	212	150	6741
39	ΛΙΝΔΙΩΝ	ΛΙΝΔΟΣ	46	920	510	0	0	150	
40		ΛΑΕΡΜΑ	0	0	770	25	60	200	
41		ΛΑΡΔΟΣ	22	1130	766	28	5	312	
42		ΚΑΛΑΘΟΣ	0	0	35	0	0	310	
43		ΠΥΛΩΝΑ	0	110	1660	13	900	1000	
			ΣΥΝΟΛΟ	68	2160	3741	66	965	1972
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ			2.869	19.527	40.348	17.738	8.495	277.932	

Πηγή : Ετήσιο Στατιστικό Δελτίο 2008

Σημαντική είναι η ύπαρξη περιφερειακού σφαγείου στην πόλη της Ρόδου (Φυτώριο Α.Ε.) με 3 γραμμές σφαγής για Βοοειδή-Αιγοπρόβατα-Χοιρινά. Επίσης υπάρχει το δημοτικό σφαγείο της Έμπωνας το οποίο λειτουργεί εποχιακά (το Πάσχα για αμνοερίφια και τα Χριστούγεννα για χοιρινά). Η ύπαρξη των σφαγείων αυτών είναι θεμελιώδους σημασίας για την κτηνοτροφία της Ρόδου δίνοντας τη δυνατότητα στους παραγωγούς να εκμεταλλευτούν μέρος του ζωικού τους κεφαλαίου. Η λειτουργία τους βέβαια μπορεί να

βελτιωθεί τόσο με τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων όσο και με την καλύτερη επάνδρωσή τους σε συνδυασμό με την πιο σωστή εκπαίδευση του προσωπικού.

Πίνακας 21. Ετήσιες σφαγές ζώων στα σφαγεία της Ρόδου κατά τα έτη 2011 και 2012

ΣΦΑΓΕΙΟ/ΕΤΟΣ	ΜΟΣΧΟΙ	ΛΟΙΠΑ ΒΟΟΕΙΔΗ	ΕΡΙΦΙΑ	ΑΙΓΕΣ	ΑΜΝΟΙ	ΠΡΟΒΑΤΑ	ΣΤΡΟΥΘΟΚΑΜΗΛΟΙ	ΧΟΙΡΙΔΙΑ	ΧΟΙΡΟΙ
ΦΥΤΩΡΙΟ Α.Ε. 2011	235	117	3041	433	2013	156	11	682	1730
ΕΜΠΩΝΑ 2011	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΦΥΤΩΡΙΟ Α.Ε. 2012	123	120	2598	719	1808	76	0	646	1225
ΕΜΠΩΝΑ 2012	0	0	1602	3	464	4	0	0	75
Μ.Ο. ΔΙΕΤΙΑΣ	179	118	3620	577	2142	118	6	664	1515

Πηγή: Δ/ση Κτηνιατρικής

Βοοτροφία

Από τον πίνακα 22, που ακολουθεί φαίνεται πως στην Ρόδο η βοοτροφία δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη σε σχέση με το μέγεθος του νησιού και τη ζωική παραγωγή συνολικά. Αν συνοπλογίσει κανείς το γεγονός ότι το περισσότερο βόειο κρέας που κυκλοφορεί στο νησί της Ρόδου για να καλύψει τις τοπικές ανάγκες είναι ως επί το πλείστον εισαγωγής, καταλαβαίνουμε πως υπό προϋποθέσεις ο κλάδος θα μπορούσε να αναπτυχθεί.

Πίνακας 22. Βοοειδή ανά Δημοτική Κοινότητα

Α/Α	ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΟΙ	Δημοτικά Διαμερίσματα	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	Βοοειδή	
				Θηλυκά	Αρσενικά
1	ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΣ	11	39	9
2	ΙΑΛΥΣΟΥ	ΙΑΛΥΣΟΣ	8	20	7
3	ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	ΚΑΛΥΘΙΕΣ	8	8	26
4		ΚΟΣΚΙΝΟΥ	17	118	36
5		ΨΙΝΘΟΣ	3	4	5
		ΣΥΝΟΛΟ	28	130	67
6	ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	ΔΑΜΑΤΡΙΑ	4	8	1
7		ΘΕΟΛΟΓΟΣ	2	12	5
8		ΚΡΕΜΑΣΤΗ	3	10	2
9		ΜΑΡΙΤΣΑ	5	93	31
10		ΠΑΡΑΔΕΙΣΙ	2	8	0
11		ΠΑΣΤΙΔΑ	1	4	2
		ΣΥΝΟΛΟ	17	135	41
12	ΚΑΜΕΙΡΟΥ	ΑΠΟΛΛΩΝΑ	0	0	0
13		ΔΙΜΥΛΙΑ	4	207	83
14		ΚΑΛΑΒΑΡΔΑ	0	0	0

15		ΠΛΑΤΑΝΙΑ	0	0	0
16		ΣΑΛΑΚΟΣ	0	0	0
17		ΣΟΡΩΝΗ	3	44	37
18		ΦΑΝΕΣ	4	19	4
		ΣΥΝΟΛΟ	11	270	124
19	ΑΤΤΑΒΥΡΟΥ	ΑΓΙΟΣ ΙΣΙΔΩΡΟΣ	0	0	0
20		ΕΜΠΩΝΑ	0	0	0
21		ΚΡΗΤΗΝΙΑ	1	8	2
22		ΜΟΝΟΛΙΘΟΣ	1	5	1
23		ΣΙΑΝΝΑ	0	0	0
		ΣΥΝΟΛΟ	2	13	3
24	ΑΦΑΝΤΟΥ	ΑΦΑΝΤΟΥ	1	3	0
25		ΑΡΧΙΠΟΛΗ	4	20	5
		ΣΥΝΟΛΟ	5	23	5
26	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	1	14	6
27		ΜΑΛΩΝΑ	0	0	0
28		ΜΑΣΣΑΡΗ	0	0	0
		ΣΥΝΟΛΟ	1	14	6
29	ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΑΠΟΛΑΚΚΙΑ	0	0	0
30		ΑΡΝΙΘΑ	0	0	0
31		ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΣ	0	0	0
32		ΒΑΤΙ	0	0	0
33		ΓΕΝΝΑΔΙ	1	8	5
34		ΙΣΤΡΙΟΣ	0	0	0
35		ΚΑΤΤΑΒΙΑ	2	6	2
36		ΛΑΧΑΝΙΑ	0	0	0
37		ΜΕΣΑΝΑΓΡΟΣ	0	0	0
38		ΠΡΟΦΥΛΙΑ	0	0	0
		ΣΥΝΟΛΟ	3	14	7
39	ΛΙΝΔΙΩΝ	ΛΙΝΔΟΣ	2	2	1
40		ΛΑΕΡΜΑ	0	0	0
41		ΛΑΡΔΟΣ	2	22	4
42		ΚΑΛΑΘΟΣ	2	3	6
43		ΠΥΛΩΝΑ	0	0	0
		ΣΥΝΟΛΟ	6	27	11
ΣΥΝΟΛΟ			92	685	280

Πηγή: Δ/ση Κτηνιατρικής

Στον πίνακα 23, που ακολουθεί, περιγράφεται η διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων εκτροφής βοοειδών με βάση το μέγεθος της εκμετάλλευσης.

Πίνακας 23 : Διάρθρωση εκμεταλλεύσεων εκτροφής βοοειδών

	ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΩΝ	ΒΟΟΕΙΔΗ	
				ΑΡΙΘΜΟΣ ΘΗΛΥΚΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΡΣΕΝΙΚΩΝ
1	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 1 ΕΩΣ 10 ΖΩΑ	78	316	222	94
2	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 11 ΕΩΣ 30 ΖΩΑ	7	139	107	32
3	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 31 ΕΩΣ 100 ΖΩΑ	6	304	231	73
4	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 101 ΖΩΑ ΚΑΙ ΑΝΩ	1	206	125	81
ΣΥΝΟΛΟ		92	965	685	280

Πηγή : Δ/ση Κτηνιατρικής Δωδεκανήσου

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον πίνακα 4, υπάρχουν 92 εκμεταλλεύσεις βοοειδών, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων (78) αφορά μικρές εκμεταλλεύσεις με δυναμικότητα έως δέκα βοοειδή ανά εκμετάλλευση. Από τις υπόλοιπες, οι (7) εκμεταλλεύσεις είναι μέσης δυναμικότητας έως τριάντα βοοειδή και (6) αυτές που έχουν δυναμικότητα έως εκατό βοοειδή. Υπάρχει δε και μία μεγάλη εκμετάλλευση με δυναμικότητα άνω των εκατό βοοειδών. Τα στοιχεία αυτά μας δείχνουν ότι το 15% των συνολικών εκμεταλλεύσεων του νησιού (που αντιστοιχεί σε 14 εκμεταλλεύσεις) διαχειρίζονται το 70% περίπου του συνολικού αριθμού βοοειδών.

Στην πλειονότητα τους οι εκμεταλλεύσεις εκτροφής βοοειδών είναι κρεατοπαραγωγικής κατεύθυνσης και ελάχιστες είναι γαλακτοπαραγωγικής ή μικτής κατεύθυνσης. Στις μικρές και μεσαίες εκμεταλλεύσεις η εκτροφή των βοοειδών είναι εκτατική. Σε αυτό βοηθά το κλίμα της Ρόδου με τους ήπιους χειμώνες. Τα ζώα τους μήνες από τον Απρίλιο έως σχεδόν και τον Νοέμβριο βρίσκονται στα σπαρμένα με ζωτροφές (βρώμη, κριθάρι, βίκο) χωράφια ή σε βοσκοτόπια. Το γεγονός αυτό βοηθά στην μείωση του κόστους εκτροφής. Οι παραγωγοί συμπληρώνουν το σιτηρέσιο των ζώων με βαμβακόπιτα, ζαχαρόπιτα αλλά και σύνθετες ζωτροφές, όπως φυράματα πάχυνσης μόσχων και θηλαζουσών αγελάδων.

Οι εκμεταλλεύσεις των βοοειδών με δυναμικότητα έως εκατό βοοειδή ασκούν σταβλισμένη βοοτροφία. Οι στάβλοι είναι συνήθως στέγαστρα αλλά υπάρχουν και κλειστού ή ημιανοιχτού τύπου με ελαφριά κατασκευή. Και σε αυτόν τον τύπο εκτροφής τους θερινούς μήνες τα ζώα μεταφέρονται στα χωράφια με σκοπό την μείωση του κόστους εκτροφής. Η διατροφή των ζώων βασίζεται τόσο στα υπολείμματα βιομηχανικών τροφίμων όσο και στις σύνθετες ζωτροφές αυξημένης διατροφικής αξίας.

Τα σιτηρέσια που χορηγούνται δεν είναι πάντα σωστά μελετημένα με αποτέλεσμα τις σχετικά χαμηλές αποδόσεις του ζωικού κεφαλαίου. Παράλληλα, δεν υπάρχουν αρκετοί αποθηκευτικοί χώροι για ζωοτροφές ενώ σημαντικά είναι και τα προβλήματα οργάνωσης και λειτουργίας των κτηνοτροφικών μονάδων και εκμηχάνισης τους (κυρίως λόγω κακής αρχικής σχεδίασης, ή, στις περισσότερες περιπτώσεις, πρόκειται για μονάδες χωρίς καμία μελέτη).

Εξαίρεση στα παραπάνω μπορεί να αποτελέσει η μοναδική εκμετάλλευση με δυναμικότητα άνω των εκατό βοοειδών, η οποία είναι σωστά σχεδιασμένη και οργανωμένη σε σύγχρονα πρότυπα, αποτελώντας μία βιώσιμη εκμετάλλευση που αποτελεί και πρότυπο για τις υπόλοιπες. Είναι άλλωστε η μόνη αδειοδοτημένη βοοτροφική εκμετάλλευση από τις ήδη υφιστάμενες.

Από τον πίνακα 24 που ακολουθεί, φαίνεται ότι υπάρχει μία μικρή (όχι όμως και δραματική) μείωση των ποσοτήτων γάλακτος που οδηγούνται στις γαλακτοκομικές επιχειρήσεις της Ρόδου. Αυτό δεν οφείλεται τόσο στην μείωση της ζήτησης από πλευράς γαλακτοκομικών επιχειρήσεων ή στην μείωση της

ποσόστωσης αγελαδινού γάλατος, όσο στην αδυναμία των ίδιων των παραγωγών να καλύψουν την ποσόστωσή τους λόγω αυξημένου κόστους παραγωγής.

Πίνακας 24 : Απορρόφηση γάλακτος στις τοπικές γαλακτοβιομηχανίες (τόνοι)

ΕΤΟΣ	ΕΙΔΟΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΙΣΗ Α	ΕΠΙΧΕΙΡΙΣΗ Β	ΣΥΝΟΛΟ
2006	ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	749	754	1.503
	ΠΡΟΒΕΙΟ	0	0	0
	ΑΙΓΕΙΟ	0	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ	749	754	1.503
2007	ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	711	806	1.517
	ΠΡΟΒΕΙΟ	0	0	0
	ΑΙΓΕΙΟ	0	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ	711	806	1.517
2008	ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	661	782	1.443
	ΠΡΟΒΕΙΟ	0	0	0
	ΑΙΓΕΙΟ	0	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ	661	782	1.443
2009	ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	732	719	1.451
	ΠΡΟΒΕΙΟ	0	0	0
	ΑΙΓΕΙΟ	0	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ	732	719	1.451
2010	ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	720	691	1.411
	ΠΡΟΒΕΙΟ	0	0	0
	ΑΙΓΕΙΟ	0	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ	720	691	1.411
ΕΤΗΣΙΟΣ Μ.Ο. ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΣ (2006-2010)	ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ	715	750	1.465
	ΠΡΟΒΕΙΟ	0	0	0
	ΑΙΓΕΙΟ	0	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ	715	750	1.465

Πηγή : ΕΛΓΟ – Δήμητρα

Στον πίνακα 25, που ακολουθεί, περιγράφεται το είδος και η ποσότητα των μεταποιημένων προϊόντων που προκύπτουν από την επεξεργασία από πλευράς των γαλακτοκομικών επιχειρήσεων της Ρόδου, του προσκομισθέντος αγελαδινού γάλατος σε τόνους κατά μέσο όρο για την περίοδο 2006-2010.

Πίνακας 25 : Μ.Ο. παραγομένων γαλακτοκομικών προϊόντων πενταετίας 2006-2010 (τόνοι)

	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ Α	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ Β
ΒΟΥΤΥΡΟ	17	0
ΓΑΛΑ	535	518
ΓΙΑΟΥΡΤΙ	95	72
ΚΡΕΜΑ	25	15
ΣΟΚΟΛΑΤΟΥΧΟ	48	49
ΤΥΡΙ	0	15

Πηγή : ΕΛΓΟ – Δήμητρα

Από τα στοιχεία του πίνακα προκύπτει ότι ο μεγάλος όγκος του προσκομισθέντος αγελαδινού γάλατος διατίθεται με την κατάλληλη επεξεργασία υπό μορφή φρέσκου γάλατος και πολύ λιγότερο προορίζεται για την παρασκευή γιαουρτιού, κρέμας, βούτυρου ή άλλων γαλακτοκομικών προϊόντων. Όσο για το τυρί, αυτό αποτελεί ένα πολύ μικρό μέρος του συνολικά παραγόμενου προϊόντος. Βλέπουμε συνεπώς ότι η συνολικά μικρή παραγωγή σε συνδυασμό με τις αυξημένες ανάγκες της τοπικής κοινωνίας καθώς και την κατακόρυφη αύξηση της ζήτησης κατά την περίοδο του καλοκαιριού δίνουν στον κλάδο μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης, κάτω από τις προϋποθέσεις του σωστού σχεδιασμού ώστε η όποια επένδυση να καταστεί βιώσιμη.

Αιγοπροβατοτροφία

Από τον πίνακα 26, που ακολουθεί φαίνεται πως στην Ρόδο η αιγοπροβατοτροφία είναι αρκετά ανεπτυγμένη και σύμφωνα με το Μητρώο της κτηνιατρικής, εκτρέφονται 43.539 ενήλικα αιγοπρόβατα, σε συνολικά 336 εκμεταλλεύσεις. Από αυτές, σύμφωνα με τον πίνακα 7, οι περισσότερες βρίσκονται στην περιοχή της Αρχαγγέλου και του Ατταβύρου.

Πίνακας 26. Αιγοπρόβατα ανά Δημοτική Κοινότητα

Α/Α	ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΟΙ	Δημοτικά Διαμερίσματα	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	Πρόβατα		Αίγες		Σύνολο ζώων	
				Θηλυκά	Αρσενικά	Θηλυκά	Αρσενικά	Θηλυκά	Αρσενικά
1	ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΣ	6	195	13	113	8	308	21
2	ΙΑΛΥΣΟΥ	ΙΑΛΥΣΟΣ	13	326	24	106	18	432	42
3	ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	ΚΑΛΥΘΙΕΣ	25	488	26	847	47	1.335	73
4		ΚΟΣΚΙΝΟΥ	17	396	34	1.116	87	1.512	121
5		ΨΙΝΘΟΣ	11	80	4	1.541	54	1.621	58
		ΣΥΝΟΛΟ	53	964	64	3.504	188	4.468	252
6	ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	ΔΑΜΑΤΡΙΑ	1	8	1	18	2	26	3
7		ΘΕΟΛΟΓΟΣ	5	320	16	203	17	523	33
8		ΚΡΕΜΑΣΤΗ	3	59	2	68	4	127	6
9		ΜΑΡΙΤΣΑ	19	554	37	1.967	66	2.521	103
10		ΠΑΡΑΔΕΙΣΙ	7	54	4	311	18	365	22
11		ΠΑΣΤΙΔΑ	3	110	8	160	27	270	35
	ΣΥΝΟΛΟ	38	1.105	68	2.727	134	3.832	202	
12	ΚΑΜΕΙΡΟΥ	ΑΠΟΛΛΩΝΑ	10	121	4	1.030	54	1.151	58
13		ΔΙΜΥΛΙΑ	9	42	4	1.116	43	1.158	47
14		ΚΑΛΑΒΑΡΔΑ	4	0	0	658	35	658	35
15		ΠΛΑΤΑΝΙΑ	2	11	1	38	7	49	8
16		ΣΑΛΑΚΟΣ	5	138	4	171	12	309	16
17		ΣΟΡΩΝΗ	3	60	8	141	9	201	17
18		ΦΑΝΕΣ	6	95	8	237	18	332	26
	ΣΥΝΟΛΟ	39	467	29	3.391	178	3.858	207	
19	ΑΤΤΑΒΥΡΟΥ	ΑΓΙΟΣ ΙΣΙΔΩΡΟΣ	4	10	1	446	42	456	43
20		ΕΜΠΩΝΑ	20	1.637	94	1.995	139	3.632	233
21		ΚΡΗΤΗΝΙΑ	4	187	10	776	32	963	42
22		ΜΟΝΟΛΙΘΟΣ	4	110	6	720	52	830	58
23		ΣΙΑΝΝΑ	4	560	30	214	11	774	41
	ΣΥΝΟΛΟ	36	2.504	141	4.151	276	6.655	417	
24	ΑΦΑΝΤΟΥ	ΑΦΑΝΤΟΥ	11	445	32	146	15	591	47
25		ΑΡΧΙΠΟΛΗ	9	471	47	700	47	1.171	94
	ΣΥΝΟΛΟ	20	916	79	846	62	1.762	141	

26	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	45	3.265	201	7.148	473	10.413	674
27		ΜΑΛΩΝΑ	11	445	32	146	15	591	47
28		ΜΑΣΣΑΡΗ	4	390	17	295	18	685	35
		ΣΥΝΟΛΟ	60	4.100	250	7.589	506	11.689	756
29	ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΑΠΟΛΑΚΚΙΑ	0	0	0	0	0	0	0
30		ΑΡΝΙΘΑ	1	22	3	0	0	22	3
31		ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΣ	4	547	26	440	16	987	42
32		ΒΑΤΙ	1	0	0	58	2	58	2
33		ΓΕΝΝΑΔΙ	9	306	16	1.301	61	1.607	77
34		ΙΣΤΡΙΟΣ	1	26	2	80	3	106	5
35		ΚΑΤΤΑΒΙΑ	13	84	9	1.339	100	1.423	109
36		ΛΑΧΑΝΙΑ	4	130	6	405	36	535	42
37		ΜΕΣΑΝΑΓΡΟΣ	4	187	20	595	51	782	71
38		ΠΡΟΦΥΛΙΑ	0	0	0	0	0	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ	37	1.302	82	4.218	269	5.520	351	
39	ΛΙΝΔΙΩΝ	ΛΙΝΔΟΣ	11	445	32	146	15	591	47
40		ΛΑΕΡΜΑ	3	48	4	233	13	281	17
41		ΛΑΡΔΟΣ	9	471	47	700	47	1.171	94
42		ΚΑΛΑΘΟΣ	0	0	0	0	0	0	0
43		ΠΥΛΩΝΑ	11	158	6	249	12	407	18
		ΣΥΝΟΛΟ	34	1.122	89	1.328	87	2.450	176
ΣΥΝΟΛΟ			336	13001	839	27973	1726	40974	2565

Πηγή : Δ/ση Κτηνιατρικής Δωδεκανήσου

Πιο σαφή συμπεράσματα σχετικά με την αιγοπροβατοτροφία στη Ρόδο μπορούμε να βγάλουμε με τη μελέτη του πίνακα 27 που ακολουθεί, στον οποίο περιγράφεται η διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων εκτροφής αιγοπροβάτων με βάση το μέγεθος της εκμετάλλευσης.

Πίνακας 27 : Διάρθρωση εκμεταλλεύσεων εκτροφής αιγοπροβάτων

	ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΩΝ	ΑΙΓΕΣ			ΠΡΟΒΑΤΑ		
				ΑΡΙΘΜΟΣ ΘΗΛΥΚΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΡΣΕΝΙΚΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΘΗΛΥΚΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΡΣΕΝΙΚΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ
1	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 1 ΕΩΣ 10 ΖΩΑ	25	705	438	45	483	198	24	222
2	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 11 ΕΩΣ 150 ΖΩΑ	217	13480	7563	485	8048	5049	383	5432
3	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 151 ΕΩΣ 300 ΖΩΑ	52	10889	6850	408	7258	3454	177	3631
4	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 301 ΕΩΣ 500 ΖΩΑ	30	11296	7614	459	8073	3045	178	3223
5	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 501 ΚΑΙ ΑΝΩ	12	7169	5508	329	5837	1255	77	1332
ΣΥΝΟΛΟ		336	43539	27973	1726	29699	13001	839	13840

Πηγή : Δ/ση Κτηνιατρικής Δωδεκανήσου

Σύμφωνα με τον πίνακα 27, τα περισσότερα αιγοπρόβατα του νησιού (58%) ανήκουν σε μικρές και μεσαίες εκμεταλλεύσεις που το μέγεθος τους δεν ξεπερνά τα 300 ζώα. Οι εκμεταλλεύσεις αυτές

αντιπροσωπεύουν το 88% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων του νησιού, εκ των οποίων οι περισσότερες είναι μικρές, με αριθμό ζώων όχι μεγαλύτερο των 150. Εύκολα αντιλαμβανόμαστε ότι τα ποιμνιοστάσια αυτά έχουν μικρό σχετικά μέγεθος και συνεπώς η εκτροφή αιγοπροβάτων σε αυτές τις μονάδες αποτελεί συμπληρωματική και όχι κύρια απασχόληση.

Το 25% των αιγοπροβάτων της Ρόδου ανήκουν σε εκμεταλλεύσεις με αριθμό ζώων μεταξύ των 300 και 500 και αντιπροσωπεύουν το 9% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων, ενώ 12 μονάδες εκτροφής αιγοπροβάτων έχουν πάνω από 500 ζώα. Θα περίμενε κανείς αυτές οι εκμεταλλεύσεις να λειτουργούν σε περισσότερο επαγγελματική βάση και να είναι πιο βιώσιμες σε σχέση με τις μικρότερες, αυτό όμως σε γενικές γραμμές δε συμβαίνει για διάφορους λόγους. Βασικός λόγος αποτελεί το γεγονός ότι δεν εκμεταλλεύονται το ίδιο το γάλα και τα προϊόντα του, κάτι που διαπιστώνουμε εύκολα με την ανάγνωση των πινάκων 24 και 25 όπου φαίνεται ότι οι γαλακτοκομικές επιχειρήσεις της Ρόδου εισκομίζουν μόνο αγελαδινό γάλα. Έτσι γίνεται μία υποτυπώδης τυροκόμιση από τους ίδιους τους παραγωγούς με παραδοσιακό τρόπο και μέσα και χωρίς τις απαραίτητες άδειες, παράγοντας κυρίως τυρί και μυζήθρα. Συνεπώς η έλλειψη μεταποίησης στον κλάδο της αιγοπροβατοτροφίας είναι κάτι παραπάνω από εμφανές.

Αποτέλεσμα αυτών των ελλείψεων είναι η κατεύθυνση της αιγοπροβατοτροφίας να είναι σχεδόν αποκλειστικά κρεατοπαραγωγική, χωρίς και πάλι να μπορεί να καλύψει επαρκώς τις τοπικές ανάγκες κυρίως κατά τις περιόδους αιχμής. Στην κατεύθυνση αυτή καταλυτική είναι η παρουσία και λειτουργία των δύο σφαγείων του νησιού (Ρόδου και Έμπωνας) που δίνουν μία διέξοδο στους παραγωγούς.

Η αιγοπροβατοτροφία ασκείται ως μη μονίμως σταβλισμένη, δηλαδή καθημερινά τα ζώα βόσκουν σε βοσκοτόπια και μόνο κατά τις νυχτερινές ώρες σταβλίζονται σε κατασκευές από πρόχειρα καταλύματα. Η εκτροφή είναι κατά βάση εκτατική και ημισταβλισμένη. Οι εγκαταστάσεις είναι πρόχειρες κατασκευές συνήθως από τους ίδιους τους κτηνοτρόφους. Από το σύνολο των εκμεταλλεύσεων μόνον επτά έχουν άδεια λειτουργίας.

Οι δημοτικοί βοσκότοποι του νησιού που διατίθενται ως δικαιώματα βόσκησης αιγοπροβάτων, όπως φαίνεται στον πίνακα 28, είναι περιορισμένης έκτασης και αδυνατούν να καλύψουν τις πραγματικές ανάγκες βόσκησης των αιγοπροβάτων.

Πίνακας 28: Δικαιώματα βόσκησης σε αιγοπρόβατα ανά Δημοτική Κοινότητα

A/A		Δημοτικά Διαμερίσματα	Αριθμός Ζώων	Έκταση σε στρ.	Αριθμός Ζώων ανά πρώην Δήμο	Έκταση σε στρ. ανά πρώην Δήμο
1	ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΣ	0	0		
2	ΙΑΛΥΣΟΥ	ΙΑΛΥΣΟΣ	0	0		
3	ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	ΚΑΛΥΘΙΕΣ	1.499	2.194	4.573	7.594
4		ΚΟΣΚΙΝΟΥ	1.405	3.028		
5		ΨΙΝΘΟΣ	1.669	2.372		
6	ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	ΔΑΜΑΤΡΙΑ	0	0	3.410	5.870
7		ΘΕΟΛΟΓΟΣ	406	542		
8		ΚΡΕΜΑΣΤΗ	0	0		
9		ΜΑΡΙΤΣΑ	2.650	4.855		
10		ΠΑΡΑΔΕΙΣΙ	0	0		
11		ΠΑΣΤΙΔΑ	354	473		
12	ΚΑΜΕΙΡΟΥ	ΑΠΟΛΛΩΝΑ	1.478	2.217	4.103	8.118
13		ΔΙΜΥΛΙΑ	1.674	4.448		
14		ΚΑΛΑΒΑΡΔΑ	0	0		
15		ΠΛΑΤΑΝΙΑ	57	86		
16		ΣΑΛΑΚΟΣ	894	1.367		
17		ΣΟΡΩΝΗ	0	0		

18		ΦΑΝΕΣ	0	0		
19	ΑΤΤΑΒΥΡΟΥ	ΑΓΙΟΣ				
		ΙΣΙΔΩΡΟΣ	419	629		
20		ΕΜΠΩΝΑ	3.227	4.841		
21		ΚΡΗΤΗΝΙΑ	1.014	1.586		
22		ΜΟΝΟΛΙΘΟΣ	892	1.372		
23		ΣΙΑΝΝΑ	778	1.167	6.330	9.595
24	ΑΦΑΝΤΟΥ	ΑΦΑΝΤΟΥ	2.857	4.157		
25		ΑΡΧΙΠΟΛΗ	240	506	3.097	4.663
26	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	8.019	12.190		
27		ΜΑΛΩΝΑ	2.209	3.314		
28		ΜΑΣΣΑΡΗ	1.039	1.798	11.267	17.302
29	ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΑΠΟΛΑΚΚΙΑ	0	0		
30		ΑΡΝΙΘΑ	75	113		
31		ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΣ	655	983		
32		ΒΑΤΙ	0	0		
33		ΓΕΝΝΑΔΙ	1.467	2.293		
34		ΙΣΤΡΙΟΣ	127	191		
35		ΚΑΤΤΑΒΙΑ	1.693	2.540		
36		ΛΑΧΑΝΙΑ	731	1.097		
37		ΜΕΣΑΝΑΓΡΟΣ	836	1.254		
38		ΠΡΟΦΥΛΙΑ	365	548	5.949	9.019
39	ΛΙΝΔΙΩΝ	ΛΙΝΔΟΣ	761	1.159		
40		ΛΑΕΡΜΑ	255	383		
41		ΛΑΡΔΟΣ	1.568	2.618		
42		ΚΑΛΑΘΟΣ	0	0		
43		ΠΥΛΩΝΑ	690	1.035	3.274	5.195
ΣΥΝΟΛΟ			42.003	67.356	42.003	67.356

Πηγή : Δ/ση Αγροτική Οικονομίας (2013)

Οι παραγωγοί συμπληρώνουν το σιτηρέσιο των ζώων με έτοιμες ζωοτροφές, κάτι που αυξάνει δραματικά το κόστος παραγωγής και καθιστά την εκμετάλλευση εξαιρετικά δύσκολη.

Χοιροτροφία

Από τον πίνακα 29, που ακολουθεί φαίνεται πως στην Ρόδο η χοιροτροφία δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη σε σχέση με το μέγεθος του νησιού και τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, όπου ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες με την άνοδο του τουρισμού αυξάνεται κατακόρυφα και η ζήτηση σε χοιρινό κρέας. Αν συνυπολογίσει κανείς το γεγονός ότι το περισσότερο χοιρινό κρέας που κυκλοφορεί στο νησί της Ρόδου για να καλύψει τις τοπικές ανάγκες είναι ως επί το πλείστον εισαγωγής, καταλαβαίνουμε πως υπό προϋποθέσεις ο κλάδος θα μπορούσε να αναπτυχθεί.

Πίνακας 29. Χοιρινά ανά Δημοτική Κοινότητα

Α/Α	ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΟΙ	Δημοτικά Διαμερίσματα	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	Χοίροι	
				Χοιρομητέρες	Κάπροι
1	ΡΟΔΟΥ	ΡΟΔΟΣ	0	0	0
2	ΙΑΛΥΣΟΥ	ΙΑΛΥΣΟΣ	4	48	6
3	ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	ΚΑΛΥΘΙΕΣ	7	70	11
4		ΚΟΣΚΙΝΟΥ	8	66	7
5		ΨΙΝΘΟΣ	2	32	4
		ΣΥΝΟΛΟ		17	168

6	ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ	ΘΕΟΛΟΓΟΣ	2	62	6
7		ΜΑΡΙΤΣΑ	5	136	11
8		ΠΑΡΑΔΕΙΣΙ	1	4	0
9		ΠΑΣΤΙΔΑ	1	10	2
		ΣΥΝΟΛΟ	9	212	19
10	ΚΑΜΕΙΡΟΥ	ΔΙΜΥΛΙΑ	1	7	2
11		ΚΑΛΑΒΑΡΔΑ	1	3	1
12		ΠΛΑΤΑΝΙΑ	1	4	1
13		ΣΑΛΑΚΟΣ	3	43	5
14		ΦΑΝΕΣ	1	3	1
		ΣΥΝΟΛΟ	7	60	10
15	ΑΤΤΑΒΥΡΟΥ	ΕΜΠΩΝΑ	3	3	2
		ΣΥΝΟΛΟ	3	3	2
16	ΑΦΑΝΤΟΥ	ΑΦΑΝΤΟΥ	0	0	0
		ΣΥΝΟΛΟ	0	0	0
17	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ	ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΣ	1	6	0
		ΣΥΝΟΛΟ	1	6	0
18	ΝΟΤΙΑΣ ΡΟΔΟΥ	ΑΠΟΛΑΚΚΙΑ	1	4	1
		ΣΥΝΟΛΟ	1	4	1
19	ΛΙΝΔΙΩΝ	ΛΑΡΔΟΣ	1	15	5
		ΣΥΝΟΛΟ	1	15	5
ΣΥΝΟΛΟ			43	516	65

Πηγή : Δ/ση Κτηνιατρικής Δωδεκανήσου

Από την ανάγνωση του πίνακα 29 βλέπουμε ότι οι περισσότερες εκμεταλλεύσεις βρίσκονται στις περιοχές Μαριτσών, Θεολόγου, Καλυθιών, Κοσκινού και Σαλάκου. Πιο σαφή συμπεράσματα σχετικά με την χοιροτροφία στη Ρόδο μπορούμε να βγάλουμε με τη μελέτη του πίνακα 30 που ακολουθεί, στον οποίο περιγράφεται η διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων εκτροφής χοίρων με βάση το μέγεθος της εκμετάλλευσης.

Πίνακας 30 : Διάρθρωση εκμεταλλεύσεων εκτροφής χοίρων

	ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΕΥΣΕΩΝ	ΕΚΜΕΤΑΛΕΥΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΩΝ	ΧΟΙΡΟΙ	
				ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΟΙΡΟΜΗΤΕΡΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΠΡΩΝ
1	ΕΚΜΕΤΑΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 1 ΕΩΣ 10 ΖΩΑ	22	93	74	19
2	ΕΚΜΕΤΑΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 11 ΕΩΣ 30 ΖΩΑ	16	275	244	31
3	ΕΚΜΕΤΑΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 31 ΕΩΣ 100 ΖΩΑ	5	213	198	15
4	ΕΚΜΕΤΑΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 101 ΖΩΑ ΚΑΙ ΑΝΩ	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ		43	581	516	65

Πηγή : Δ/ση Κτηνιατρικής Δωδεκανήσου

Σύμφωνα με τον πίνακα 30, η συντριπτική πλειοψηφία των χοιρινών του νησιού (63%) ανήκουν σε μικρές και μεσαίες εκμεταλλεύσεις που το μέγεθος τους δεν ξεπερνά τα 30 ζώα. Οι εκμεταλλεύσεις αυτές αντιπροσωπεύουν το 88% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων του νησιού, εκ των οποίων οι περισσότερες είναι μικρές, με αριθμό ζώων όχι μεγαλύτερο των 10 και είναι κυρίως για οικογενειακή χρήση. Τα

χοιροστάσια αυτά έχουν μικρό μέγεθος και η εκτροφή χοίρων σε αυτές τις μονάδες αποτελεί συμπληρωματική και όχι κύρια απασχόληση.

Μόλις 5 εκμεταλλεύσεις αφορούν εκτροφή από 30 έως 100 ζώα. Στις μικρότερες κυρίως μονάδες η χοιροτροφία είναι εκτατική και ημισταυλισμένη και μόνο σε λίγες πιο μεγάλες υπάρχουν πιο οργανωμένα χοιροστάσια με καταλύματα όμως που απέχουν πολύ από το να θεωρηθούν σύμφωνα με τα εθνικά και κοινοτικά πρότυπα. Εξάλλου δε υπάρχει στη Ρόδο αδειοδοτημένη χοιροτροφική εκμετάλλευση.

Παρά το αυξημένο κόστος της αγοράς ζωοτροφών τα χοιροστάσια μπορούν να θεωρηθούν ως βιώσιμα σε σχέση με την εκτροφή βοοειδών επειδή το κόστος είναι σχετικά χαμηλότερο και η ζήτηση είναι συνεχής. Με δεδομένη την ύπαρξη σφαγείων που εξασφαλίζουν τη διάθεση του κρέατος, τη συνεχόμενη και αυξανόμενη ζήτηση και την ανυπαρξία μίας εντατικής εκμετάλλευσης, υπάρχει πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη μίας τέτοιας μονάδας υπό την προϋπόθεση του σωστού και οργανωμένου σχεδιασμού της.

Πτηνοτροφία

Στο νησί της Ρόδου, παρά το γεγονός ότι λειτουργούν αρκετά συστηματικά πτηνοτροφεία κυρίως ωοπαραγωγής και λιγότερο κρεοπαραγωγής, λόγω της αυξημένης ζήτησης κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, δεν υπάρχει αυτάρκεια και γίνονται πολλές εισαγωγές τόσο αυγών όσο και κρέατος. Στον πίνακα 31 που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα πτηνοτροφεία ωοπαραγωγής της Ρόδου (συστηματικά και μη) καθώς και η δυναμικότητά τους σε συνδυασμό με την εκτιμώμενη ετήσια παραγωγή αυγών.

Πίνακας 31 : Πτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις ωοπαραγωγής Ρόδου

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΘΑΛΑΜΟΙ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ	ΕΤΗΣΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΥΓΩΝ
ΣΑΛΑΚΟΣ	3	7.500	1.500.000
ΤΣΑΪΡΙ	2	34.000	7.800.000
ΠΡΟΦΥΛΙΑ	3	6.840	1.400.000
ΣΑΛΑΚΟΣ	2	51.600	12.700.000
ΡΟΔΟΣ	1	10.000	1.300.000
ΑΦΑΝΤΟΥ	1	350	90.000
ΜΑΛΩΝΑ	1	350	90.000
ΜΑΝΔΡΙΚΟ	1	350	90.000
ΕΜΠΩΝΑ	1	350	90.000

Πηγή : Δ/ση Κτηνιατρικής Δωδεκανήσου

Στον πίνακα 32 που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα πτηνοτροφεία κρεοπαραγωγής της Ρόδου καθώς και η δυναμικότητά τους.

Πίνακας 32 : Πτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις κρεοπαραγωγής Ρόδου

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΘΑΛΑΜΟΙ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ
ΔΑΜΑΤΡΙΑ	1	30.500
ΜΑΡΙΤΣΑ	8	38.000

Πηγή : Δ/ση Κτηνιατρικής Δωδεκανήσου

Οι περισσότερες από τις εκμεταλλεύσεις αυτές λειτουργούν σε παλαιού τύπου πτηνοτροφεία και χρήζουν εκσυγχρονισμού (νέους κλωβούς, σύγχρονα κτήρια, σύγχρονα συστήματα διαχείρισης λημμάτων κ.α.) και μόλις ένα εξ αυτών είναι σύγχρονο και σύμφωνο προς τις εθνικές και κοινοτικές απαιτήσεις, αποτελώντας και το μόνο αδειοδοτημένο .

Λοιπές κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις

Ως προς τις λοιπές κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις που δραστηριοποιούνται στο νησί της Ρόδου σημαντική θέση, κυρίως λόγω της παλαιότητας της επένδυσης, αποτελεί η εκτροφή στρουθοκαμήλων, τόσο για το κρέας όσο και για τα αυγά τους. Αυτή τη στιγμή υπάρχει μία μονάδα εκτροφής στην περιοχή Παραδεισίου, με δυναμικότητα 200 ζώων.

Τα τελευταία χρόνια έχει αδειοδοτηθεί και λειτουργήσει στην περιοχή Διμουλιάς, μία σύγχρονη μονάδα παραγωγής σαλιγκαριού. Η μονάδα αφορά μία εντατικού τύπου εκμετάλλευση και αποτελείται από κλειστούς θαλάμους θερμοκηπιακού τύπου συνολικής εκτάσεως δύο στρεμμάτων, με δυνατότητα μέσης παραγωγής δέκα τόνων σαλιγκαριών ετησίως. Η παραγωγή απευθύνεται κυρίως στην ντόπια αγορά και υπάρχει η δυνατότητα επέκτασής της μονάδας εφόσον εξασφαλιστεί η πιθανότητα εξαγωγών.

Μία άλλη εκμετάλλευση που έχει αρχίσει να παρουσιάζει ενδιαφέρον είναι αυτή της εκτροφής κουνελιών. Υπάρχει ήδη μία αδειοδοτημένη μονάδα που λειτουργεί στο Τσαϊρι της Ρόδου και η οποία έχει δυναμικότητα 30 κονικλομητέρων. Η παραγωγή απευθύνεται στην ντόπια αγορά και είναι σίγουρο ότι δεν καλύπτει τη ζήτηση. Το ενδιαφέρον για την εκτροφή κουνελιών είναι ολοένα και αυξανόμενο.

Μελισσοκομία

Στη Ρόδο, τα τελευταία χρόνια και λόγω της γενικής οικονομικής κρίσης και της έξαρσης της ανεργίας, υπάρχει έντονο ενδιαφέρον στον κλάδο της μελισσοκομίας.

Σε σχέση με τα μικρά νησιά της Δωδεκανήσου, στη Ρόδο οι συνθήκες για την ανάπτυξη της μελισσοκομίας είναι ευνοϊκότερες, λόγω μεγάλης ποικιλομορφίας της μελισσοκομικής βλάστησης, πολλών εναλλακτικών επιλογών σε περιοχές για εγκατάσταση μελισσοκομείων, ευνοϊκών καιρικών συνθηκών, αφθονίας νερού, και ευνοϊκότερων συνθηκών προώθησης και διακίνησης των μελισσοκομικών προϊόντων.

Σήμερα στη Ρόδο δραστηριοποιείται ο «Μελισσοκομικός Συνεταιρισμός Ρόδου», που αριθμεί 123 μέλη με 14818 κυψέλες. Επίσης, υπάρχει και ο Μελισσοκομικός Σύλλογος Ρόδου «Η Κυψέλη».

Γενικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία του Μητρώου Μελισσοκομικών Εκμεταλλεύσεων της Δ/σης Αγροτικής Οικονομίας οι μελισσοκομικές εκμεταλλεύσεις στη Ρόδο ανέρχονται σε **218 με 17524 κυψέλες** όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 33 : Διάρθρωση μελισσοκομικών εκμεταλλεύσεων βάσει μεγέθους

		ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΚΥΨΕΛΩΝ
1	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 1 ΕΩΣ 30 ΚΥΨΕΛΕΣ	82	1477
2	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 31 ΕΩΣ 100 ΚΥΨΕΛΕΣ	86	5210
3	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 101 ΕΩΣ 200 ΚΥΨΕΛΕΣ	33	5037
4	ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ 201 ΚΑΙ ΑΝΩ	17	5800
ΣΥΝΟΛΟ		218	17524

Πηγή: Δ/σης Αγροτικής Οικονομίας

Από τα παραπάνω στοιχεία φαίνεται ότι ένα μεγάλο ποσοστό μελισσοκόμων είναι μη επαγγελματίες, που ασχολούνται ερασιτεχνικά με τον κλάδο, συμπληρωματικά με την κύρια εξωγεωργική τους απασχόληση.

Αξίζει να επισημανθεί ότι τα τελευταία χρόνια, λόγω της υπάρχουσας κατάστασης, πολλοί πρώην ερασιτέχνες μελισσοκόμοι αυξάνουν τον αριθμό κυψελών τους, και προσπαθούν με εντατικότερες μεθόδους να εκσυγχρονίσουν τη μελισσοκομική τους εκμετάλλευση και να μετατρέψουν την ενασχόληση τους με τη μελισσοκομία στην κύρια επαγγελματική απασχόλησή τους.

Στο νησί της Ρόδου, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, υπάρχει μεγάλη ποικιλομορφία στη μελισσοχλωρίδα της κάθε περιοχής, οπότε οι μελισσοκόμοι μετακινώντας τις κυψέλες τους ανάλογα με τις ανθοφορίες και μελιτοφορίες, μπορούν να τις εκμεταλλευτούν με εντατικότερο τρόπο για να αυξήσουν την παραγωγή μελιού σε μεγάλο βαθμό. Μεγάλο πλεονέκτημα για τους μελισσοκόμους στη Ρόδο είναι η ύπαρξη πευκοδασών, και ειδικά του πευκοδάσους στην Κυμισάλα των Σιαννών. Κατά την περίοδο της μελιτοφορίας παράγονται πολύ μεγάλες ποσότητες πευκόμελου εξαιρετικής ποιότητας.

Σε γενικές γραμμές, οι μετακινήσεις των κυψελών πάνω στο νησί της Ρόδου διαμορφώνονται ως εξής:

- Τέλος Μαρτίου μεταφέρονται από τη Νότια Ρόδο στα Σιάννα για το ανοιξιιάτικο πεύκο. Μαζί με όλα τα λουλούδια της εποχής παράγεται το ανοιξιιάτικο ανθόμελο, το οποίο περιέχει και πευκόμελο σε μεγάλη περιεκτικότητα. Στα Σιάννα μένουν περίπου ένα μήνα.
- Τέλος Μαΐου μεταφέρονται στις ανθοφορίες του θυμαριού, πρώτα στον Αρχάγγελο και στο Γεννάδι, και πιο όψιμα στην Κατταβιά και στο Μεσαναγρό.
- Τέλος Ιουλίου φεύγουν από τα θυμάρια και μεταφέρονται στα Σιάννα για το φθινοπωρινό πεύκο, εποχή κατά την οποία παράγεται και η κύρια ποσότητα πευκόμελου.
- Σεπτέμβριος-Μεταφορά μελισσιών από Σιάννα στην Κατταβιά, και γενικότερα από τα ορεινά στα πεδινά, από το φθινοπωρινό πεύκο στην ακόνιζα, την έρικα, τον αρκουδόβατο, την κουμαριά κλπ. Εκεί ξεχειμωνιάζουν.

Αποτέλεσμα των παραπάνω μετακινήσεων και των ποικίλων ανθοφοριών είναι να παράγονται στη Ρόδο πολλά είδη μελιών με εξαιρετική ποιότητα, με κυριότερα το ανοιξιιάτικο ανθόμελο με μεγάλη περιεκτικότητα σε πευκόμελο, και το φθινοπωρινό πευκοθύμαρο.

Στο νησί της Ρόδου μεταφέρουν τα μελίσσια τους και πολλοί μελισσοκόμοι από τα γύρω νησιά, κυρίως από την Κω και την Κάλυμνο, για να εκμεταλλευτούν τις μελιτοφορίες του πεύκου (Απρίλιο ή Αύγουστο), αλλά και για να ξεχειμωνιάσουν.

Επίσης, κάποιοι μελισσοκόμοι από τη Ρόδο μεταφέρουν τα μελίσσια τους από τη Ρόδο σε γύρω νησιά, κυρίως την Χάλκη και την Τήλο, για να εκμεταλλευτούν την ανθοφορία του θυμαριού (Μάιο έως Ιούλιο).

Πρέπει να επισημανθεί η μεγάλη καταστροφή της μελισσοχλωρίδας σε περιοχές που κάηκαν από πυρκαγιές, και ειδικά στην περιοχή της Νότιας Ρόδου, μεγάλες εκτάσεις με έρικα και κουμαριά, μελισσοκομικά φυτά που παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στο ξεχειμώνιασμα των μελισσοσημών.

Η παραγωγή μελιού στη Ρόδο κυμαίνεται στους 200- 250 τόνους περίπου ετησίως. Οι διακυμάνσεις οφείλονται στις καιρικές συνθήκες της κάθε χρονιάς και στη διάρκεια των ανθοφοριών. Το παραγόμενο μέλι διατίθεται λιανικά και σε χονδρεμπόρους, αλλά και λιανικά από τους ίδιους τους παραγωγούς.

Τυποποίηση- Υπάρχει μια μονάδα τυποποίησης, η οποία απορροφά μέρος της παραγωγής της Ρόδου, αλλά και της Δωδεκανήσου γενικότερα .Η δυναμικότητά της είναι 100 τόνοι/έτος, με το 50% να προέρχεται από την τοπική αγορά της Ρόδου, το 40% από την υπόλοιπη Ελλάδα, και το 4% από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΑΛΙΕΙΑ

Στο νησί της Ρόδου στον Τομέα της επαγγελματικής αλιείας εργάζονται σήμερα διακόσια - πενήντα πέντε (255) σκάφη Παράκτιας Αλιείας και τρία σκάφη Μέσης Αλιείας (2 μηχανότρατες & 1 Γρι γρι) που παρά τις δυσκολίες και τα γενικότερα προβλήματα της Αλιείας αλλά και την έλλειψη υποδομών, παρουσιάζουν αξιοσημείωτη δραστηριότητα.

Πρόκειται για σκάφη μεγάλης ηλικίας που στην πλειοψηφία τους, έχουν ολικό μήκος από 3,52 μ. έως 24,30μ. περίπου, με έδρα Νηολογίου ή Λεμβολογίου το Κεντρικό Λιμεναρχείο Ρόδου και με εξαίρεση τη Μέση Αλιεία, είναι εφοδιασμένα με αλιευτικά εργαλεία όπως Δίχτυα, Παραγάδια, Συρτές, Καθετές, Κιούρτους, Κουλούρα κ.τ.λ..

Υπολογίζεται ότι η αλιευτική παραγωγή για το νησί της Ρόδου ανέρχεται ετησίως στους 440 τόνους.

Τα κυριότερα προβλήματα της Αλιείας για το νησί της Ρόδου εστιάζονται στα ακόλουθα:

A. Υποδομές

1. Ελλείψεις στο αλιευτικό καταφύγιο Κολώνα Πόλεως Ρόδου όπου στεγάζεται και ο σύλλογος Επαγγελματιών Αλιέων Ρόδου σε υποδομές που αφορούν, σε παροχή πύλαρ τροφοδοσίας, πυρασφάλεια, WC, αποθηκευτικών χώρων για τα αλιευτικά εργαλεία και παγομηχανή. Επιπλέον είναι απαραίτητη η εκβάθυνσή του.
2. Στο αλιευτικό καταφύγιο περιοχή Καναμάτ, να γίνει αποπεράτωση των εργασιών έτσι ώστε να καταστεί λειτουργικό για τους επαγγελματίες αλιείς με παροχή ρεύματος-νερού, αποθηκευτικών χώρων για τα αλιευτικά εργαλεία και παγομηχανή.
3. Στη λαϊκή αγορά Αγίου Δημητρίου έλλειψη πάγκων πώλησης αλιευμάτων και παροχής πάγου-ρεύματος.
4. Απουσία γλύστρας για την ανέλκυση – καθέλκυση σκαφών στο παλιό καρνάγιο εκεί όπου βρίσκονται οι εγκαταστάσεις συντήρησης σκαφών.
5. Στο αλιευτικό καταφύγιο Πλημμύρι έλλειψη παροχής ρεύματος –νερού και αποθηκευτικών χώρων για τα αλιευτικά εργαλεία και παγομηχανή. Επιπλέον είναι απαραίτητη η εκβάθυνσή του.
6. Στο αλιευτικό καταφύγιο Φανών εκπόνηση μελέτης προκειμένου να δοθεί οριστική λύση στο πρόβλημα της συσσώρευσης άμμου και φυκών στην είσοδο –έξοδο του με αποτέλεσμα να δυσχεραίνονται οι μετακινήσεις των αλιευτικών σκαφών από και προς αυτό.
7. Έλλειψη Ιχθυόσκαλας ή Ιχθυαγορών.

B. Αλιεία

1. Παράνομη αλιεία σε έξαρση (υποβρύχια αλιεία με τη χρήση αναπνευστικών συσκευών και φωτός, αλιεία με δυναμίτη).
2. Ελλιπής αστυνόμευση από τις Λιμενικές Αρχές στη θάλασσα.
3. Έλλειψη συστηματικών ελέγχων (στάσιμο και πλανόδιο ιχθυεμπόριο) από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Περιφέρειας.
4. Παράνομη διακίνηση αλιευμάτων από ερασιτέχνες αλιείς, πλανόδιους ιχθυοπαραγωγούς και πλανόδιους ιχθυέμπορους .
5. Καταστροφή αλιευτικών εργαλείων (δίχτυα) από προστατευμένα είδη (δελφίνια, φώκιες, χελώνες) και παραγαδιών από εξωτικά είδη (λαγοκέφαλος).
6. Δεν γίνεται καταγραφή αλιευμάτων στους λιμένες εκφόρτωσης και εξαιτίας της έλλειψης Ιχθυόσκαλας και ιχθυαγορών δεν υπάρχουν διαθέσιμα αλιευτικά δεδομένα.
7. Απουσία διαχειριστικών μέτρων για την ανάκαμψη των ιχθυοαποθεμάτων (ζώνες απαγόρευσης της αλιείας, μελέτες για τη δημιουργία τεχνητών υφάλων) .

Υδατοκαλλιέργειες - Μεταποίηση – Εμπορεία Αλιευμάτων

Υφιστάμενη Κατάσταση

Το έτος 2013 στη νήσο Ρόδο λειτούργησαν τρεις (3) μονάδες Υδατοκαλλιέργειας, από τις οποίες η μία (1) είναι Ιχθυογεννητικός Σταθμός παραγωγής γόνου Τσιπούρας-Λαβρακιού σε χερσαία έκταση, στην περιοχή «Πλημμύρι», με εγκεκριμένη δυναμικότητα 13.000.000 ιχθύδια ετησίως. Οι άλλες δύο (2) μονάδες είναι ιχθυοκαλλιέργειες εντατικής εκτροφής μεσογειακών ιχθύων. Η ιχθυοκαλλιέργεια θέση «Λυρός» είναι χερσαία (δεξαμενές), με εγκεκριμένη δυναμικότητα 24 τόνοι ετησίως, ενώ άλλη στη θέση «Δροσί» είναι πλωτή (ιχθυοκλωβόι), με εγκεκριμένη δυναμικότητα 150 τόνοι ετησίως.

Σύμφωνα με τους εθνικούς καταλόγους που καταρτίζουν και τηρούν η Διεύθυνση Κτηνιατρικής Δημόσιας Υγείας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και ο Ε.Φ.Ε.Τ., οι εγκεκριμένες εγκαταστάσεις στη νήσο Ρόδο, έχουν όπως παρακάτω:

- Δύο (2) πλωτά συσκευαστήρια - ψυγεία σε αλιευτικά σκάφη, με λιμάνι εξόρμησης αυτό της Καλύμνου.
- Δύο (2) Εγκεκριμένα Συσκευαστήρια Νωπών & Κατεψυγμένων Αλιευμάτων (S) σύμφωνα με τον Κανονισμό 853/2004/ΕΚ (Approved fishery products establishments - Packing establishments).
- Δύο (2) Εγκεκριμένες Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Νωπών & Κατεψυγμένων Αλιευμάτων (KN) σύμφωνα με τον Κανονισμό 853/2004/ΕΚ (Approved fishery products establishments - Prepared fishery products).
- Μία (1) Εγκεκριμένη Εγκατάσταση Μεταποίησης Αλιευμάτων (αλίπαστα, καπνιστά, κονσερβοποιημένα).
- Ένα (1) Εγκεκριμένο Κέντρο Αποστολής Δίθυρων Μαλακίων (KA) σύμφωνα με τον Κανονισμό 853/2004/ΕΚ (Bivalve molluscs establishments - Dispatch Centers).

Προβλήματα

Τα προβλήματα ανάλογα με τη φύση τους εντοπίζονται:

- στην χωρική κατανομή, στην παραγωγική διαδικασία, στην διαχείριση και στο επίπεδο εκσυγχρονισμού των μονάδων,
- στο πλαίσιο διακίνησης και διάθεσης του τελικού παραγόμενου προϊόντος,
- στη δημόσια διοίκηση
- στον ακριτικό χαρακτήρα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ως διάσπαρτού νησιωτικού συμπλέγματος με μεγάλη απόσταση από τα κέντρα διάθεσης και
- στις ελλείψεις υποδομές εξυπηρέτησης για την προώθηση των προϊόντων.

Επισημαίνουμε, ότι επιβάλλεται η ανάληψη δράσεων προκειμένου να βελτιωθούν οι συνθήκες εκφόρτωσης των αλιευμάτων και να διασφαλιστεί ασφάλεια και η υγιεινή των αλιευμάτων ως τρόφιμα. Κατόπιν του προηγούμενου θα πρέπει να αναληφθούν προσπάθειες για την κατασκευή, βελτίωση και εκσυγχρονισμό των υποδομών (αλιευτικοί λιμένες, αλιευτικά καταφύγια, οργανωμένες ιχθυαγορές, ιχθυόσκαλες) και ταυτόχρονα θα πρέπει να ενισχυθεί ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων που εμπλέκονται στη μεταποίηση και την εμπορεία αλιευτικών προϊόντων.

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο κλάδος της μεταποίησης στη Ρόδο, συμμετέχει σε ποσοστό 17,9% στη διαμόρφωση του δευτερογενή τομέα στη Δωδεκάνησο, με το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών να βρίσκονται στο νησί της Ρόδου. Σύμφωνα με στοιχεία του Επιμελητηρίου Δωδεκανήσου, στο τέλος του 2010 βρίσκονταν σε ενέργεια 5908 μεταποιητικές επιχειρήσεις, από τις οποίες 5599 (94,8%) ήταν προσωπικές, δηλαδή ατομικές επιχειρήσεις, ομόρρυθμες εταιρείες και ετερόρρυθμες εταιρείες, και 234 (5,2%) ανώνυμες εταιρείες και εταιρείες περιορισμένης ευθύνης. Αυτή η δομή υποδηλώνει το μικρό μέγεθος και τον οικογενειακό χαρακτήρα των μεταποιητικών επιχειρήσεων. Πρόκειται για βιοτεχνίες που καλύπτουν τις καθημερινές ανάγκες των κατοίκων, όπως αρτοποιεία, ζαχαροπλαστεία, ξυλουργεία, ραφεία κοκ. Άλλες παραδοσιακές βιοτεχνίες των οποίων τα προϊόντα εξάγονταν στην υπόλοιπη Ελλάδα και το εξωτερικό, έπαψαν να λειτουργούν και οι παραγωγοί τους μετεξελίχθηκαν σε μεταπράτες ξένων ομοειδών προϊόντων, όπως η ταπητουργία, η κεντητική, η αργυροχρυσοχοΐα, η αγγειοπλαστική, η ποτοποιεία κα. Η μεγάλη ζήτηση από τους επισκέπτες για αυτά τα προϊόντα, δεν λειτούργησε ως κίνητρο για την παραγωγή υποκατάστατων αυτών που εισάγονται από άλλα μέρη της Ελλάδας ή το εξωτερικό.

Η βιομηχανία με τη σειρά της συρρικνώθηκε λόγω κυρίως του έντονου ανταγωνισμού που έχει υποστεί από τα εισαγόμενα προϊόντα, τα οποία προσφέρονται σε χαμηλότερες τιμές. Κλάδοι όπως η οινοποιεία, γαλακτοβιομηχανία, αλουμινοκατασκευές, τα αεριούχα προϊόντα κοκ, επιβιώνουν με τη βοήθεια της πρόσθετης ζήτησης που δημιουργεί ο τουρισμός στη Ρόδο, για την κάλυψη των κατασκευαστικών και λειτουργικών τους αναγκών.

Συμπερασματικά, προκύπτει ότι ο κλάδος της μεταποίησης ασκείται κυρίως από μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις, που καλύπτουν τοπικές ανάγκες και κατορθώνουν να επιβιώνουν επειδή οι περισσότερες από αυτές ανήκουν σε αυτοαπασχολούμενους. Οι ελάχιστες βιομηχανίες παράγουν ποιοτικά προϊόντα, αλλά σχεδόν όλες αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να παραμείνουν ανταγωνιστικές, κυρίως λόγω του φορολογικού πλαισίου και του υψηλού κόστους παραγωγής.

ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

A. Τουρισμός

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, η τουριστική βιομηχανία αποτελεί τη βασική πηγή εισοδήματος, απασχόλησης και ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, ο τριτογενής τομέας - βασικά ο τουρισμός- συμμετέχει με ποσοστό μεγαλύτερο του 80% στο περιφερειακό Α.Ε.Π. και εκπροσωπεί περίπου το 65% στην απασχόληση. Ο Τουρισμός αποτελεί κύριο παράγοντα προώθησης της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης.

Η Ρόδος, αποτελεί κομβικό σημείο για την περιφερειακή και εθνική οικονομία, αφού αποτελεί έναν από τους κύριους τουριστικούς προορισμούς στην Ελλάδα..

Ο τριτογενής τομέας παραγωγής αναδεικνύεται ο σημαντικότερος της οικονομίας της Περιφέρειας του Νοτίου Αιγαίου και ως επί το πλείστον της Ρόδου. Επιμέρους κλάδοι όπως οι κλάδοι διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, εκμίσθωσης, επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και ξενοδοχείων-εστιατορίων παράγουν τη μεγαλύτερη Α.Π.Α. (Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία) στον τομέα, ενώ η κλαδική διάρθρωση της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα αναδεικνύει την υπεροχή του τουρισμού.

Ο δυναμισμός μάλιστα του κλάδου του Τουρισμού, κατατάσσει την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, μαζί με τις Περιφέρειες Κρήτης, Ιονίων Νήσων και Κεντρικής Μακεδονίας, στις 4 «τουριστικές Περιφέρειες» της χώρας. Με κριτήριο την απασχόληση, το «δυναμισμό» και την προεξάρχουσα δραστηριότητα, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου μπορεί να χαρακτηριστεί ως ενιαία «τουριστική ζώνη» σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Στις διακριτές περιοχές με σχεδόν αποκλειστική χρήση την τουριστική, συναντώνται κυρίως σε ορισμένα νησιά όπως μεταξύ άλλων στη Ρόδο.

Τα στοιχεία δείχνουν την ζωτικής σημασίας για την τοπική οικονομία, συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη της Ρόδου.

Οι παρακάτω πίνακες (34,35) δείχνουν την κίνηση των επιβατών στο αεροδρόμιο και το λιμάνι της Ρόδου, καθώς επίσης και την δυναμικότητα σε κλίνες στο νησί της Ρόδου.

Πίνακας 34 : Αποβιβάσεις και επιβιβάσεις επιβατών από το λιμάνι Ρόδου

ΛΙΜΑΝΙ ΡΟΔΟΥ	2011		2012		ΕΠΙΒΑΤΕΣ Κ/Ζ ΠΛΟΙΩΝ	
	ΑΠΟΒΙΒΑΣΗ	ΕΠΙΒΙΒΑΣΗ	ΑΠΟΒΙΒΑΣΗ	ΕΠΙΒΙΒΑΣΗ	ΕΤΟΣ 2011	ΕΤΟΣ 2012
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	12.912	15.672	9.325	11.725	13.875	7.628
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	11.050	11.402	8.833	9.075	7.038	2.697
ΜΑΡΤΙΟΣ	12.951	14.733	11.475	12.567	19.249	7.650
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	26.815	27.175	22.146	23.757	42.511	26.981
ΜΑΙΟΣ	30.689	31.420	28.976	29.059	49.432	44.842
ΙΟΥΝΙΟΣ	42.485	42.817	33.163	35.273	66.892	64.392
ΙΟΥΛΙΟΣ	59.704	62.694	47.664	49.797	80.426	71.689
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	70.088	69.812	63.163	60.718	78.058	79.730
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	40.054	42.262	45.325	43.966	75.325	66.273
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	28.802	30.631	28.631	27.044	86.944	58.523
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	19.396	20.424	18.252	17.632	46.715	33.530
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	14.506	13.315	11.554	11.322	9.934	8.373
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΛΙΜΕΝΟΣ	369.452	382.357	328.507	331.935	576.399	472.308

Πηγή : Λιμεναρχείο Ρόδου

Η συνολική κίνηση στον λιμένα της Ρόδου για το έτος 2012 ανήλθε σε 472.308 επιβάτες με μεγάλο ποσοστό αυτών να αποτελούν επισκέπτες από τουρισμό κρουαζιέρας. Η κρουαζιέρα με σταθερό παράγοντα κάθε φορά την θαλάσσια μεταφορά, μπορεί να προσφέρει μεγάλης ποικιλίας και διαφοροποίησης τουριστικό προϊόν.

Πίνακας 35 : Αφίξεις – Αναχωρήσεις επιβατών από το αεροδρόμιο Ρόδου το 2012

ΚΙΝΗΣΗ 2012						
	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ			ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ		
	Α/ΦΗ		ΕΠΙΒΑΤΕΣ	Α/ΦΗ		ΕΠΙΒΑΤΕΣ
	Αφ-Αν	Αφίξ	Αναχ.	Αφ-Αν	Αφίξ	Αναχ.
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	728	20.974	19.378	46	1.079	1.104
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	664	17.700	17.429	34	718	604
ΜΑΡΤΙΟΣ	780	20.312	20.168	100	3.380	1.693
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	871	27.239	24.610	859	62.892	38.075
ΜΑΙΟΣ	928	23.237	22.247	2.410	197.454	156.546
ΙΟΥΝΙΟΣ	901	27.113	26.725	3.317	271.764	249.459
ΙΟΥΛΙΟΣ	984	36.036	33.274	4.138	346.467	329.701
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	996	34.514	37.773	4.348	344.283	360.608
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	874	28.520	32.305	3.602	281.037	307.315
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	841	21.537	28.290	1.861	96.748	155.164
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	745	17.759	20.851	87	461	6.052
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	754	19.694	22.482	28	560	616
ΣΥΝΟΛΑ	10.066	294.635	305.532	20.830	1.606.843	1.606.937

Πηγή : Αεροδρόμιο Ρόδου

Πίνακας 36 : Ξενοδοχειακό δυναμικό έτος 2012

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2012								
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ						ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ
	5*****	4****	3***	2**	1*	ΣΥΝΟΛΟ		
ΜΟΝΑΔΕΣ	33	104	131	172	50	490	821	1.311
ΔΩΜΑΤΙΑ	8.024	19.192	8.520	7.023	995	43.754	6.739	50.493
ΚΛΙΝΕΣ	16.533	36.903	16.347	13.240	1.919	84.942	14.371	99.313

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο

Ως αποτέλεσμα του δυναμισμού του κλάδου, για το έτος 2012, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου, η Ρόδος συγκεντρώνει 1311 ξενοδοχειακές μονάδες και καταλύματα, ποσοστό σχεδόν 10% επί του συνόλου στην ελληνική επικράτεια.

ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ

1. Υπάρχει υψηλό ποσοστό νέων που ενδιαφέρονται να ασχοληθούν με τον πρωτογενή τομέα και μάλιστα ως κατά κύριο επάγγελμα απασχόλησης
2. Το νησί της Ρόδου διαθέτει καλλιεργήσιμες εκτάσεις ως επί των πλείστων πεδινές, με γόνιμο έδαφος, και το μέσο μέγεθος των αγροτεμαχίων είναι αρκετά μεγάλο σε σχέση με άλλα νησιά.
3. Υπάρχουν υποδομές άρδευσης (Νότια Ρόδο) και σημαντικός αριθμός ιδιωτικών γεωτρήσεων για άρδευση.
4. Η αμπελουργία της Ρόδου διαθέτει ισχυρό εργαλείο προώθησης την παγκόσμια φήμη των ποιοτικών κρασιών ενώ οι υποδομές των μεγαλύτερων οινοποιείων σε μηχανολογικό εξοπλισμό κρασιών ενώ οι υποδομές των μεγαλύτερων οινοποιείων σε μηχανολογικό εξοπλισμό θεωρούνται υπερσύγχρονες
5. Το ποικιλιακό δυναμικό των αμπελώνων βασίζεται κυρίως σε ελληνικές ποικιλίες ενώ οι ξενικές ποικιλίες διατηρούνται σε ιδανική αναλογία, με αποτέλεσμα την προστασία του τοπικού χαρακτήρα των οίνων του νησιού.
6. Η αμπελουργία έχει δομηθεί σε νέες μορφές, προσαρμοσμένες στην εκμηχανισμένη καλλιέργεια που μειώνει το κόστος.
7. Ο χαρακτηρισμός του οίνου της Ρόδου ως Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης
8. Υπάρχουν υποδομές στη μεταποίηση (οινοποιεία, σφαγείο, γαλακτοβιομηχανίες, ελαιοτριβεία κ.α.).
9. Η πιστοποίηση παρθένου ελαιολάδου ΠΓΕ «Ρόδος»
10. Υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης της ελαιοκαλλιέργειας λόγω φύτευσης νέων δέντρων με ποικιλία Κορωνέικη.
11. Το ήπιο κλίμα του νησιού ευνοεί την καλλιέργεια οπωροκηπευτικών και με τα μικροκλίματα που εμφανίζει σε συγκεκριμένες περιοχές ευνοεί την πρωίμιση της παραγωγής
12. Η ύπαρξη του μεγάλου ζωικού κεφαλαίου αποτελεί μια ισχυρή βάση για την ανάπτυξη των επιμέρους κλάδων (αιγοπροβατοτροφίας, βοοτροφίας, χοιροτροφίας).
13. Η μελισσοκομία της Ρόδου είναι ένας δυναμικός κλάδος με προοπτικές ανάπτυξης (επαγγελματίες, μεγάλες μονάδες, μεγάλη ποικιλομορφία στη μελισσοκομική χλωρίδα).
14. Η Ρόδος αποτελεί κέντρο που εξυπηρετεί τα γύρω νησιά σε Υπηρεσίες, εφόδια και προϊόντα
15. Η καλή κατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας

ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

1. Το ημιτελές φράγμα της Κρητηνίας
2. Η άρδευση στηρίζεται κυρίως σε ιδιωτικές γεωτρήσεις
3. Ανταγωνισμός για την απασχόληση του εργατικού δυναμικού από τον τουρισμό
4. Αυξημένο κόστος παραγωγής λόγω νησιωτικότητας
5. Η μη θέσπιση χωροταξικού σχεδίου στο νησί, αποτελεί ένα σημαντικό πρόβλημα προστασίας των γαιών υψηλής γεωργικής αξίας αλλά και των υφιστάμενων κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων που παραγκωνίζονται λόγω της τουριστικής ανάπτυξης
6. Έλλειψη συνεργατισμού μεταξύ των παραγωγών
7. Η παρούσα δομή του αμπελοοινικού τομέα στη Ρόδο με το μεγαλύτερο ποσοστό των αμπελώνων να εξαρτώνται κυρίως από το συνεταιριστικό οινοποιείο

8. Η εκτροφή των αιγοπροβάτων γίνεται με κύριο προσανατολισμό την παραγωγή κρέατος
9. Απουσία μονάδων μεταποίησης αιγοπρόβειου γάλακτος για την παραγωγή τυροκομικών προϊόντων
10. Ο ανταγωνισμός με φθηνά εισαγόμενα γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα
11. Η απορρόφηση μόνο αγελαδινού γάλακτος από τις τοπικές γαλακτοβιομηχανίες προκαλεί περαιτέρω συρρίκνωση της κτηνοτροφίας
12. Αδυναμία των συνεταιρισμών όσον αφορά την οργάνωση της εμπορίας του ντόπιου παραγόμενου μελιού

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

1. Η αύξηση των επισκεπτών του νησιού και η ανάπτυξη του τουρισμού μπορεί να αποτελέσει μια μεγάλη δεξαμενή απορρόφησης της τοπικής παραγωγής.
2. Η ανάπτυξη συνεργιών μεταξύ τουρισμού και γεωργικού τομέα όπως είναι το «Ελληνικό πρωινό».
3. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας σε γεωργικά μηχανήματα προσφέρει την ευκαιρία σε καλλιέργειες όπως την πατάτα, την αμπελουργία να ελαχιστοποιήσουν το κόστος λειτουργίας.
4. Η ύπαρξη έντονης ζήτησης βιολογικών προϊόντων στις κεντρικές αγορές της Ελλάδας μπορεί να αποτελέσει έναυσμα για ανάπτυξη αυτού του κλάδου.
5. Μεγάλη αύξηση της ζήτησης του μελιού και των προϊόντων μελισσοκομίας
6. Οι καλές τιμές των πρώιμων κηπευτικών σε συνδυασμό με τις σχετικά συχνές διανοησιωτικές ακτοπλοϊκές συνδέσεις, μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία για την ανάπτυξη του κλάδου.
7. Η παγκόσμια ανάπτυξη του οινοτουρισμού ως νέα μορφή τουρισμού αποτελεί τεράστια ευκαιρία για ένα νησί που ήδη διαθέτει πλούσιες τουριστικές υποδομές
8. Η αύξηση των τουριστών από χώρες που δεν θεωρούνται οινοπαραγωγικές όπως η Ρωσία, αποτελεί ευκαιρία διαφήμισης των οίνων του νησιού, με μεγάλο περιθώριο διείσδυσης στις αγορές αυτές
9. Οι σημαντικές προοπτικές του νησιού για την ανάπτυξη εναλλακτικού αλιευτικού τουρισμού και υποδομών μικρής κλίμακας

ΚΙΝΔΥΝΟΙ

1. Η ελαιοκομία αντιμετωπίζεται κυρίως ως καλλιέργεια συμπληρωματικής απασχόλησης παρά το μέγεθος του κλάδου.
2. Υποβάθμιση του περιβάλλοντος από αλόγιστη και χωρίς προγραμματισμό βόσκηση με αρνητικές επιπτώσεις στη μελισσοκομία και την κτηνοτροφία
3. Η ραγδαία ανάπτυξη της αμπελουργίας των τελευταίων ετών και η μαζική είσοδος νέων ανθρώπων στο χώρο χωρίς την κατάλληλη εκπαίδευση στην οινοποίηση και την αμπελουργία ενέχει τον κίνδυνο να παρασύρει σε λάθος τακτικές την αμπελουργία του νησιού, να την οδηγήσει σε μείωση της ποιότητας και να δυσφημίσει τις μέχρι σήμερα καλές προσπάθειες.
4. Οι υπηρεσίες All inclusive περιορίζουν την κατανάλωση τοπικών προϊόντων στα ξενοδοχεία και στα εστιατόρια.
5. Η υπεράντληση των υπόγειων υδάτων του νησιού (κυρίως στην περιοχή του Μανδρικού) ενέχει τον κίνδυνο περαιτέρω υφαλμύρωσης των υπόγειων υδροφόρων δεξαμενών.

6. Οι οικονομικές δυσχέρειες των μεγάλων οινοποιείων έχουν συμπαρασύρει εκατοντάδες στρέμματα οινοποιήσιμων αμπελώνων σε εκρίζωση και η περαιτέρω συνέχεια αυτών των συνθηκών αποτελεί κίνδυνο για μείωση των αμπελώνων της Ρόδου σε επίπεδα μη βιώσιμα για τα μεγάλα οινοποιεία
7. Η εισβολή φθηνών κρασιών από άλλες χώρες αποτελούν απειλή για ένα μεγάλο μερίδιο της τοπικής αγοράς ενώ πιέζουν το περιθώριο κέρδους των ποιοτικών οίνων της Ρόδου
8. Η αυξημένη διείσδυση χύμα κρασιού αμφιβόλου ποιότητας σε μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες με πολύ χαμηλές τιμές, απειλεί με δυσφήμιση τα τοπικά κρασιά και περιορίζει σε μεγάλο βαθμό τις πωλήσεις των εμφιαλωμένων κρασιών.
9. Η γειτνίαση των αλιευτικών δραστηριοτήτων με άλλες ανταγωνιστικές χρήσεις και η ευαισθησία του φυσικού περιβάλλοντος

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η ανάπτυξη του τουρισμού τα τελευταία χρόνια, έχει μετατοπίσει το κέντρο βάρους της οικονομίας σε δραστηριότητες συναφείς με τον τουρισμό και οδήγησε τον πρωτογενή τομέα σε συρρίκνωση. Αν θέλουμε όμως, να μιλάμε για ισόρροπη ανάπτυξη του νησιού είναι απαραίτητη η ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα με στόχο την κάλυψη των διατροφικών αναγκών του στο μέτρο του δυνατού, την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων και τη διασύνδεση του με τον τουρισμό. Άλλωστε η Ρόδος είναι νησί που έχει όλες τις προϋποθέσεις για καλλιέργεια πολλών ειδών και ανάπτυξη πολλών κλάδων. Η μεγάλη τουριστική κίνηση του νησιού, τόσο ως προς τον αριθμό των επισκεπτών αλλά όσο και ως προς τη μεγάλη διάρκεια της τουριστικής περιόδου, αποτελεί ένα ισχυρό πλεονέκτημα για την απορρόφηση της τοπικής παραγωγής. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί στοχεύοντας στις παρακάτω δράσεις:

ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ

1. Ολοκλήρωση του φράγματος της Κρητηνίας και των δικτύων αξιοποίησης του
2. Συντήρηση – αποκατάσταση υφιστάμενων δικτύων άρδευσης
3. Αξιοποίηση και επικαιροποίηση των οριστικών μελετών που εγκρίθηκαν από το ΥΠΑΑΤ για κατασκευή λιμνοδεξαμενών και φραγμάτων στο νησί.
4. Θεσμοθέτηση μέτρων για την πρόληψη της εγκατάλειψης της υπαίθρου κυρίως των ορεινών περιοχών του νησιού (Αγ. Ισίδωρος, Σιάννα, Μονόλιθος, Λάερμα, Μεσαναγρός, Ίστριος, Προφύλια)
5. Θεσμοθέτηση μέτρων για την αντιμετώπιση του προβλήματος με την ενισχυμένη περιεκτικότητα του ελαιολάδου σε Δ7-στιγμαστενόλης (π.χ. αύξηση ορίων για το ελαιόλαδο που προέρχεται από ελαιώνες τις Ρόδου).
6. Δημιουργία ζωνών και χρήσεων γης
7. Εφαρμογή προγράμματος αξιοποίησης – διαχείρισης των δημοτικών βοσκοτόπων
8. Ενεργοποίηση προγραμμάτων αγροτικού εξηλεκτρισμού και αγροτικής οδοποιίας
9. Μέτρα για τη διατήρηση αμπελώνων σε ζώνες παραδοσιακής καλλιέργειας για την παραγωγή οίνων ΠΟΠ.
10. Λήψη μέτρων για τον χαρακτηρισμό περιοχών με αμπελώνες ιδιαίτερης περιβαλλοντικής και αισθητικής αξίας ως αμπελώνες πολιτιστικής κληρονομιάς (π.χ. περιοχές που εξαιρέθηκαν από οριστική εγκατάλειψη : Χαρακάκι, Εφταβήματα). Αξιοποίηση του χαρακτηρισμού για την ανάπτυξη του οινοτουρισμού, την προώθηση των οίνων που παράγονται από τις περιοχές κτλ.)
11. Απλούστευση της διαδικασίας έκδοσης «άδειας λειτουργίας οινοποιείων» και καθορισμός συγκεκριμένου θεσμικού πλαισίου για μικρά οινοποιεία, ούτως ώστε να δοθεί κίνητρο στους μικρομεσαίους παραγωγούς να ιδρύσουν μικρά παραδοσιακά οινοποιεία .
12. Βελτίωση της μελισσοχλωρίδας ειδικά σε περιοχές που καταστράφηκαν από πυρκαγιές

ΑΛΙΕΙΑ-ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

1. Να υλοποιηθούν τα αναφερόμενα έργα υποδομής του παραπάνω σημείου Α , και να εξεταστεί η δυνατότητα δημιουργίας ιχθυόσκαλας ή ιχθυαγοράς στη περιοχή Καναμάτ πλησίον του αλιευτικού καταφυγίου.
2. Να εντατικοποιηθούν οι έλεγχοι στη θάλασσα από τη Λιμενική Αρχή .
3. Να εντατικοποιηθούν οι έλεγχοι στα νωπά αλιευτικά προϊόντα από τις συναρμόδιες υπηρεσίες της Περιφέρειας.

4. Σύνταξη διαχειριστικής μελέτης για την αειφορική ανάπτυξη της αλιείας με πρόβλεψη καθορισμού αλιευτικών ζωνών και τεχνιτών υφάλων.
5. Θέσπιση μέτρων οικονομικής ενίσχυσης για την αντικατάσταση αλιευτικών εργαλείων που καταστράφηκαν από προστατευόμενα είδη (φώκιες, δελφίνια, χελώνες).
6. Στα υφιστάμενα τεχνητά φράγματα Απολακκιάς και Γαδουρά , να εξεταστεί η δυνατότητα εμπλουτισμού τους με διάφορα είδη (Κυπρίνο, Τιλάπια κ.α.) και η δυνατότητα εκπόνησης μελέτης για κατασκευή καταλυμάτων για φυσιολατρικό , περιπατητικό τουρισμό.
7. Εξασφάλιση θαλάσσιου και χερσαίου χώρου προκειμένου να ικανοποιηθούν οι ανάγκες που προκύπτουν από την ίδρυση νέων μονάδων, από τις επεκτάσεις ή τις μετεγκαταστάσεις και από τους εκσυγχρονισμούς των υφισταμένων μονάδων.
8. Χορήγηση αντισταθμιστικής οικονομικής ενίσχυσης για την εφαρμογή υδατοκαλλιεργητικών πρακτικών σε θέματα υγιεινής, κτηνιατρικής, περιβάλλοντος και τήρησης των πρωτοκόλλων παραγωγής που θα προλαμβάνουν τη σπατάλη πόρων και τη μη αναπόφευκτη ρύπανση.
9. Προώθηση της σύστασης των φορέων διαχείρισης των Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών.
10. Εκπόνηση μελετών για την ανάπτυξη και εφαρμογή καινοτόμων διαδικασιών, ανάπτυξη νέων προϊόντων και τρόπων συσκευασίας και η αξιοποίηση παραδοσιακών ιχθηρών (αλίπαστα, καπνιστά κ.α).
- 11 Ανάπτυξη σύγχρονων πολιτικών διάθεσης των αλιευμάτων στο εμπόριο. Αυτή θα επιτευχθεί με την χρηματοδότηση ενεργειών που θα αφορούν την άμεση εμπορία (direct marketing) εκ μέρους του παραγωγού. Συμπεριλαμβανομένης και δράσης για τη διαφημιστική προώθηση των τοπικών αλιευτικών προϊόντων και ιχθηρών.

ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ

1. Οργάνωση παραγωγών σε ομάδες για συντονισμένη και οργανωμένη παραγωγή και προώθηση των προϊόντων τους σε αγορές (σύναψη συμβολαίων με ξενοδοχεία, διαπραγμάτευση τιμών εφοδίων κτλ)
2. Διεύρυνση της αξιοποίησης του παραγόμενου μελιού από τους μελισσοκομικούς συνεταιρισμούς, αλλά και από ιδιώτες, αναγνώριση και ένταξη του τοπικού μελιού σε πρόγραμμα ταυτοποίησης, πιστοποίησης και τυποποίησης, κάτι το οποίο θα προσθέσει αξία στο προϊόν και νέες ευκαιρίες εξεύρεσης αγορών
3. Παρασκευή προϊόντων με βάση το μέλι αλλά και τα υπόλοιπα προϊόντα της μελισσοκομίας (καλλυντικά, τρόφιμα όπως γλυκά, παστέλια, καραμέλες κ.α.).
4. Αναδιάρθρωση της καλλιέργειας των εσπεριδοειδών για την ποιοτική βελτίωση των παραγόμενων προϊόντων τους, την διαχρονική κλιμάκωση της παραγωγής. Επέκταση της χρήσης υπερόψιμων ποικιλιών πορτοκαλιών, μανταρινιών και δίφορων ποικιλιών λεμονιάς για την κάλυψη της θερινής ζήτησης.
5. Ίδρυση εγκαταστάσεων τυποποίησης, μεταποίησης και εμπορίας εσπεριδοειδών για την παρασκευή χυμών, μαρμελάδων, γλυκών του κουταλιού κλπ και προϊόντων ζαχαροπλαστικής (αιθέρια έλαια, φυσική ζελατίνη κλπ)
6. Φύτευση οπωροφόρων δέντρων που καρποφορούν το καλοκαίρι και υπάρχει αυξημένη ζήτηση, όπως ροδάκινα, βερίκοκα, σταφύλια επιτραπέζια καθώς και επέκταση της καλλιέργειας των κηπευτικών.
7. Προτείνεται η κατασκευή θερμοκηπίων με σύγχρονο εξοπλισμό, τα οποία λόγω της υψηλής ζήτησης κηπευτικών προϊόντων, εμφανίζουν μεγάλο περιθώριο ανάπτυξης.
8. Προτείνεται ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών μηχανημάτων με νέας τεχνολογίας, ώστε να είναι δυνατή η μείωση του κόστους λειτουργίας. Ωστόσο λόγω του αυξημένου κόστους αγοράς των εν

λόγω μηχανημάτων, προτείνεται η εξειδίκευση των εκμεταλλεύσεων σε συγκεκριμένες καλλιέργειες.

9. Αύξηση της καλλιέργειας των κτηνοτροφικών φυτών στις διαθέσιμες εκτάσεις για αντικατάσταση των εισαγόμενων ζωοτροφών που αυξάνουν το κόστος παραγωγής της κτηνοτροφίας και μείωση των συνεπειών της υπερβόσκησης.
10. Εξασφάλιση αδειών λειτουργίας από όλες τις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις .
11. Προτείνεται η αλλαγή κατεύθυνσης των κτηνοτροφικών μονάδων ώστε παράλληλα με το κρέας να παράγεται και να αξιοποιείται το γάλα.
12. Ίδρυση τυροκομείου είτε με ανάπτυξη συλλογικών δομών από τους κτηνοτρόφους είτε με ιδιωτική πρωτοβουλία. Αυτό θα οδηγήσει στην παραγωγή ποιοτικών προϊόντων που θα έχουν τη δυνατότητα να διοχετευθούν στην τοπική αγορά.
13. Ίδρυση σύγχρονης χοιροτροφικής μονάδας
14. Προτείνεται η δραστηριοποίηση μικρότερων εκμεταλλεύσεων ώστε να δημιουργήσουν ομάδα παραγωγών με δυνατότητα καθετοποίησης (τυροκομείο, τυποποιητήριο μελιού & λαδιού) και έτσι να απορροφούν το ντόπιο παραγόμενο προϊόν, να το τυποποιούν και να το εμπορεύονται σε αγορές και πέραν του νησιού με ανταγωνιστικό τρόπο.
15. Ίδρυση αποσταγματοποιείου για απόσταξη σταφυλιών και παραγωγή - εμφιάλωση «σούμας» ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για πιστοποίηση του προϊόντος.
16. Δημιουργία μικρών επισκέψιμων οινοποιείων που να καλύπτουν πλήρως τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του οινοτουρισμού.
17. Ανάπτυξη του οινοτουρισμού με παράλληλη ενίσχυση ανάλογων υποδομών, με ίδρυση επιχειρήσεων που παρέχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες στον τομέα του οινοτουρισμού (ξεναγήσεις, επισκέψεις, βιωματικές δράσεις των επισκεπτών στην λειτουργία της εκμετάλλευσης)
18. Ανάπτυξη του κλάδου των αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών, τα οποία εμφανίζουν υψηλή ζήτηση στην τουριστική βιομηχανία του νησιού.
19. Αναδιάρθρωση των ελαιώνων της Ρόδου με φύτευση Κορωνέικης ποικιλίας σε περιοχές στόχους όπου η εν λόγω ποικιλία εντοπίζεται σε μικρότερα ποσοστά. (Δ.Ε. Αρχαγγέλου, Δ.Ε. Αφάντου κλπ).
20. Μετατροπή ελαιοτριβείων από φυγοκεντρικού τύπου τριών φάσεων σε διφασικά και εκσυγχρονισμό πυρηνελουργείου ώστε να μπορεί να επεξεργαστεί πυρήνα από διφασικά ελαιοτριβεία
21. Επέκταση βιολογικών καλλιεργειών κυρίως στην ελαιοκαλλιέργεια και αμπελοκαλλιέργεια δίνοντας έτσι προστιθέμενη αξία στα προϊόντα και διέξοδο στο πρόβλημα της διάθεσης των οίνων τα τελευταία χρόνια.

ΑΛΙΕΙΑ-ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

22. Εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων μονάδων υδατοκαλλιέργειας με την εφαρμογή σύγχρονης τεχνολογίας και εξοπλισμών .
23. Δημιουργία νέων, καθώς και εκσυγχρονισμού των υφιστάμενων εγκαταστάσεων μεταποίησης, τυποποίησης και εμπορίας των αλιευτικών προϊόντων (συσσκευαστήρια, κέντρα αποστολής ή εξυγίανσης οστράκων, ψυκτικοί ή αποθηκευτικοί χώροι, ιχθυόσκαλες, ιχθυαγορές).
24. Εφαρμογή νέων μορφών μεταποίησης, τυποποίησης και εμπορίας αλιευτικών προϊόντων με την εγκατάσταση κατάλληλου εξοπλισμού και εφαρμογή πρακτικών σύμφωνων με τους κοινοτικούς κανονισμούς για τη βελτίωση της ποιότητας, της υγιεινής και της εμπορικής παρουσίασης των αλιευτικών προϊόντος.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. Προτείνεται η εκπαίδευση των νέων που επιθυμούν να ασχοληθούν με τον πρωτογενή τομέα αλλά και των ατόμων που ήδη απασχολούνται, ώστε να γνωρίσουν και να εφαρμόσουν τις νέες τεχνικές

που δεν εφαρμόζονται στο νησί. Στο νησί έχουν εγκατασταθεί νέοι σε ηλικία άνθρωποι, οι οποίοι μπορούν να απασχοληθούν με τον πρωτογενή τομέα αποκλειστικά ή συμπληρωματικά με τον τουρισμό.

2. Προτείνεται η ενημέρωση σε κοινοτικά προγράμματα για ιδιωτικές επενδύσεις και επιδοτήσεις καθώς και σε θέματα που αφορούν νομικό πλαίσιο για άδειες λειτουργίας και ανάπτυξη συλλογικών δομών.

Παρατήρηση: Εκκρεμεί συμπλήρωση της μελέτης με στοιχεία που αναμένονται από φορείς μέσα στις προσεχείς ημέρες.